

AGEDRUP

FYNS AMT	Herred: Bjerge	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
----------	-------------------	--------------------	------------------

Navn: Agedrup	Navnetype: -torp
Bemærkninger: Agedrup er nævnt første gang 1383 i formen aggæthorp. Forleddet er mandsnavnet "aggi". Endelsen er "-torp", som betyder "bebyggelse". Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.	

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
Bemærkninger: En udflytterbebyggelse (torp) er en fra moderbyen (adelbyen) udflyttet landsby. Torper er dog normalt ikke kirkebyer, hvilket Agedrup er.	

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
----------	--------------------	--------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten ubestemmelig. (slynget vejby).

De 5 gårde ligger i en gruppe syd for vejen til Bullerup. Kirken ligger isoleret 1 km nordvest for landsbyen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby
 ☐ agerorientering
 ☐ skovorientering
 ☐ åorientering
☐ randby
 ☐ engorientering
 ☐ kystorientering

Byen er anlagt på toppen af en "moræneø" orienteret SØ-NV.

c. Udskiftning

år: 1793 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning 2 gårde.

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation: 3-vangsbrug

vangeantal: 3

2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Hedeslette og moræneflade.

jordbund: ferskvandssand med moræneler.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☒ overvejende agerjord med større indhold af eng
☐ blandingsøkonomi med

Ressourceområdet er naturlig afgrænset.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
----------	--------------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af udskiftningsskellene er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med
mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Nord for den oprindelige landsby er opført et stort parcelhuskvarter.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
-----------------	---------------------------	---------------------------	-------------------------

STATISTIK

Areal: 117 ha, heraf opdyrket 1688: 36%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	40	17	22.2	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	5	5	4	5	5	5	5
Huse:			1		2		
Huse m/ jord:						3	8
Huse u/ jord:							1
I alt:	5	5	5	5	7	8	14

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(50) 1664		2	2	10,0
(80) 1688	4	1		3,4
1844	2	3		
1903	4	1	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	26	34	46
Børn:	12	15	22
I alt:	38	49	68

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
-----------------	---------------------------	---------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	0	0	2	1	-	-	2	-
1844	1	2			-	-	4	1
1903	5	9			0	0	0	0

Udviklingsbeskrivelse:

Den lille kirkeby, Agedrup, synes mærkeligt nok ikke at have hørt til storgodset Bullerup (14.-15. årh.). I senmiddelalderen havde Skt. Knuds Kloster, Odense Bispegård og Knud Gyldenstjerne gods i byen. Fra 1511 til 1903 var byens gårdtal (5) stort set konstant, og husvæksten kommer meget sent i gang. Med sit ejerlav på 117 ha stod byen i 1664 for et landgildehartkorn på 40 tdr., dette hartkornstal halveredes i de følgende matrikler, hvorfor den gennemsnitlige gårdstørrelse i 1688 er så lav som 3 tdr. htk. I løbet af 1700-tallet samledes hele byen på nær annexpræstegården under Ulriksholm/Østergård, hvorunder den lå endnu i 1850. Byen reguleredes aldrig, og den stilfærdige udvikling afspejler sig også i den beskedne befolkningsvækst på 29% fra 1787 til 1845.

Litt.: E. Porsmose: Stordrift og Fællesdrift. Fynske Arbøger 1978.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
----------	--------------------	--------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

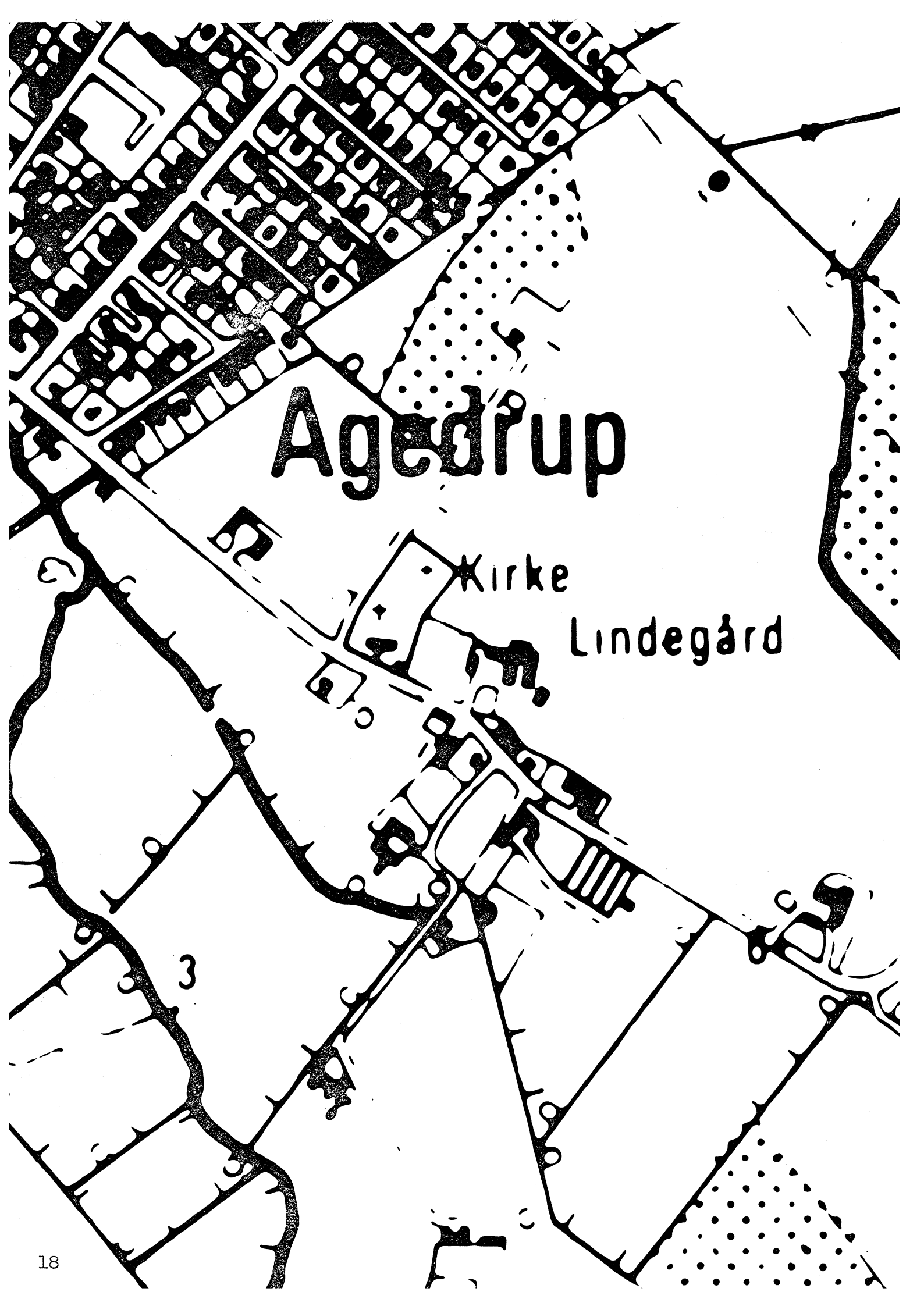
Landsbytypologisk vurdering: Interesse

- 1) anlægstype. Den lille torp Agedrup er påfaldende nok udstyret med kirke, der dog er placeret 1 km fra byens centrum. Landsbyen er en agerbrugsorienteret centralby med almindeligt trevangsbrug.
- 2) udviklingstype. Landsbyen udviser en meget træg udvikling givetvis blandt andet som følge af de sammensatte besiddelsesforhold. Landsbyen bliver først sent og aldrig totalt indpasset i hovedgårdssystemet.

Sammenfattende drejer det sig om en agerbrugsorienteret slettelandsby, der dog ikke er særlig typeren.

Relikt-vurdering: Interesse

- 1) Bytomten. Bytomten er kun delvis bevaret.
- 2) Kulturlandskabet. Gennemgående dårlig bevaret. Størsteparten af ejerlavet opdyrket. Stort parcelhuskvarter.
- 3) Særlige relikter. Kirken.
- 4). Arkæologiske interesser: To oprindelige gårdtomter er frilagt.

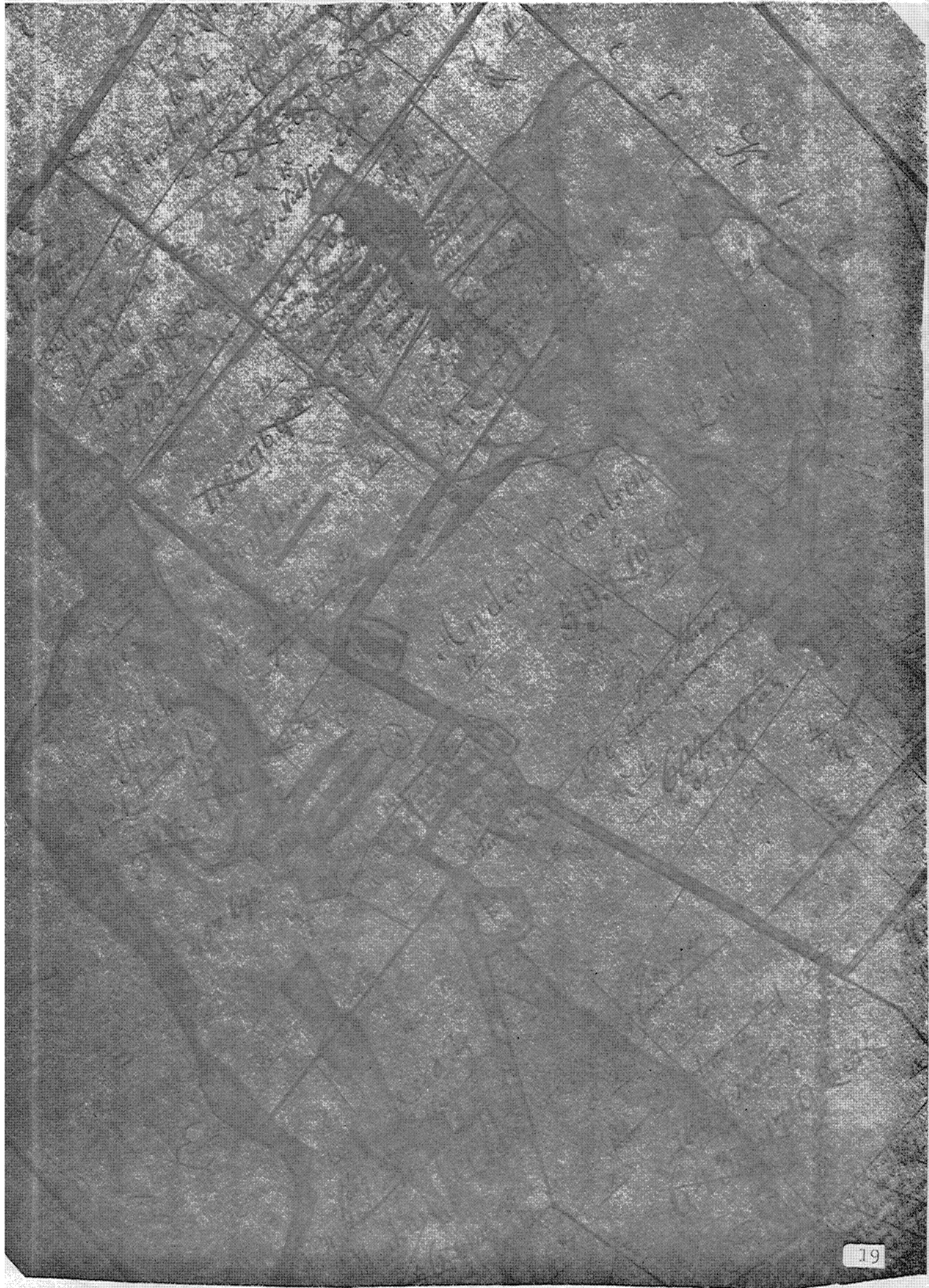

Agedrup

Kirke

Lindegård

3

ALLERUP-TORUP

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

Navn: Allerup Torup	Navnetype: -torp
-----------------------------------	--------------------------------

Bemærkninger:

Allerup-Torup er nævnt første gang 1441 i formen Thorpæ. Thorpæ kommer af "torp", som betyder "bebyggelse". Stednavne på torp anses for at være dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
---	---

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse (torp) er en fra moderbyen (adelbyen) udflyttet landsby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
----------	-----------------	--------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten (slynget-vejby)

Gårdene ligger usystematisk langs bygaden, der danner en ret vinkel. 6 af dem ligger langs en Ø-V-vej mens 3 ligger lidt nord for disse. I mellemrummet ligger nogle husmandssteder.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☐ agerorientering ☒ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1791 figur: blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen Kun 4 gårde tilbage på deres oprindelige tomter.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med terrænskrænter og hedeslette mod nord.

jordbund: Moræneler med forekomster af sengle. ferskvandssand, stenet sand, alluv. tørv og ferskvands dynd, ler og sand.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov mod syd og nord.
☐ blandingsøkonomi med
 Rydningsspor vest for landsbyen.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
----------	-----------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Under halvdelen af gårdene på deres oprindelige tomter og en del parcelhuse opført på de udflyttede gårdes tomter.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En væsentlig del bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med
mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Et skovparti med vådområder bevaret mod nord. De fleste udflytter-gårde ligger langs vejen mod syd.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

STATISTIK

Areal: 309 ha., heraf opdyrket 1688: 54%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	82	67	63	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	9	8	9	9	9	11	16
Huse:		1			6		
Huse m/ jord:				1		6	7
Huse u/ jord:			1	2		1	6
I alt:	9	9	10	12	15	18	29

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(44) 1664	1	4	4	9,1
(44) 1688	1	4	4	7,4
1844	4	7		
1903	10	5	1	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	71	88	100
Børn:	24	37	35
I alt:	95	125	135

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
----------	-----------------	--------------------	------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1	1	7				1	
1844	11	7	0	0	0	0	0	4
1903	16	13						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 309 ha store ejerlav var i 1688 ikke mindre end 54% opdyrket. Ejerlavet takseredes i 1688 til 67 tdr. htk. og i 1844 tilsvarende til 63 tdr. Der er tale om en udflytterbebyggelse fra Allerup. Byen havde 3-årig rotation med 4 vange. Endnu på udskiftningskortet ses betydelige eng- og skovarealer, der visse steder fremviser rydningsspor.

Omkring 1450 ejede Lykkesholm 3 gårde i byen, men disse blev siden splittet ved arvedelingen. På samme tid var også Løgismose i besiddelse af 2 gårde. Først i 1500-tallet ejede desuden Odensebispen 2 gårde i byen, der her foruden bl.a. rummede en selvejergård og 1 gård til Allerup kirke.

I 1664 var kronen fortsat dominerende i byen, men på udskiftningstiden var den delt mellem adskillige adelsgodser såsom Torpegård, Hellerup og Fraugdegård. Overgangen til selveje var stort set afsluttet i 1844.

Gårdtallet er stabilt fra 1511 til 1774 og stiger herefter svagt frem til 1844. Efterfulgt af stærkt vækst frem til 1903. Antallet af huse i byen gennemløber en forholdsvis svag vækst i det 19. årh., ligesom befolkningstallets vækst ligger under halvdelen af herredsgennemsnittet.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store og fordelte sig jævnt over hartkornsskalaen. Der synes heller ikke senere at være blevet foretaget reguleringer.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
----------	-----------------	--------------------	------------------

Sammenfattende vurdering: Interesse.

Ingen
interesse:

☐

Interesse:

☒

Stor
interesse:

☐

Særlig
interesse:

☐

Landsbytypologisk vurdering:

- 1) Anlægstype: Den middelstore torp-bebyggelse af vikingetidsnavnety-
pen -torp er randplaceret i sit ejerlav op til et større skov- og
vådområde. Byformen er den almindelige slynget-vejby type - i en
ret uregelmæssig form. Landsbyen havde tre-årig rotation med 4
vange.
- 2) Udviklingstype: Landsbyen synes aldrig at have haft centraliserede
besiddelsesforhold og synes i det hele taget meget lidt influeret af
hovedgårdsøkonomien. Udviklingen i landsbyen forløber da også meget
roligt og trægt.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype
med jævn udvikling (Sletteby).

Vurdering: Interesse.

Relikt-vurdering:

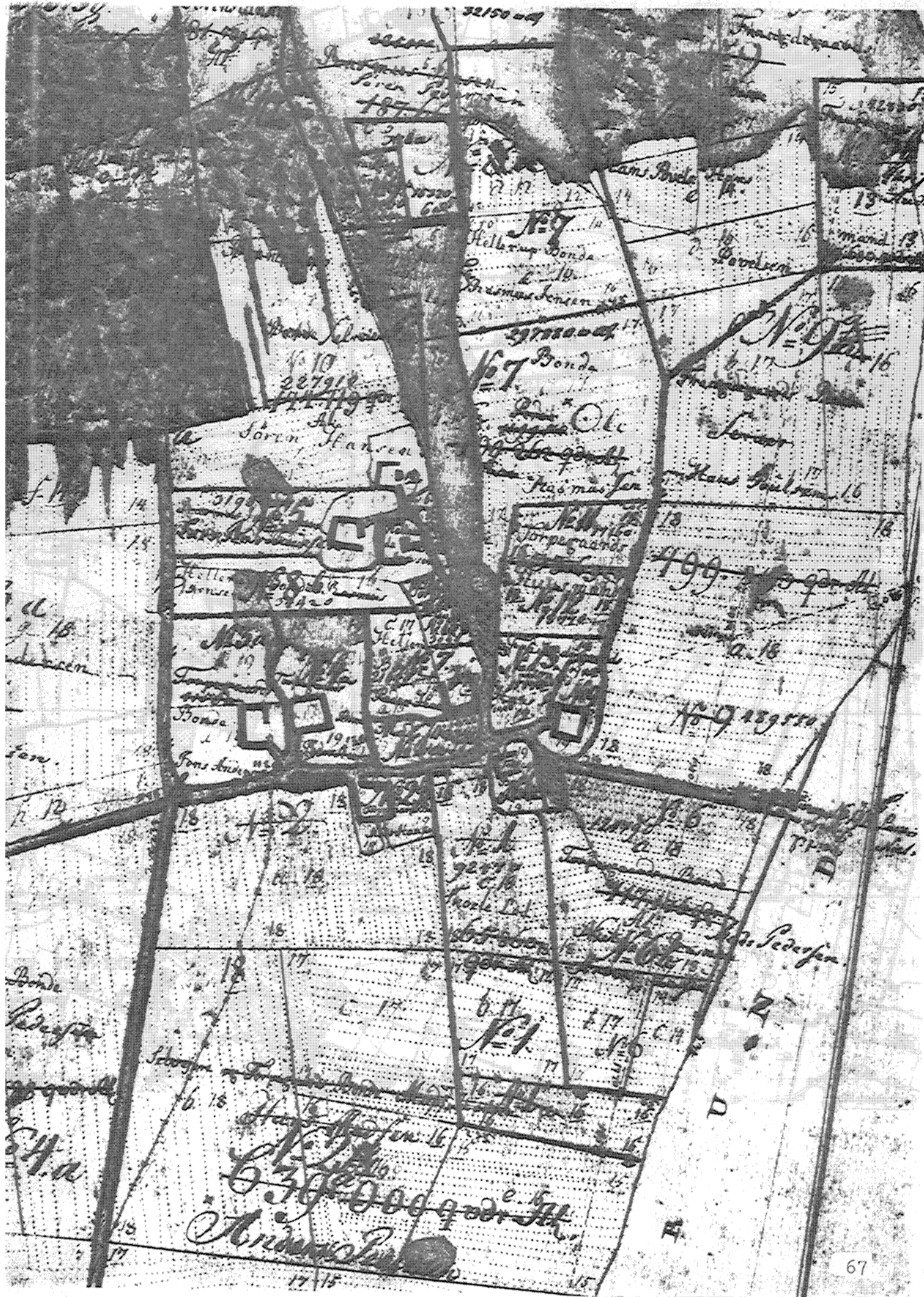
- 1) Bytomten. Opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet. En væsentlig del af udskiftningshegnene samt et
skovparti med vådområde bevaret.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: En enkelt frilagt gårdtomt.

Vurdering: Interesse.

Rønnehøjgård

2 Trsf

Allerup Torup

ALLERUP

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

Navn: Allerup	Navnetype: -torp
-----------------------------	--------------------------------

Bemærkninger:

Allerup er nævnt første gang 1307 i formen Altorp. Forleddet er sandsynligvis trænavnet "al", som betyder "el". Efterleddet er -torp, som betyder "bebyggelse". Stednavne på -torp anses for at være dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder
----------------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Allerup er kirkeby.

Historiske tildragelser:

I Allerup findes et bystævne fra 1843. I Allerup sogn fødtes 1779 samleren Thomas Reutze, 1803 lægprædikanten og politikeren Rasmus Ottesen, 1885 blindepædagogen K. L. Grove-Rasmussen.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
----------	-----------------	--------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger spredt og usystematisk på begge sider af den N-S gående bygade med kirken længst mod S (ca. 800 m fra N til S). Landsbytomten ligger langs et mindre vandløb i et fladt terræn.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☐ agerorientering ☒ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Landsbyen ligger op til et skov og vådområde, der dækker den nordlige fjerdedel af ejerlavet.

c. Udskiftning

år: 1795 figur: Delvis stjerneudskiftning. Den sydlige tredjedel er blokudskiftet.

d. Udflytning 3 gårde og nogle husmandsbrug.

☒ ved udskiftningen

☒ efter udskiftningen

Senere er 1 flyttet (Skovgård) 2,5 km mod V.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med terrænskranter og hedesletter mod N.

jordbund: Moræneler og sengl. ferskvandssand med forekomster af alluv. tørv, ferskvandsler, sand og grus og stenet sand.

naturlig afgrænsning: Mod N og V.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov mod N.

☐ blandingsøkonomi med

Grænsen mod Ø bærer præg af at Torup er en udflytterby fra Allerup.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
----------	-----------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun enkelte gårde synes at være flyttet. En del huse er opført mellem gårdene - men da de sidstnævnte ligger med ret stor indbyrdes afstand har de ikke ændret den oprindelige tomt nævneværdigt.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

Et skovareal er bevaret mod NØ og mod syd et moseparti. "Gammellung". I øvrigt er der kun få nybygninger udenfor den oprindelige landsbytomt.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
-----------------	-----------------	--------------------	------------------

STATISTIK

Areal: 604 ha., heraf opdyrket 1688: 49%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	174	113	115	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	13 ⁺	14 ⁺	13 ⁺	13	11+	19	18
Huse:		3			13		
Huse m/ jord:				2		17	16
Huse u/ jord:			8	10		2	12
I alt:	13	17	21	25	24	38	56

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(58) 1664		1	12	14,5
(62) 1688	1	4	8	8,7
1844	7	10	2	
1903	9	7	2	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	121	206	207
Børn:	54	80	75
I alt:	175	286	282

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			3	6			10	2
1844	19	19						
1903	18	38						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 604 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket 49%. Hartkornet takseredes i 1688 til 113 tdr. og i 1844 til 115 tdr. I forhold hertil er landgildehartkornet i 1664 (174 tdr.) usædvanligt højt. Ejerlavet er naturligt afgrænset mod nord og vest, medens østgrænsen er opstået som følge af deling af det oprindeligt større ejerlav ved anlæg af udflytterbebyggelsen Torup. Byen havde almindeligt trevangsbrug og ejerlavet indeholdt endnu ved udskiftningen et større indhold af skov og eng.

I 1475 lå 5 af byens gårde til Løgismose i Hårby sogn. Fra 1472-1515 omtales tillige en væbnergård i Allerup. Dette lille gods blev i 1513 afhændet til Mogens Gøye. Det bestod da af Allerupgård med en gårdsæde (hus) og et øde møllested. I 1532 var Allerupgård delt op i to fæstegårde. Der kom ikke siden hovedgårde i sognet. Herudover ejede i senmiddelalderen Dalum Kloster en enkelt gård. I 1664 lå størsteparten af byen til udensogns hovedgårde, hvoriblandt Bramstrup tegnede sig for 5 gårde. I 1806 var hovedparten af byens gårde afhændet til selveje og flere havde udparcelleret. I 1844 var overgangen til selveje afsluttet.

Gårdtallet er stabilt fra 1511 til 1688, men synes herefter frem til 1774 at være dalet lidt. I forbindelse med den hurtige overgang til selveje sker en voldsom vækst i gårdtallet frem til 1844, men herefter indtræffer stagnation. Hustallet er allerede forholdsvis stort i 1688, men stagnerer herefter, og vokser kun forholdsvis svagt fra 1774 til 1844. Befolkningsvæksten ligger fra 1787 til 1845 på normalt niveau, men stagnerer herefter totalt.

Gårdene i byen er i 1688 forholdsvis store omend med en jævn spredning over store hartkornsintervaller. Denne uensartede gårdstruktur fastholdes i gennem hele perioden.

I 1307 omtales det at Allerup kirke blev bygget af sten. Forgænger kan alternativt have været af træ eller af kampesten.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Allerup
----------	-----------------	--------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering: interesse**

1) Anlægstype.

Den middelstore kirke-adelby af vikingetids-navnetypen - torp er randplaceret i sit ejerlav op til et større skov- og vådområde.

Denne lidt atypiske placering hænger dog sammen med en senere foretaget deling af det oprindelige ejerlav i forbindelse med anlæggelsen af udflytterbebyggelsen Torup.

Byformen er den almindelige slynget-vejby type - influeret af placeringen langs et mindre vandløb i fladt terræn. Økonomien er almindeligt trevangsbrug.

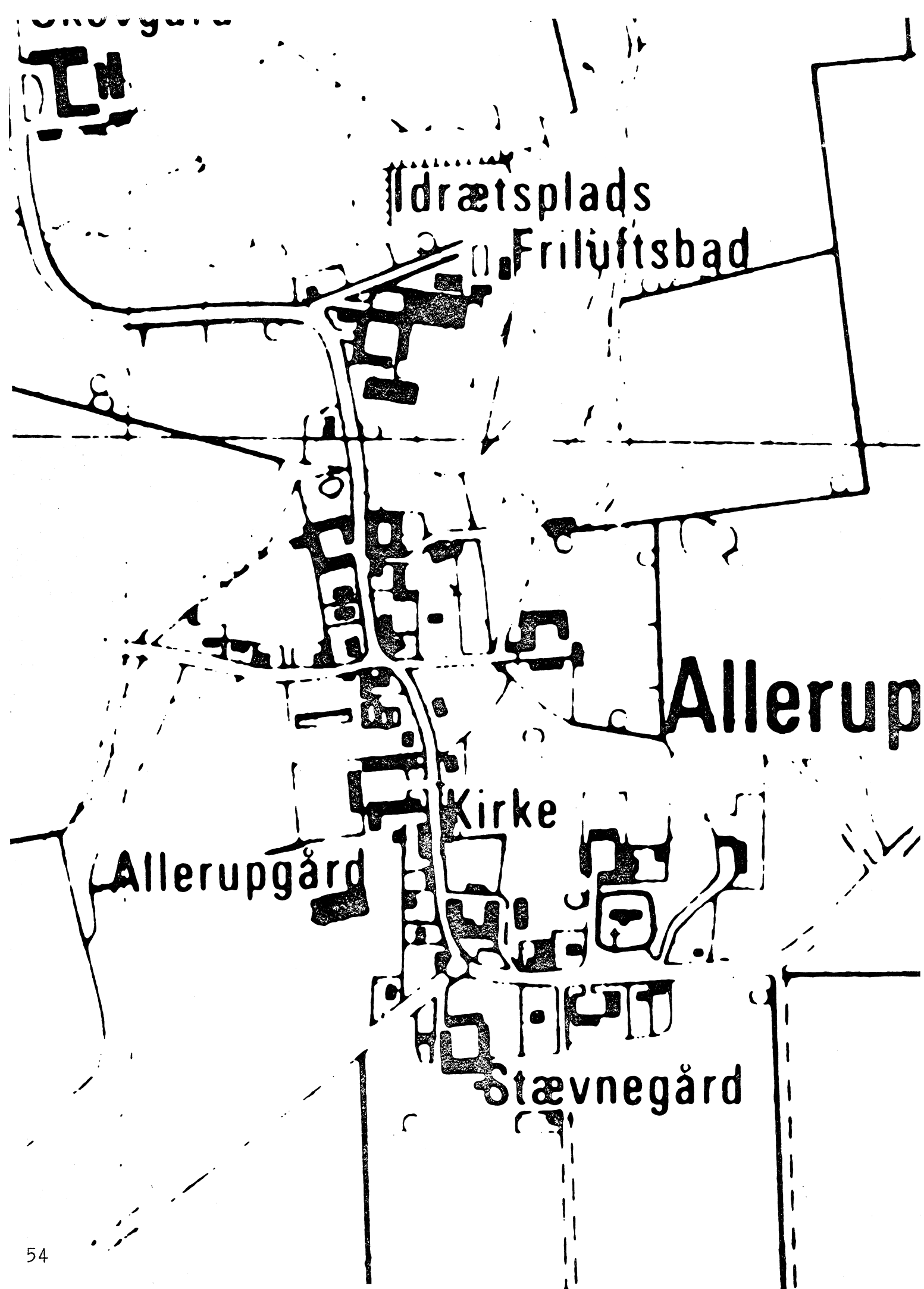
2) Udviklingstype.

Landsbyen husede i senmiddelalderen et mindre væbnergods med tilhørende mølle. Det lykkedes dog aldrig at centralisere besiddelsesforholdene, hvorfor udviklingen i landsbyen frem til 1800 er meget træg. En hurtig overgang til selveje ledsages af en kraftig ekspansion i 1800-tallets første halvdel.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype med jævn udvikling (sletteby).

Relikt-vurdering: stor interesse

- 1) Bytomten er delvis bevaret. Kun få gårde udflyttet, en del huse opført.
- 2) Kulturlandskabet. En part skov- og moseareal bevaret. En god del af stjerneudskiftningshegnene. Kun få nybygninger i ejerlavet.
- 3) Særlige relikter: Kirken. Bystævne fra 1843 - dog senere flyttet.
- 4) Arkæologiske interesser: Mølletomt. Tomt af Allerupgård evt. på Allerup Skovgårds oprindelige tomt, der nu er frilagt.

No 4
Förgr
25
1800

Olsen

D. 12
Hans

Pran

No 5
Hans Hans

ste

No 6

No 8

Gårdens

d. 15

No 10

1800

No 16

Strategaarden
Strategaarden

Not

No 11

Strategaarden

Silvner

d. 18

177270 1/2

Strategaarden

Strategaarden

No 3

d. 19

Strategaarden

179610 1/2

Silvner

Silve

Bras

No 7

Hans

Arre

55

Christen

ALLESØ

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Allesø
-----------------	-----------------------------	-------------------------------	----------------------------

Navn: Allesø	Navnetype: -løse.
----------------------------	---------------------------------

Bemærkninger:

Allesø er nævnt først gang 1383 i formen Alløsæ. Forleddets oprindelse er omstridt 1) "alf", som betyder "al". 2) "alf", som betyder vandløb. 3) "al", som betyder trænavnet "al". Efterleddet er "-løse", som kommer af "løsæ", som betyder eng eller græsgang. Bebyggelsesnavne på -løse anses for dannet før vikingetid.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger:

Allesø er adelby med kirke.

Historiske tildragelser:

Allesø kro er den tidligere rytterskole. Smedjen i Allesø er opført omkring 1670 af kronen til brug for rytterdistriktet. Kongesten rejst på Chr. X's 70 års førselsdag 1940. Mindetavle opsat i skolen 1947 efter sognets befrielse for den ty. beslaglæggelse.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Allesø
----------	------------------	--------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby.

En bebyggelse bygget op omkring kirken der ligger placeret i byens forte. Mod N, V og S ligger byens gårde og huse placeret langs et kompliceret vejnet (mod V dog en vis regelmæssighed i gårdenes placering). Mod Ø strækker sig en vej ud fra forten, langs denne vej ligger 7 gårde. Mod V og S en vej uden om de regulerede gårdrækker.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Byen ligger i den sydlige del af ejerlavets centralområde.

c. Udskiftning

år: 1798 figur: Stjerneudskiftning: Typisk regelmæssig stjernestruktur med blokudskiftning i periferien og hvor der er alternative ressourceområder.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 1 udflyttet til N del af bymarken ved udsk.
☒ efter udskiftningen 14 flyttet senere til N, V og Ø del af bymarken.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
 vangeantal: 5 el. flere.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten, en tunneldal mod N og en mod S.

jordbund: Moræneler med mindre forekomster af ferskvandstørv.

naturlig afgrænsning: Ja - til alle sider.

☐ overvejende

☒ overvejende med større indhold af eng og skov.

☐ blandingsøkonomi med

Eng langs ejerlavsgrensene, især mod N, skov V for landsbyen.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Allesø
----------	------------------	--------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Lidt over 50% af byens gårde er udflyttet. I vidt omfang er der sket nybebyggelse med parcelhuse på de gamle gårdtomter. Midt gennem byen fra NØ mod SV er lavet en stærkere trafikeret vej, tæt op ved kirken. Derudover er størstedelen af vejnettet inden i byen bevaret. Toftesystemet opløst i mange mindre parceller.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En stor del af stjerneudskiftningshegnene bevaret.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Mod N og SV bevaret to mindre engområder.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Lunde	Odense	Allesø

STATISTIK

Areal: 821 ha, heraf opdyrket 1682: 52%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	206	151	157				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	¹ 1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	28 *	26 *	27 *	30	29 *	30	34
Huse:	1	3	8		22		
Huse m/ jord:						23	47
Huse u/ jord:				11		2	12
I alt:	29	29	35	41	51	55	93
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(50) 1664	3		13		10		7,9
(53) 1688	12		16		2		5,0
1844	6		24				5,1
1903	15		19				4,2
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	187		282		313		
Børn:	109		123		117		
I alt:	296		405		430		

1. 1552: 27 gårde. 1589-98: 28 gårde
1571: 26 gårde

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Allesø
-----------------	-------------------------	---------------------------	------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	1		22	8			4	
1844	8	8					22	17
1903	34	59						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 821 ha. store ejerlav var i 1682 opdyrket 52%, hvilket svarer til gennemsnittet for herredet som helhed. Ejerlavet takserede i 1688 til 151 tdr. htk., og i 1844 til 157 tdr. I forhold hertil er landgildehartkornet 1664 ret højt. Byen havde i 1682 treårig rotation, men 5 vange. Det store ejerlav er naturligt afgrænset til alle sider og der kendes ikke til ændringer heraf. Udskiftningen foregik i 1798 og havde form som en stjerneudskiftning. Efterhånden udflyttedes 15 gårde.

Byen domineredes i senmiddelalder af kronen og gejstlige besiddere. Under Næsbyhoved (senere Odense gård) Len lå i 1537 7 gårde (hvoraf 4 selvejere) og 1 hus - et antal der i 1588 var øget til 13 gårde og 3 huse. Skt. Hans Kloster havde 3 gårde i byen, ligesom der i byen lå 1 præstegård og 1 mensalgård. Kronens andel synes øget fra reformationen til 1664. Endnu i 1532 lå 6 gårde i byen til høgmose. Måske de samme 6 gårde, som i 1383 optrådte på skiftet efter Axel Jacobsen Ulfeldt og i 1472 på skiftet efter fru Johanne af Wemmetofte. I hvertfald var krongodset totalt dominerende i 1664, og byen indlemmede nogle år herefter i det nyoprettede ryttergodsdistrikt. Med 1700-tallets krongodsauktioner kom godset på adelige hænder. Hovedparten af byen lå endnu i 1844 til Dallund.

Antallet af gårde er stort set uforandret fra 1511 til 1844 og stiger herefter i beskedent omfang i forbindelse med overgangen til selveje. Byens størrelse bevirkede en inddeling i 3 bylav Sønderballe, Østerballe og Hylleballe.

Antallet af huse steg i normalt omfang frem til 1774, men stagnerer herefter frem til 1844 for dog at genvinde en del af det tabte inden 1903.

Svarende til denne relativt beskedne ekspansion var befolkningsstigningen fra 1787 til 1901 kun halvt så stor som normalt.

Byens gårde var i 1688 forholdsvis små, men fordelte sig i øvrigt jævnt over hele hartkornsskalaen, byen synes egaliseret i forbindelse med udskiftningen.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Allesø
-----------------	-------------------------	---------------------------	------------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☐Stor
interesse: ☒Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Den store kirke-adelby af før-vikingetids navneendelsen afgrænses til alle sider af eng. Byformen er den på Fyn ret udsædvanlige uregelmæssige vejforteby.

2) Udviklingstype.

Byen domineredes fra senmiddelalderen af kronen (og gejstlige besiddere) og byen fungerede under enevælden som ryttergods. Efter krongodsauktionerne i 1700-tallet kom hovedparten af byen under Dallund. En forholdsvis sen afvikling af fæstesystemet bevirker en forholdsvis træg ekspansion i det 19. århundrede.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis ren anlægstype med en for området karakteristisk udvikling.

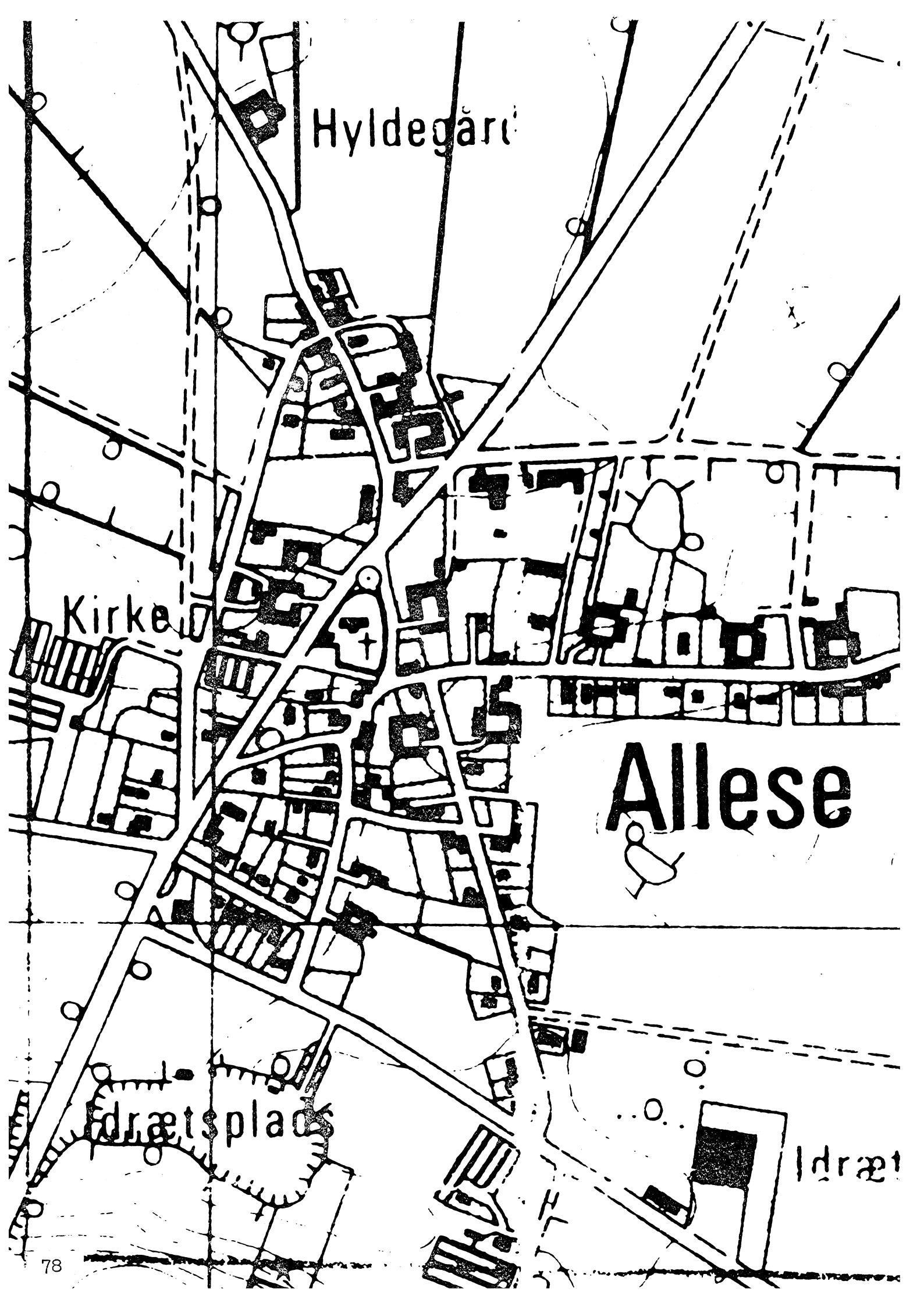
Relikt-vurdering: interesse

1) Bytomten er opløst og nybebygget.

2) Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn.

3) Særlige relikter: kirke, rytterskole (nu kro) ryttergodsmedie fra 1670.

4) Arkæologiske interesser: -

Hyldegård

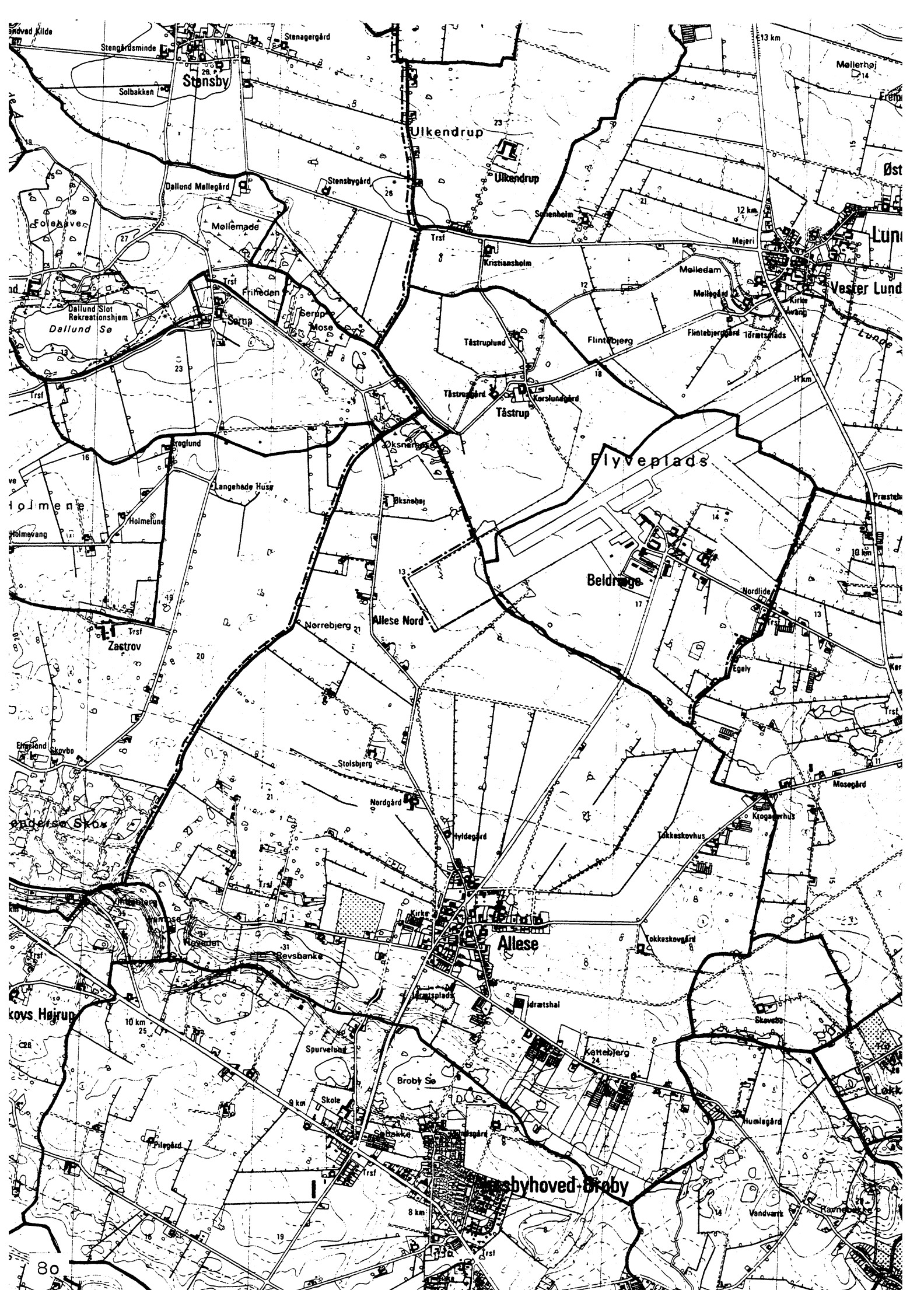
Kirke

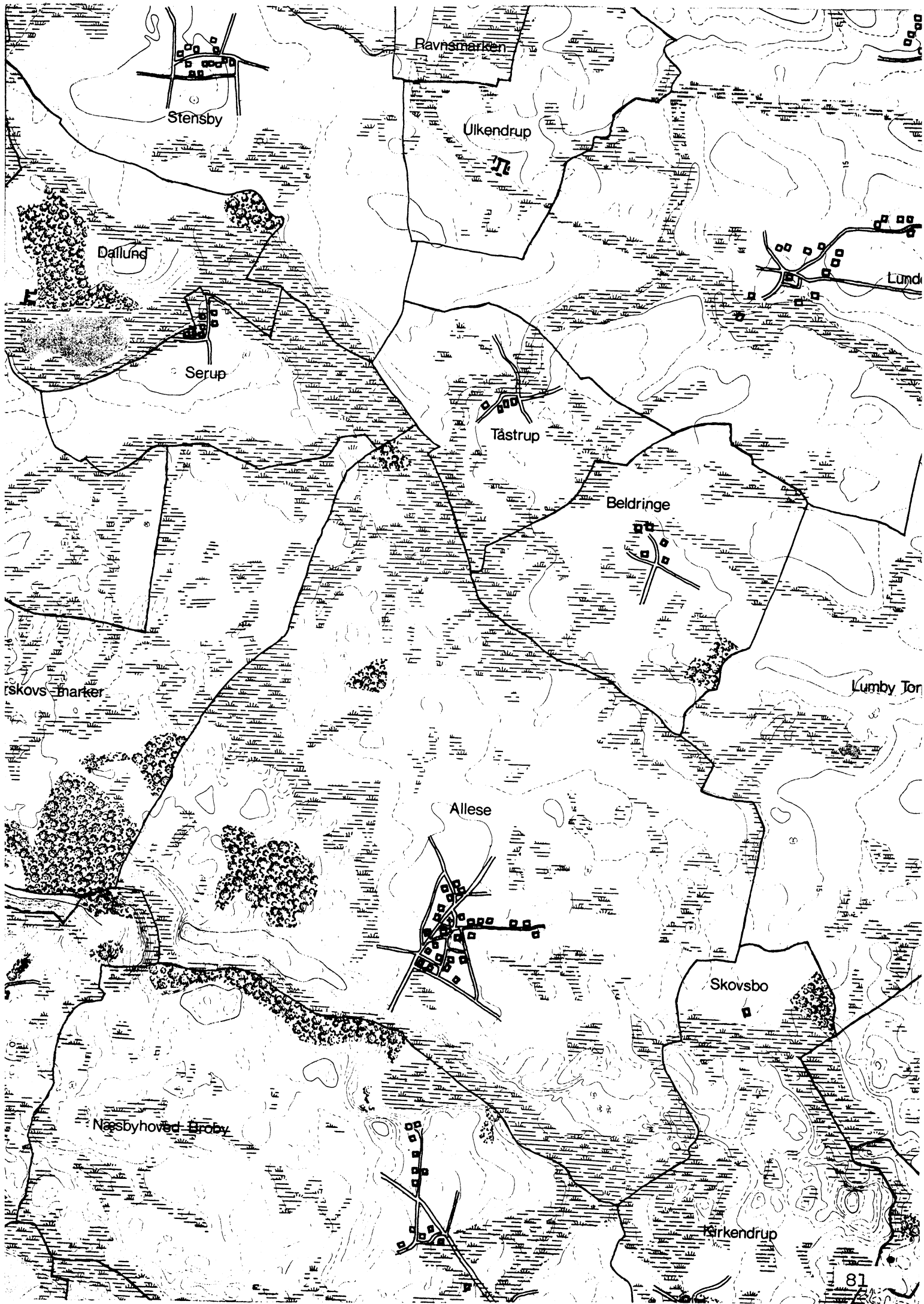
Allese

Idræt

Idrætsplads

ANDERUP

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	-------------------------	---------------------------	-----------------------

Navn: Anderup	Navnetype: -torp.
-------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Anderup er nævnt første gang 1302 i formen Andhrop. Forleddet er flertydigt. Det kan enten være Mandsnavnet Anund eller tilnavnet And, som er en form af fuglenavnet and. Efterleddet er -torp, som betyder udflytterbebyggelse. Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i middelalder.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse ?	Anlæggelsestidspunkt: Overgangen til vikingetid - middelalder.
---	--

Bemærkninger:

Det er ikke umiddelbart til at se om Anderup er en udflytterbebyggelse eller en adelby. Området er stærkt opdelt af mange mindre ejerlav, som forvirrer billedet en del. Hvis Anderup er udflyttet er det sket fra Lumby, men den kan også have været en adelby.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby.
----------	------------------	--------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Rektangulær, reguleret vejby.

Byens gårde ligger langs den ØV gående vej med 8 af gårdene (incl. de udflyttedes tomter) på den N side og 2 på den S. Huse ligger dels spredt langs den lige vej, dels flere samlet i den Ø ende. Anderupgård støder op til den S del af landsbytomten med tilkørsel fra landsbygaden.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Byen ligger midt i bymarken.

c. Udskiftning

år: 1793 ? figur: Blokudskiftning, mindre rektangulære blokke.

d. Udflytning 2

- ☒ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

2 gårde er ved udsk. flyttet ud i den NV del af bymarken.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten, med hedeslette mod Ø og tunneldal mod SV.

jordbund: Moræneler med smeltevandssand, ferskvandssand og mindre forekomster af ferskvandstørv.

naturlig afgrænsning: Nej, bortset fra mindre strækninger mod Ø og V.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng

☐ blandingsøkonomi med

Større engområder i den Ø del samt i tangen ned mod Odense fjord - lidt eng og skov mod V.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

5 af de oprindelige 10 gårde er tilbage, hvoraf kun 3 med de fleste bygninger, de 2 andre kun med stuehus. Der er ingen nybebyggelse af betydning sket i den centrale landsbytomt. Derimod er der foretaget nybyggeri i den østlige del, hvor husene lå på udskiftningstiden. Skel-systemet kun delvis bevaret. Vejen gennem byen gjort jævnt svingende og ført syd om den østlige husdel. Vejen gjort til en større trafik-åre.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En del af u-hegnene bevaret i den V del af ejerlavet.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

En stor del af ejerlavet er bebygget med parcelhuse både i den Ø og V del.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

STATISTIK

Areal: 133 ha (+ Anderupgård 60 ha) heraf opdyrket 1682: 82%.¹

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	104	48 ²	45	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	10	12	12	12	10	11	11
Huse:	2	3	1		17		
Huse m/ jord:				3		22	22
Huse u/ jord:				2		13	16
I alt:	12	15	13	17	27	46	49

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
1664	1	6	5	8,7
1688	10	1	1	4,0
1844	8	3		3,1
1903	8	3		3,0

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	102	213	179
Børn:	44	99	87
I alt:	146	312	266

1) Tallet formentlig for højt på grund af skelreguleringen.

2) Tallet referer til den første taksering i 1684, i den endelige fra 1688²⁷⁹ er tallet 64 tdr.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			10	1			2	
1844	11	35						
1903	11	36				2		

Udviklingsbeskrivelse:

Det 193 ha. store ejerlav suppleredes allerede fra senmiddelalder af jorden fra den nedlagte landsby Sørslev, der delvis hørte under Næsbyhoved len. I 1500 og 1600-tallet betalte bønder i Anderup, Næsby og Stige afgifter af Sørslev mark, hvis ejerlav formentlig er blevet delt op på enestegårdene Kluset, Sørslevhus og Anderupgård foruden formentlig en lille del til Næsby. Også Skt. Knuds Klostres gårde i Nisted havde i senmiddelalderen part i Sørslev - dvs. Anderup-skov.

Den abnormt høje opdykningsperiode i 1682 skyldes således formentlig, at en del af den dyrkede jord lå på en senere fraskilt del af Sørslev mark. Anderup havde i 1682 almindeligt trevangsbrug. Nisted og Have synes udflyttet fra Anderup. Byen blev blokudskiftet i 1793 og siden er halvparten af byens gårde udflyttet/nedlagt.

Allerede fra 1302 omtales et væbnergods i Anderup. Det testamenteredes i 1400-tallet til Skt. Knuds Kloster, der endnu i 1664 - som kongeligt len - besad 7 gårde i byen, hvoraf den ene på 24 tdr. htk. - givetvis den tidligere Anderupgård.

Skt. Hans Kloster erhvervede i 1503 2 gårde i byen, medens kronen kun synes at have besiddet en enkelt gård. Efter reformationen blev kronen således dominerende godsbesidder i byen med i alt 10 gårde i 1664. Overgangen til selveje forløb ret hurtigt og Anderupgård genopstod som proprietærgods med i 1806 i alt 14 tdr. htk.

Antallet af gårde i byen er stort set stabilt fra 1511 til 1903, medens hustallet i 1774 er overraskende højt og stærkt ekspanderende gennem det 19. århundrede første halvdel, hvorefter stagnation indtræder. Hvilket også afspejler sig i befolkningstallet.

Gårdene i byen var forholdsvis små og byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	-------------------------	---------------------------	-----------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:**

1) Anlægstype.

Den middelstore udflytterby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er centralplaceret i ejerlavet med agerorientering. Fra det oprindelige ejerlav er senere udskilt Nisted - Have bebyggelsen. Byformen er den på Fyn ejældne rektangulære, regulerede vejby. En del af den nedlagte landsby Sørslevs jorder er inkorporeret i ejerlavet.

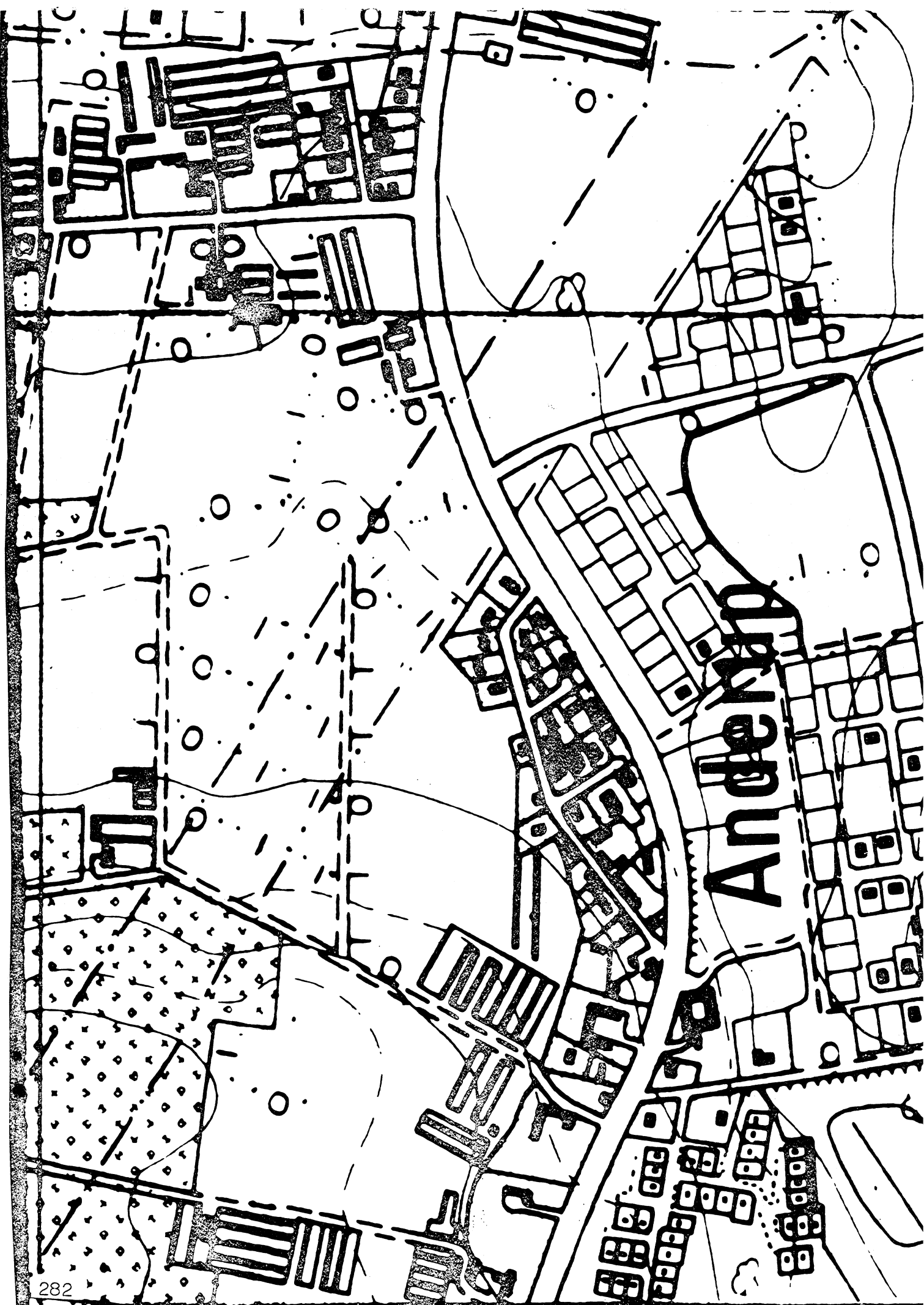
2) Udviklingstype.

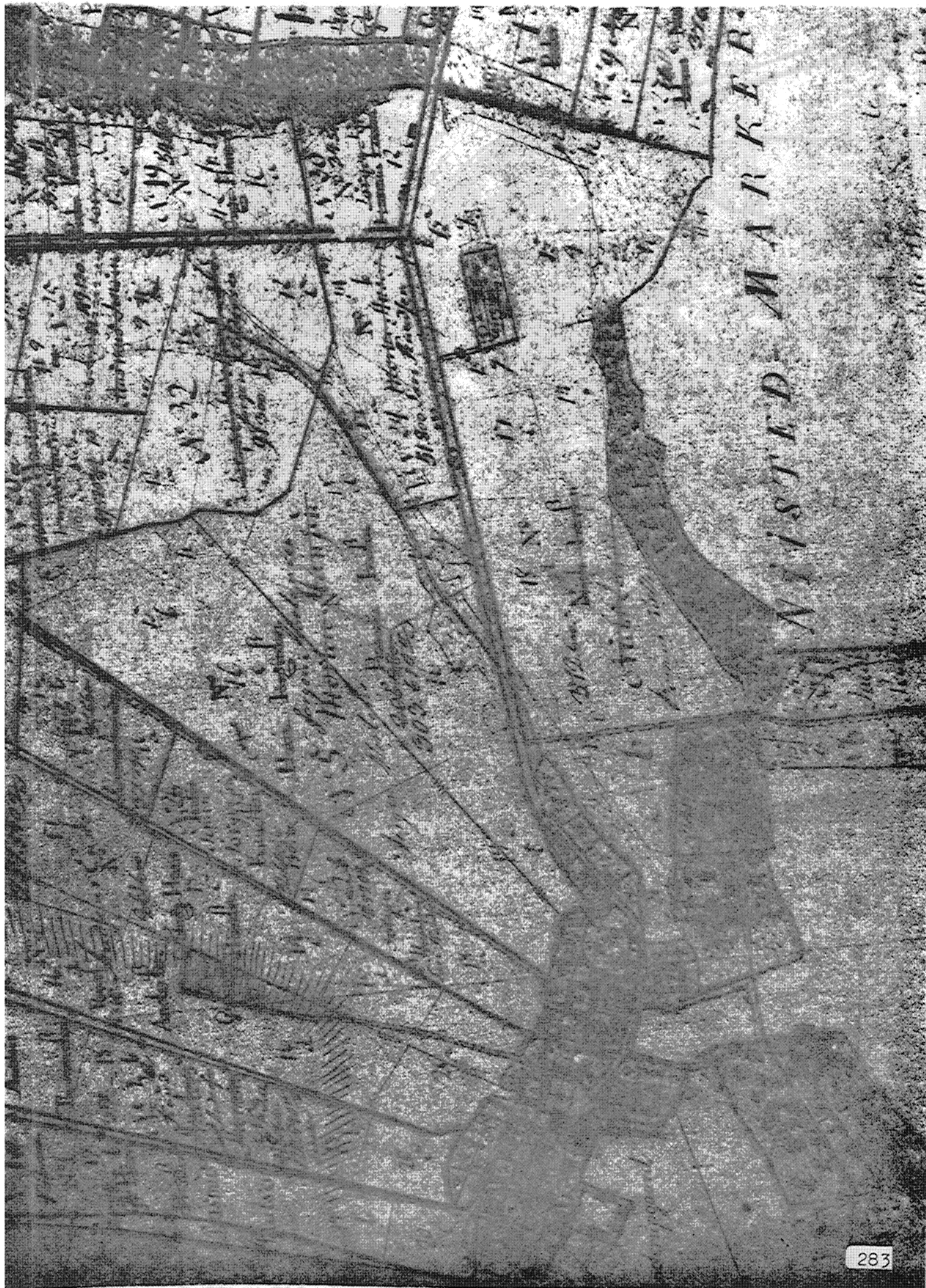
Den regulerede byform er muligvis en følge af tidligt centraliserede besiddelsesforhold omkring et væbnegods, der i senmiddelalderen opslugtes af klostre. Overgangen til selveje fulgtes af en forholdsvis voldsom ekspansion i det 19. århundredes første halvdel.

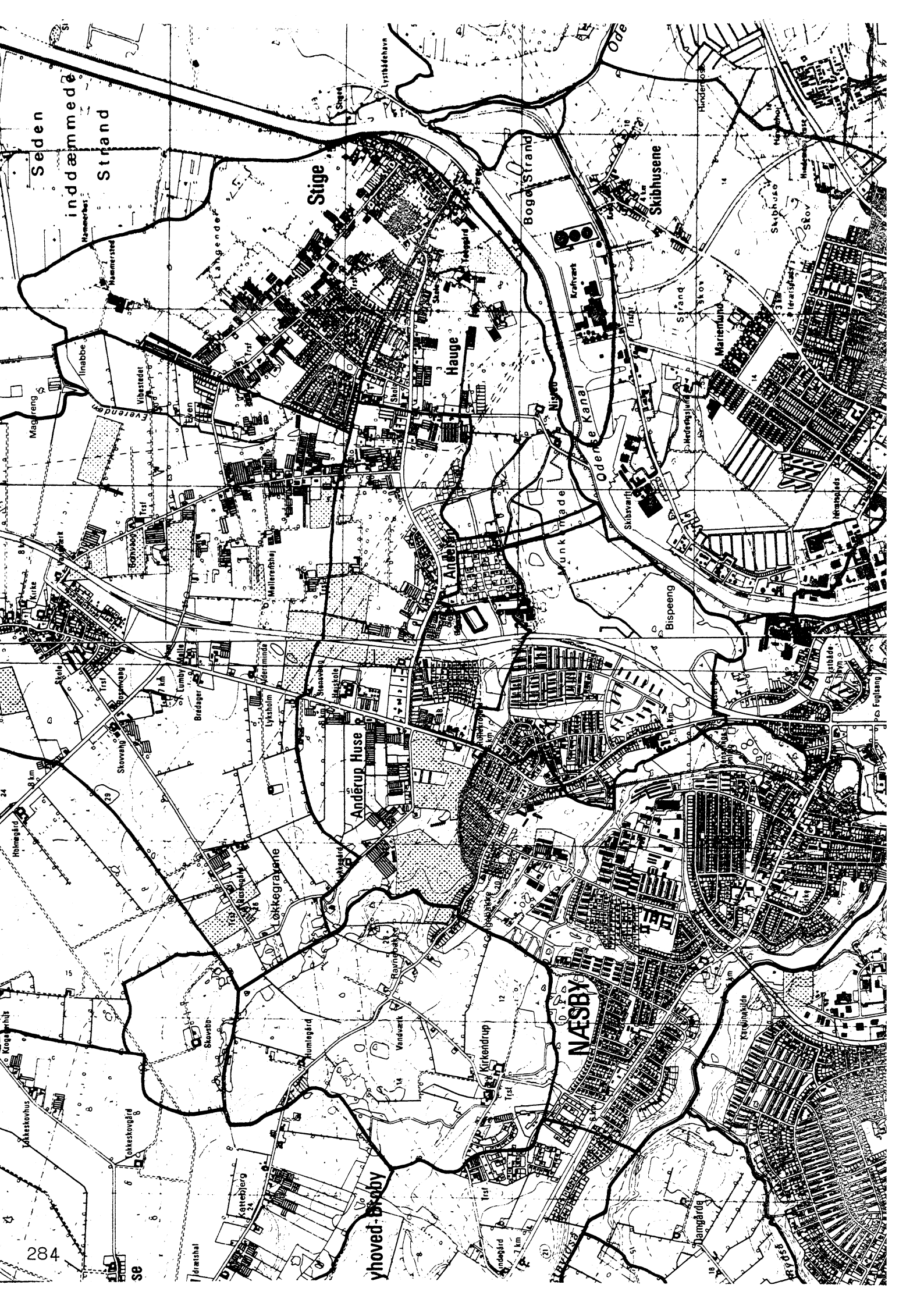
Sammenfattende drejer det sig om en ret almindelig anlægstype, hvis videre udvikling såvel hvad angår udflytterbebyggelser, øde-landsby, væbnegods, reguleret bytomt og klosterekspansion afspejler en række vigtige bebyggelseshistoriske hovedtræk.

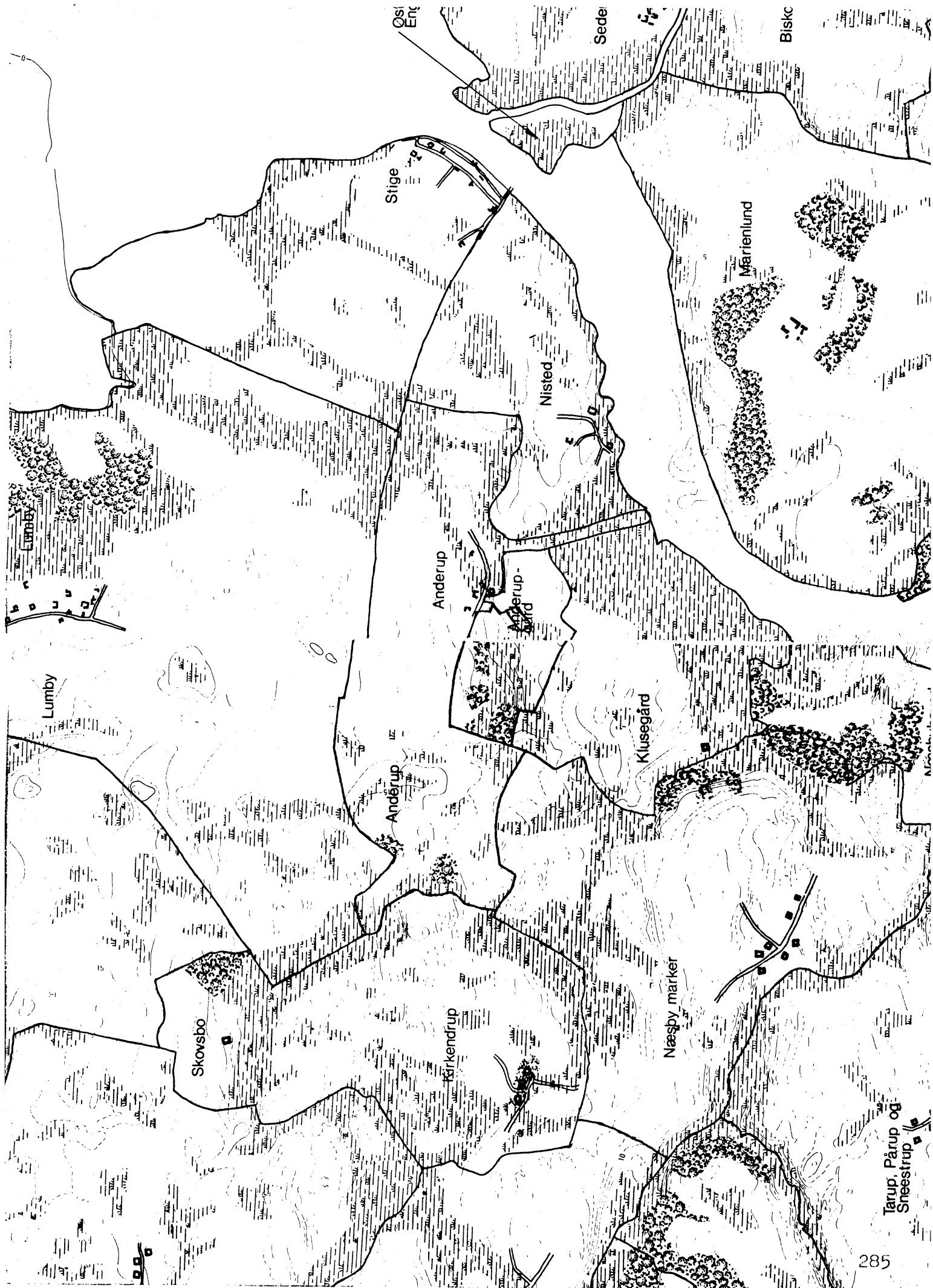
Relikt-vurdering: mindre interesse

- 1) Bytomten er opløst og præget af nybebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet er præget af parcelhusbyggeri.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: enkelte frilagte gårdtomter.

BELLINGE

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Bellinge
-----------------	--------------------------	---------------------------	--------------------------

Navn: Bellinge	Navnetype: -inge
--------------------------	----------------------------

Bemærkninger: Bellinge er nævnt første gang 1326 i formen Ballinensis. Hvis navnet oprindeligt er stavet med ll, er det afledt af "ball", som betyder "bold, kugle". Hvis stavemåden har været med et l, er navnet afledt af "balgh", som betyder terrænforhøjning. Efterledet er "-inge", en afledningsendelse, som tolkes som værende enten et oprindeligt naturnavn eller betydende "et område tilhørende en bestemt gruppe mennesker." Bebyggelsesnavne på -inge anses for dannet før vikingetid.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger: En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne ikke er anlagt ved udflytning. Bellinge er kirkeby.

Historiske tildragelser: I Bellinge sogn fødtes 1850 sanglæreren og komponisten N. K. Madsen-Stensgård, 1835 fysikeren og meteorologen H. J. Hansen, 1861 journalisten Frederik Hansen, 1874 den dansk-amerikanske landøkonom Chr. Larsen.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Bellinge
----------	-------------------	--------------------	-------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Rektangulær, reguleret vejby.

Gårdene ligger systematisk langs NV-SØ-gående bygade.
Kirken ligger isoleret syd for landsbyens centrum.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☒ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering mod Odense Å.

c. Udskiftning

år: 1797 figur: Stjerneudskiftning.

d. Udflytning antal: over 50 %

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: trevangsbrug.

rotation: 2/1

vangeantal: 5

dyrkningsfællesskab med Brændekilde.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med hedeslette samt ekstramarginale smeltevandsdale og terrasseskrænter.

jordbund: Moræneler med senglacialt ferskvandssand og -grus, samt alluvialt dynd og ler.

naturlig afgrænsning: Å, bæk og eng afgrænsning mod syd, øst og nord. Den vestlige grænse mod Brændekilde synes reguleret.

- ☒ overvejende ager
☐ overvejende med større indhold af
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Bellinge
----------	-------------------	--------------------	-------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Kun 6 gårde kan genfindes på 4cm-kort. Hele landsbytomten bebygget med parcelhuse i nyere tid.

b. Skelsystem

☒ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Vangesystemet: Mindre rester omkring den nuværende by.

Udskiftshegnene: Over halvdelen er bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

Store dele af ressourceområdet bebygget. Vådområder langs Odense Å er bevaret.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Bellinge
----------	-------------------	--------------------	-------------------

STATISTIK

Areal: 865 ha, heraf opdyrket 1688: 74%

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	153	260	192	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	23 ^x	15	22	21	23	37	45
Huse:		3	8		10		
Huse m/ jord:				2		32	48
Huse u/ jord:				9		1	33
I alt:	23	18	30	32	33	70	126

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(45) 1664	4	13	5	7,0
(33) 1688		3	18	12,4
1844	18	17	2	
1903	33	11	1	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	182	309	459
Børn:	98	162	291
I alt:	280	471	750

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Bellinge
----------	-------------------	--------------------	-------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			22	8				
1844	34	26					3	7
1903	45	81						

Udviklingsbeskrivelse: Af det 865 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 74%. Som følge heraf er 1688 hartkornet (260 tdr.) ret højt i forhold til 1844 hartkornet (192 tdr.). Det lave 1664 hartkorn (153 tdr.) viser et forholdsvis lavt landgildniveau. Byen havde trevangsbrug, men indgik øjensynlig i et dyrkningsfællesskab med Brøndekilde, hvorfor ejerlavsgrensen mellem de to byer synes afstukket af en landmåler - rimeligvis i forbindelse med udskiftningen.

Allerede i 1326 var Dalum Kloster i besiddelse af gods i byen og inden middelalderens udgang har klosteret formentlig ejet hele byen (1533: 17 gårde og 1 hus) med undtagelse af annexpræstegården og 2 bol, der hørte under Odensegård. Endnu i 1660 var byen samlet under kronen, der imidlertid i 1662 afhændede det tidligere kloster gods for atter at erhverve det i 1718. Krongodset bortauktioneredes i 1764. I 1844 var overgangen til selveje stort set afsluttet.

Gårdtallet synes forholdsvis stabilt fra 1511 til 1774, idet en række enheder i 1610 formentlig var fritaget for skat. I forbindelse med overgangen til selveje ekspanderer gårdtallet markant.

Hustallet lå i 1664 på normalt niveau, medens væksten igennem det 19. årh. ikke følger helt trit med gårdenes vækst, således at antallet af huse i 1903 i forhold til gårdtallet var ret lavt. Ligesom gårdtallet voksede også befolkningstallet over normen igennem det 19. årh.

Landsbyens gårde var i 1688 gennemsnitlig meget store, men med en meget bred størrelsesfordeling. På trods af de centraliserede besiddelsesforhold synes byen aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Bellinge
----------	-------------------	--------------------	-------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

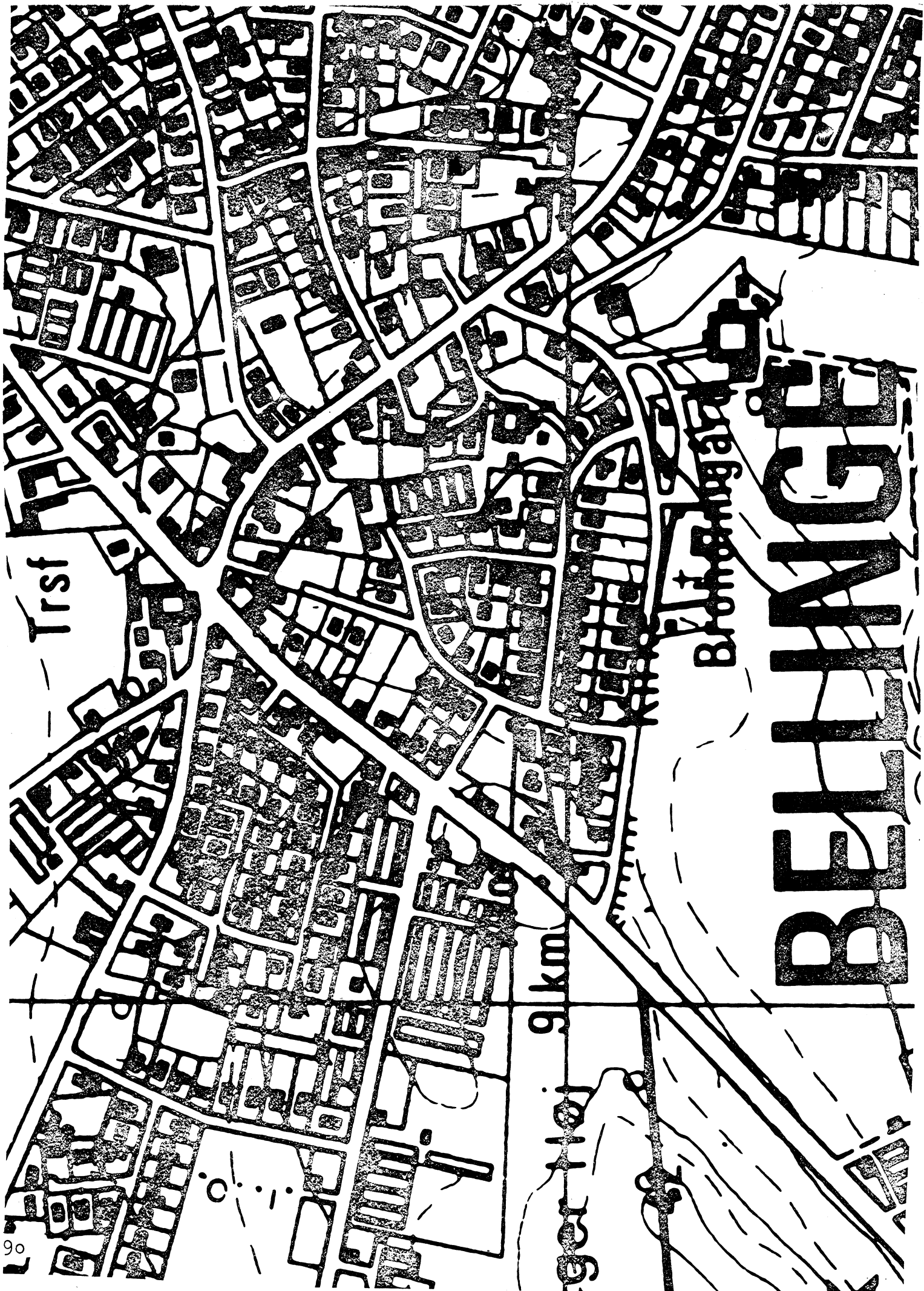
Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.

- 1) Anlægstype - Den store kirke-adelby af førvikingetidnavnetypen -inge er randplaceret i sit ejerlav og orienteret ned mod Odense Å. Byen havde i 1688 5 vange, men treårig rotation og dyrkningsfællesskab med Brændekilde. Bytomten er af rektangulær, reguleret vejby type.
- 2) Udviklingstype - Så godt som hele byen samledes allerede i middelalderen under Dalum Kloster. Byen fortsatte med at være på én lods ejers hånd frem til ryttergodsauktionen i 1764. På trods heraf synes byen aldrig egaliseret eller udsat for andre regulerende indgreb.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis sjælden og typeren anlægstype, hvis videre udvikling på trods af centraliserede besiddelsesforhold forløber trægt, indtil overgangen til selveje sætter en relativ voldsom ekspansion i gang.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er oplyst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet er præget af den megen nybebyggelse. En del udskiftningshegn samt et vådområde er bevaret.
- 3) Særlige relikter: kirken. *Rytterskole bopæls 1890'erne, evt. rester i og ved*
- 4) Arkæologiske interesser: -

Trst

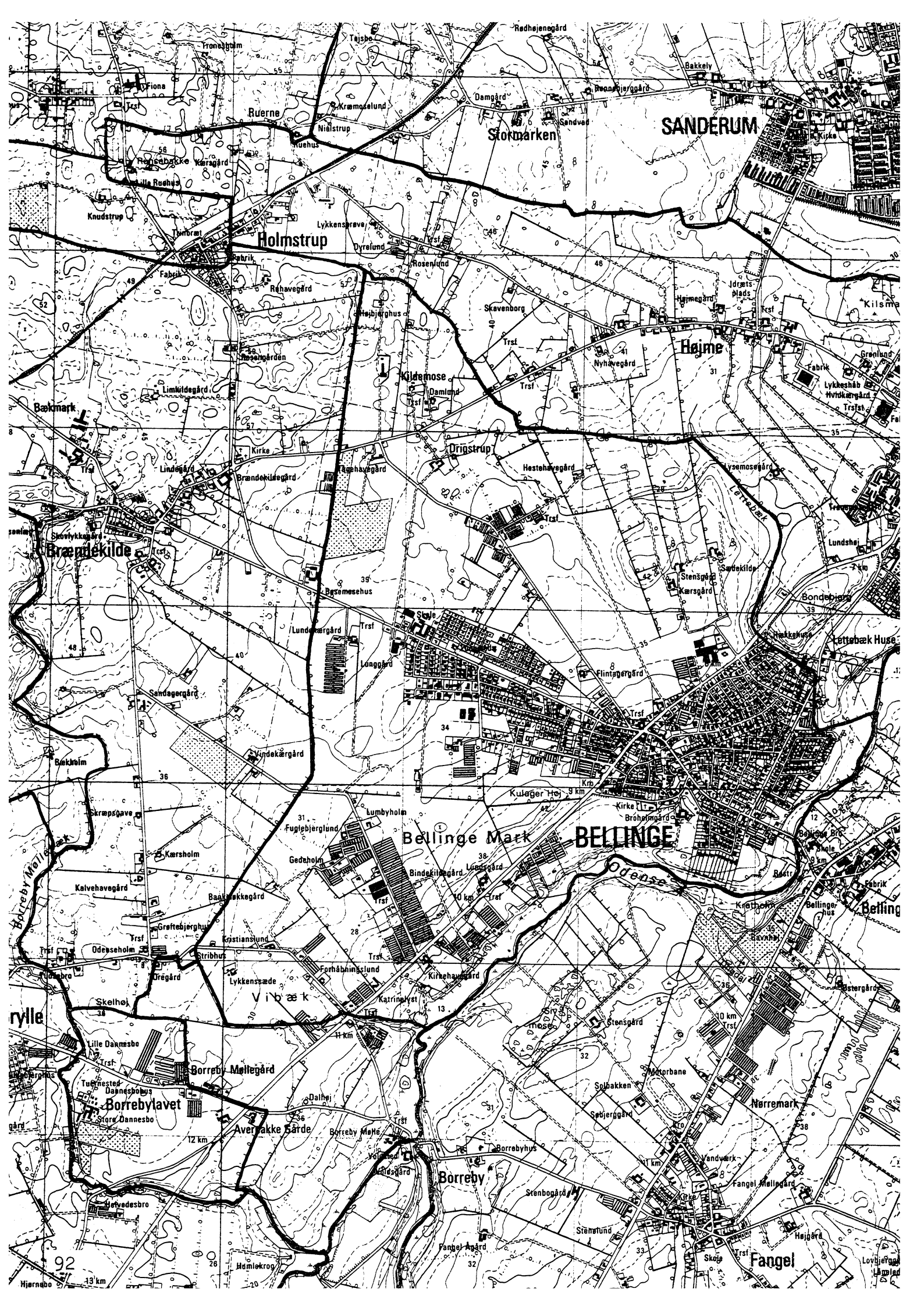
Brønnevej

9 km

ger tvej

BELLEVUE

BIRKUM

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

Navn: Birkum	Navnetype: "-um"
----------------------------	--------------------------------

Bemærkninger:

Birkum er nævnt første gang 1398 i formen Birkum. Birkums oprindelse er ikke helt fastlagt. Navnet kan enten være et etledsnavn, som så er en form af "birki", som betyder birkebevoksning. Eller også er Birkum et toledsnavn, bestående af det samme "birki" som ovenfor og efterleddet er så -heim, som betyder "gård" eller "landsby".-

Anlægstype: adelby	Anlæggelsestidspunkt: på overgangen mellem vikingetid og middelalder
----------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten uregelmæssig vejforteby

Bebyggelsen ligger på 3 sider omkring en uregelmæssig gadeudvidelse. Endvidere strækker bebyggelsen sig langs to veje der udgår fra forten mod syd og vest.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Landsbyen ligger i det nordvestlige hjørne af bymarken, men alligevel med agerjord på alle 4 sider.

c. Udskiftning

år: 1793 figur: Blokudskiftning skov og eng (nord for Tving) delt ud til alle bolsmænd i Tving & Birkum.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen ca. 9 gårde
☒ efter udskiftningen flyttet ud på bymarken.

ØKONOMI

Markfællesskab med Tving

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug
vangeantal: 3

rotation: 2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: moræneflade

jordbund: moræneler med mindre forekomster af stenet sand og sengle. ferskvandssand.

naturlig afgrænsning: Mod N reguleret v. oprettelsen af Fraugdegård og Sande-rumgård.

- ☐ overvejende
☒ overvejende agerjord med større indhold af skov og eng.
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

7 af de 16 gårde er endnu bevaret på samme sted, men de ligger i periferien. I centrum af landsbyen er der bygget en fabrik og parcelhuse, hvoraf mange ligger på de gamle gårdes grund. En stor del af vejssystemet er dog intakt.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

blokudskiftnings hegn stort set bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

STATISTIK

Areal: Birkum og Tving: 664 ha, heraf opdyrket 1688: 67%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	142	130	140	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	14	9	15	16	15	31	29
Huse:	1				4		
Huse m/ jord:						47	45
Huse u/ jord:			1	2		3	40
I alt:	15	9	16	18	19	81	114

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(40) 1664	1	7	7	9,5
(50) 1688	2	8	6	8,1
1844	21	9	1	
1903	21	7	1	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	81	193	334+8
Børn:	39	118	183+2
I alt:	120	311	517+10

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			5	1	7		3	
1844	30	50				1	1	5
1903	29	85						

Udviklingsbeskrivelse:

Det 664 ha. store ejerlav, hvoraf i 1688 ikke mindre end 67% var opdyrket, er fælles for Birkum og udflytterbebyggelsen Tving, der indgår i dyrkningsfællesskab.

Sammenlagt takseredes de to byer i 1688 til 161 tdr. htk. og i 1844 til 140 tdr. Ejerlavets opdyrkning var således allerede i 1600-tallet vidt fremskredet. De to byer er på særegnen vist placeret i ejerlavets nordvestlige rand, men med agerorientering. Dette skyldes dog klart en udvidelse af Fraugdegårdsmarken hen over det oprindelige naturlige skel-forløb. De to byer havde i 1688 almindeligt trevangsbrug.

I 1400-tallet var en enkelt gård i byen i Billeslægtens eje, medens der blandt lodsejerne først i 1500-tallet optræder Dalum-kloster (1 gård), Odensebispen (1 gård), Søby-Søgård (2 gårde). Endelig fulgte med Fraugde-gård godset en enkelt gård i Birkum. Fraugdegård oprettedes som hovedgård i 1580, og under denne nabohovedgård hørte i 1664 7 gårde, medens resten stadig var delt på kronen og øvrige adelige besiddere. Det lykkes aldrig for Fraugdegård at samle byen og besiddelsesforholdene forblev spredte frem til udskiftningen. Overgangen til selveje forløb ret hurtig allerede i 1802 var der 6 selvejerbønder i byen og i 1844 var denne overgang stort set tilendebragt.

Antallet af gårde er stabilt fra 1511 til 1744, idet de 9 gårde i 1610 mandtallet blot afspejler de manglende skattefri hoveribønder - til indensogns hovedgårde.

I forbindelse med den hurtige overgang til selveje sker en voldsom ekspansion i gårdtallet i det 19. årh.'s første halvdel. Antallet af huse er usædvanlig lavt endnu i 1774, men ekspanderer herefter til normalt omfang i det 19. årh.. Den voldsomme vækst i det 19. årh. afspejler sig ligeledes i befolkningstallet dramatiske stigning.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store, men spredte sig over et stort hartkornsinterval. Byen synes aldrig udsat for reguleringer.

I 1610 nævnes en mølle med avl. Et bystævne med 20 sten er renoveret i 1880 og 1921.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

Sammenfattende vurdering: Interesse

Ingen
interesse: ☐

Interesse: ☒

Stor
interesse: ☐

Særlig
interesse: ☐

Landsbytypologisk vurdering:

Landsbytypologi.

- 1) Anlægstype. Den middelstore adelby har oprindelig været centralplaceret med agerorientering, men centralplaceringen er senere sløret ved udvidelsen af nabohovedgården Fraugdegård. Der er i ejerlavet anlagt en udflytterbebyggelse, Tving, som aldrig har fået særskilt ejerlav. Byformen er den uregelmæssige vejforteby. Landsbyen havde markfællesskab med Tving og almindeligt trevangsbrug.
- 2) Udviklingstype. På trods af naboskabet til Fraugdegård bliver byen aldrig i sin helhed samlet herunder, hvorfor påvirkningen - bortset fra arealinddragelse - er ret beskeden. Den hurtige overgang til selveje ledsages af en voldsom bebyggelses- og befolkningsvækst.

Samlet drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype, der dog i nogen grad kan tjene som eksempel på torpudflytning og hovedgårds-ekspansion.

Vurdering: stor interesse.

Relikt-vurdering:

- 1) Bytomten er i overvejende grad opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet er i dag stort set opdyrket. Blokudskiftningshegnene stort set bevaret.
- 3) Særlige relikter: Et bystævne.
- 4) Arkæologiske interesser: En mølletomt?.

Vurdering: interesse.

newyaru

Skole

43

Illegård -

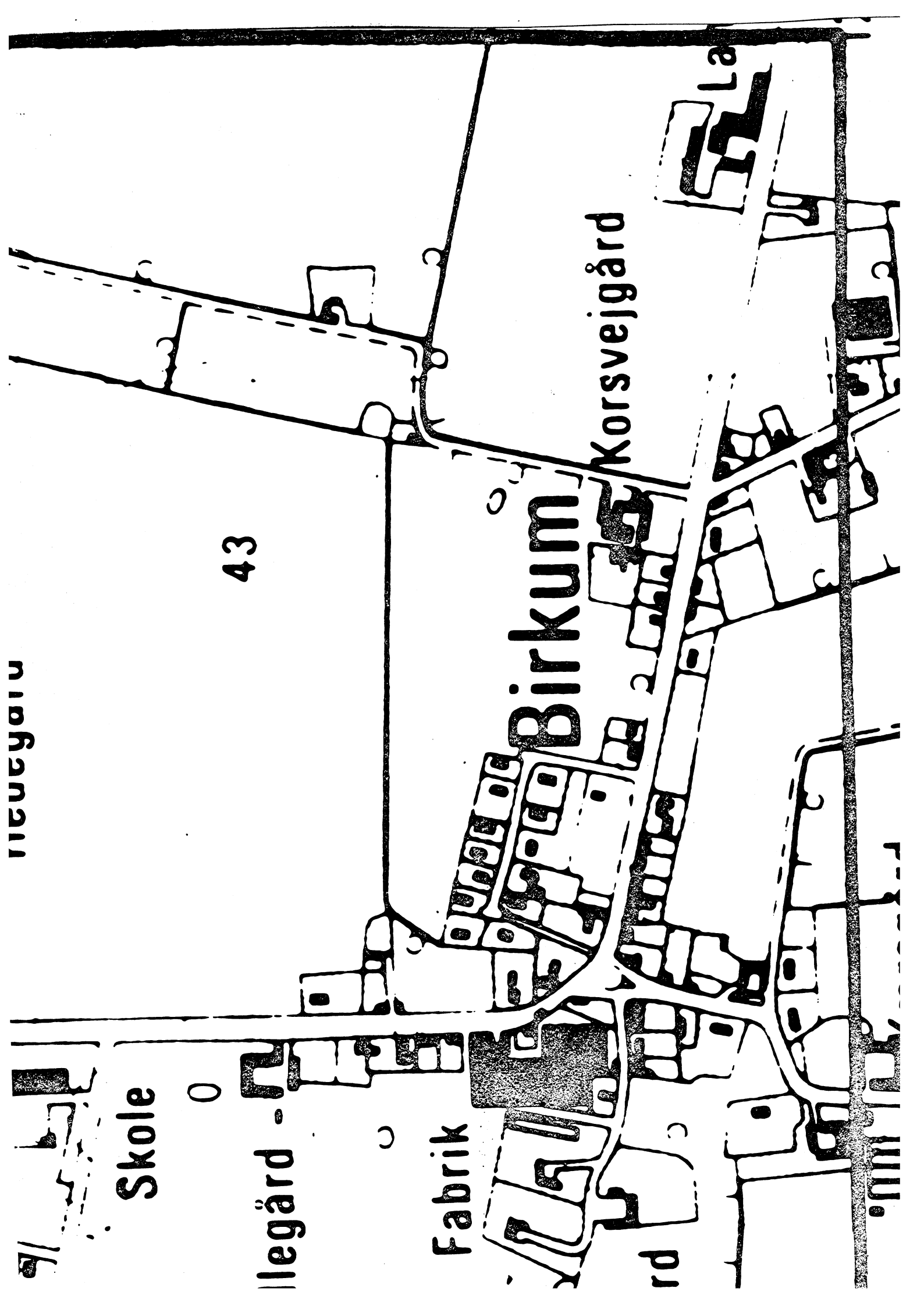
Fabrik

Birkum

Korsvejgård

La

rd

BISKORUP

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Vor Frue.
----------	-------------------	--------------------	--------------------

Navn: Biskorup	Navnetype: -torp.
-------------------	----------------------

Bemærkninger:

Biskorup er nævnt første gang c. 1510 i formen biscops kodrvp. Første del af navnet er substantivet "biskop". Forleddet af sidste del af navnet kommer sandsynligvis af tilnavnet "Korni", men mandsnavnet "Ko" er også en mulighed. Efterleddet er "-torp" som betyder "bebyggelse".

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
------------------------------------	---------------------------------------

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Vor Frue.
----------	-------------------	--------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Rektangulær, reguleret vej- og vejforteby.

De fem gårde ligger systematisk på begge sider af den nord-syd gående bygade.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Landsbyen ligger ned mod et mindre engområde langs Odense å.

c. Udskiftning

år: 1789 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Sletten, Ekstra marg. afvandingsdal og tunneldal.

jordbund: Moræneler med diluv. stenet lagd. sand og tørv.

naturlig afgrænsning: Mod Ø og N. Reguleret mod V og S.

☒ overvejende ager med mindre vådområder langs Odense å.

☐ overvejende med større indhold af

☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Vor Frue.
----------	-------------------	--------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Kun 20% af gårdene er bevaret på de oprindelige tomter. Hele landsbytomten er bebygget med parcelhuse.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Over halvdelen af ressourceområdet er bebygget med parcelhuse og boligblokke. Mod N større område med frugtplantager og kolonihaver.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Vor Frue.
----------	-------------------	--------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: 175 ha, heraf opdyrket 1688: 52%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	33	44	34				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	4	5	5	5	5	5	6
Huse:							
Huse m/ jord:						1	4
Huse u/ jord:							2
I alt:	4	5	5	5	5	6	12
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(100) 1664			5				6,6
(100) 1688					5		8,8
1844			5				
1903	2		3		1		
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	34		55		54		
Børn:	15		9		16		
I alt:	49		64		70		

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Odense	Odense	Vor Frue

Besiddelsesforhold:					Indensøgnshovedgårde:		Udensøgnshovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			5					
1844	5	1						
1903	2	6					4	

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 175 ha store ejerlav var i 1668 opdyrket 52%. Ejerlavet takseredes i 1688 til 44 tdr. hartkorn og i 1844 til 34 tdr. hartkorn. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende lavt (33 tdr. htk.) Byen havde i 1688 almindeligt trevangsbrug. Et Gammeltoftenavn i ejerlavet vidner om bebyggelsens tidligere lokalisering.

Som navnet Biskorup antyder ejedes byen i senmiddelalderen af Odensebispens. Den bestod i 1514 af fem egaliserede gårde. Med reformationen kom byen til kronen og de fem gårde rubriceredes i 1664 som ugedagstjenere til Odensegård. Krongodsets frasalgs ledsagedes af en hurtig overgang til selveje. Allerede i 1802 var samtlige byens 5 gårde og ene hus i selveje. I 1903 havde nabohovedgården Marienlund imidlertid opkøbt fire af byens gårde.

Antallet af gårde var fra 1514 til 1844 uforandret fem, ligesom det ene hus der nævnes i 1802 først fik selskab i anden halvdel af det 19. årh. Til denne meget beskedne bebyggelsesvækst svarer en lige så beskedne befolkningsvækst.

Byens gårde var i 1688 forholdsvis store, og de var som nævnt allerede egaliserede i 1514. Den egaliserede struktur holdt sig endnu i 1844. I dag er byen blevet indrullet i Odenses forstadsbebyggelse.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Odense	Odense	Vor Frue.

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

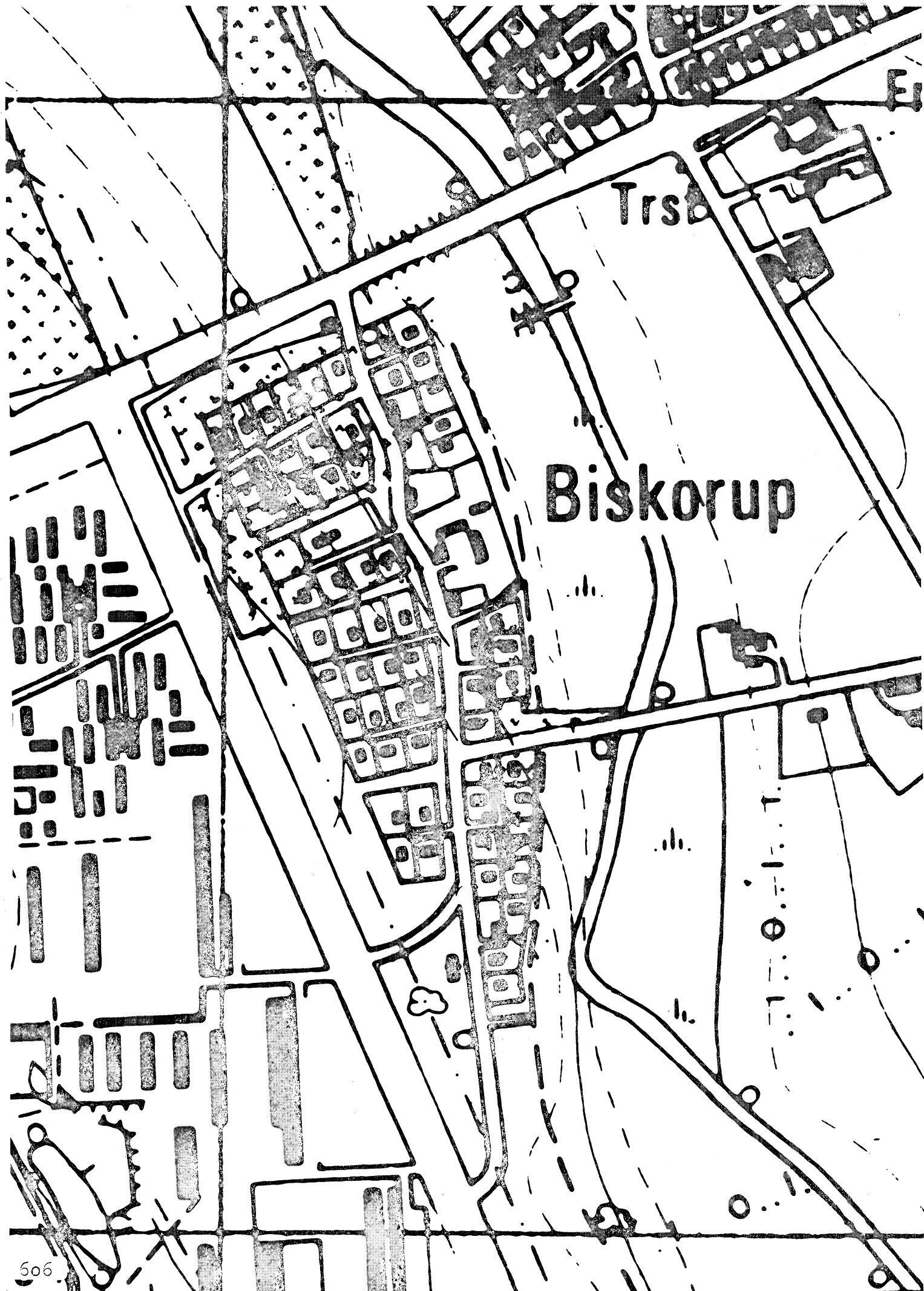
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1. Anlægstype. Den lille torplandsby af vikingetidsnavnetypen -torp er randplaceret i sit ejerlav med eng/åorientering. Byen havde i 1688 en høj opdyrkningsprocent og almindeligt trevangsbrug. Bytomten er af den på Fyn ret sjældne regulerede vejforteby type. Et marknavn "Gammeltofte" indenfor det naturligt afgrænsede ejerlav vidner om forgængerens for den nuværende bebyggelse.
2. Udviklingstype. Biskorup blev allerede samlet på én besidders hånd i middelalderen og forblev samlet indtil godssystemets opløsning. Som følge heraf egaliseredes byen allerede i middelalder og den egaliserede struktur holdt sig frem til 1844. I dag er byen inddraget som forstadsbebyggelse til Odense.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis ren anlægstype med en usædvanlig træg udvikling frem til de seneste årtier.

Relikt-vurdering: Mindre interesse.

- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet er for størstepartens vedkommende bebygget.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: En Gammeltofte.

INDEX
2
1111

LOD N
511520²⁰

a12
c18

No 1.
PEDER JARSEN
LOD N
130640²⁰

a13
MARIN
No 2
a13

N

No 6-3330²⁰

R

K

E

R

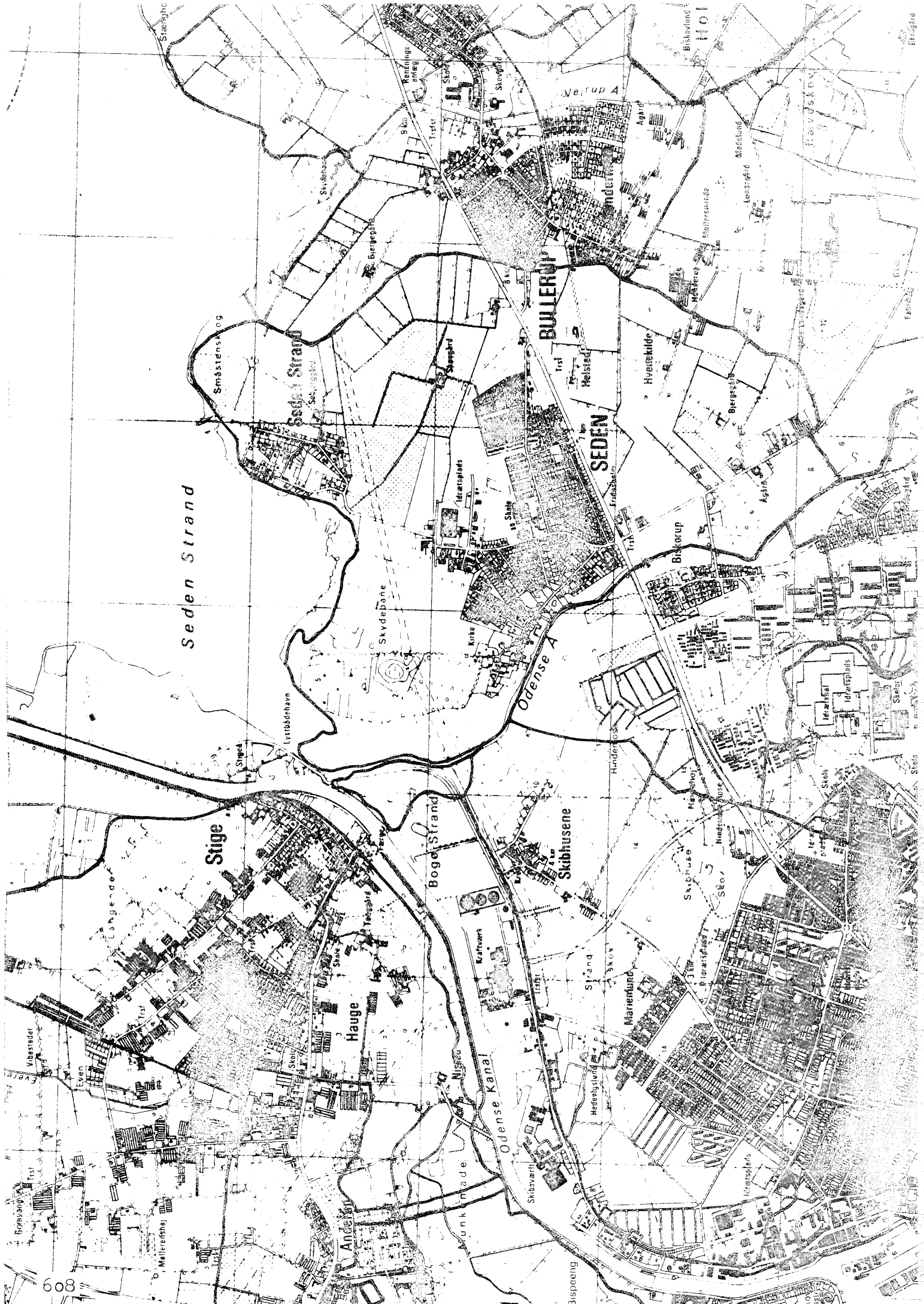
No 3
LOD N
694440²⁰
Jorgen Hansen

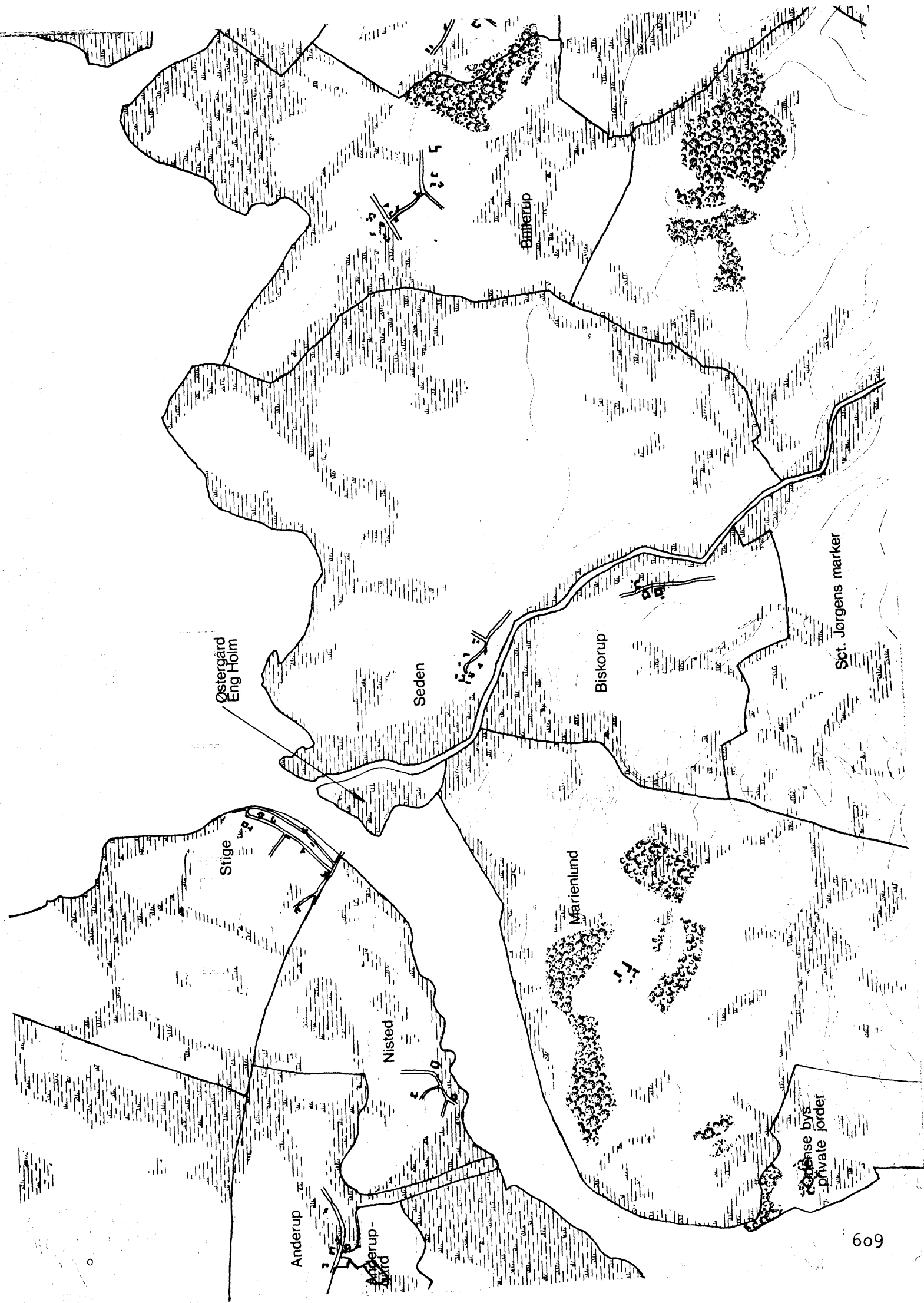
No 2
661440²⁰

No 2
HANSEN

No 1

Jorgen Hansen

BOLBRO

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Skt. Knuds
----------	-------------------	--------------------	---------------------

Navn: Bolbro	Navnetype: -bro.
---------------------	-------------------------

Bemærkninger:

Bolbro er nævnt første gang 1471 i formen Bulbro. Navnet er oprindeligt et appellativ gammeldansk "Bulbro", som betyder "træbro". Navnet sigter til en bro, som har ført over et tidligere sammenhængende søområde hvoraf der er rester både nord og syd for byen.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---------------------------	---

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Skt. Knud
-----------------	-----------------------	------------------------	------------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Rektangulær reguleret vej- eller vejforteby.

Bebyggelsen ligger fordelt på begge sider af den øst-vest gående bygade. Mod N systematisk, mod S ligger de tre samlet i den østlige ende.

b. Placering i forhold til by-marken

☐ centralby	☐ agerorientering	☐ skovorientering	☐ åorientering
☒ randby	☒ engorientering	☐ kystorientering	

c. Udskiftning

år: 1796 figur: ?

d. Udflytning

☐ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: Trevangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Sletten - moræneflade, hedeslette og tunneldale.

jordbund: Moræneler med sengl. ferskvandssand og diluv. lagdelt sand.

naturlig afgrænsning: Med engdrag mod S og Ø - mod V ret liniedragning.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng.

☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Skt. Knud
----------	-------------------	--------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Det har ikke været muligt at genfinde en eneste af gårdene. Hele landsbytomten er tæt bebygget med parcelhuse.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☐ størsteparten opdyrket

75% af ressourceområdet er bebygget - resten er militært øvelsester-ræn.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Skt. Knud
----------	-------------------	--------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: 301 ha, heraf opdyrket 1688: 62%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	73	97	66				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	8	8	8	10		8	6
Huse:							
Huse m/ jord:						2	9
Huse u/ jord:							16
I alt:	8	8	8	10		10	31
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(50) (1:2) 1664			4		4		9,1
(40) 1688	2		1		7		9,7
1844			7		1		
1903	2		1		3		
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	50		56		215		
Børn:	20		16		143		
I alt:	70		72		358		

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Skt. Knud
-----------------	-----------------------	------------------------	------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			8					
1844							8	2
1903	6	25						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 301 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket 62%. Byen takseredes i 1688 til 97 tdr. hartkorn, i 1844 nedsat til 66 tdr. hartkorn. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 ret lavt. Ejerlavet, der grænser op til Odense Bys marker, er kun delvis naturlig afgrænset og bebyggelsen har i dette område i det hele taget et reguleret præg. Et Gammeltofte navn vidner formentlig om en forgænger for den regulerede bytomt på udskiftningskortet. Byen havde i 1688 almindeligt trevangsbrug.

Byen ejedes fra middelalder totalt af Skt. Knuds Kloster, og siden reformationen af kronen. Efter frasalget af krongodset i 1764 oprettedes Ålækkegård under hvilket gods Bolbro endnu lå i 1844.

Byen bestod fra 1511 til 1844 af 8 gårde, idet der dog i 1688 kom to små bol til, der åbenbart i 1844 regnedes for huse med jord. Efter overgangen til selveje mindskedes gårdtallet til 6 formentlig som følge af udparcellering af jord til husmandssteder. Antallet af huse i byen er ubetydeligt frem til anden halvdel af 1800-tallet. Som følge heraf stagnerer befolkningen fra 1787 til 1845, indtil overgangen til selveje og måske storbyen Odenses begyndende ekspansion udløser en kraftig vækst i århundredets anden halvdel. I dag er Bolbro ejerlav total opslugt af Stor-Odense.

Allerede i 1664 var byens gårde regulerede, således at byen bestod af fire gårde á 6 tdr. hattkorn og 4 gårde á 12 tdr. Hartkorn, hvilket mål måske afspejler sig i den tredelte regulerede bytomt. Senere blev samtlige 8 gårde dog egaliseret på ét niveau, og den egaliserede struktur holdt sig fortsat frem til 1844.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Skt. Knud
----------	-------------------	--------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1. Anlægstype. Den lille adelby er randplaceret i sit ejerlav med engorientering. Byen havde i 1688 almindeligt trevangsbrug. Byformen synes at være en rektangulær reguleret vejby. På bymarken vidner et Gammeltofte navn om den forudgående placering.
2. Udviklingstype. Fra middelalder til 1800-tallets anden halvdel var byen samlet på én besidders hånd. Som følge heraf oplevede byen flere egaliseringer, medens enhedstallet blev holdt konstant.

Sammenfattende drejer det sig om en gennemreguleret bytype, der er typisk for Odenses umiddelbare nærhed.

Relikt-vurdering: Mindre interesse.

- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet er næsten totalt bebygget.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: -

byhoved-Brøby

NÆSBY

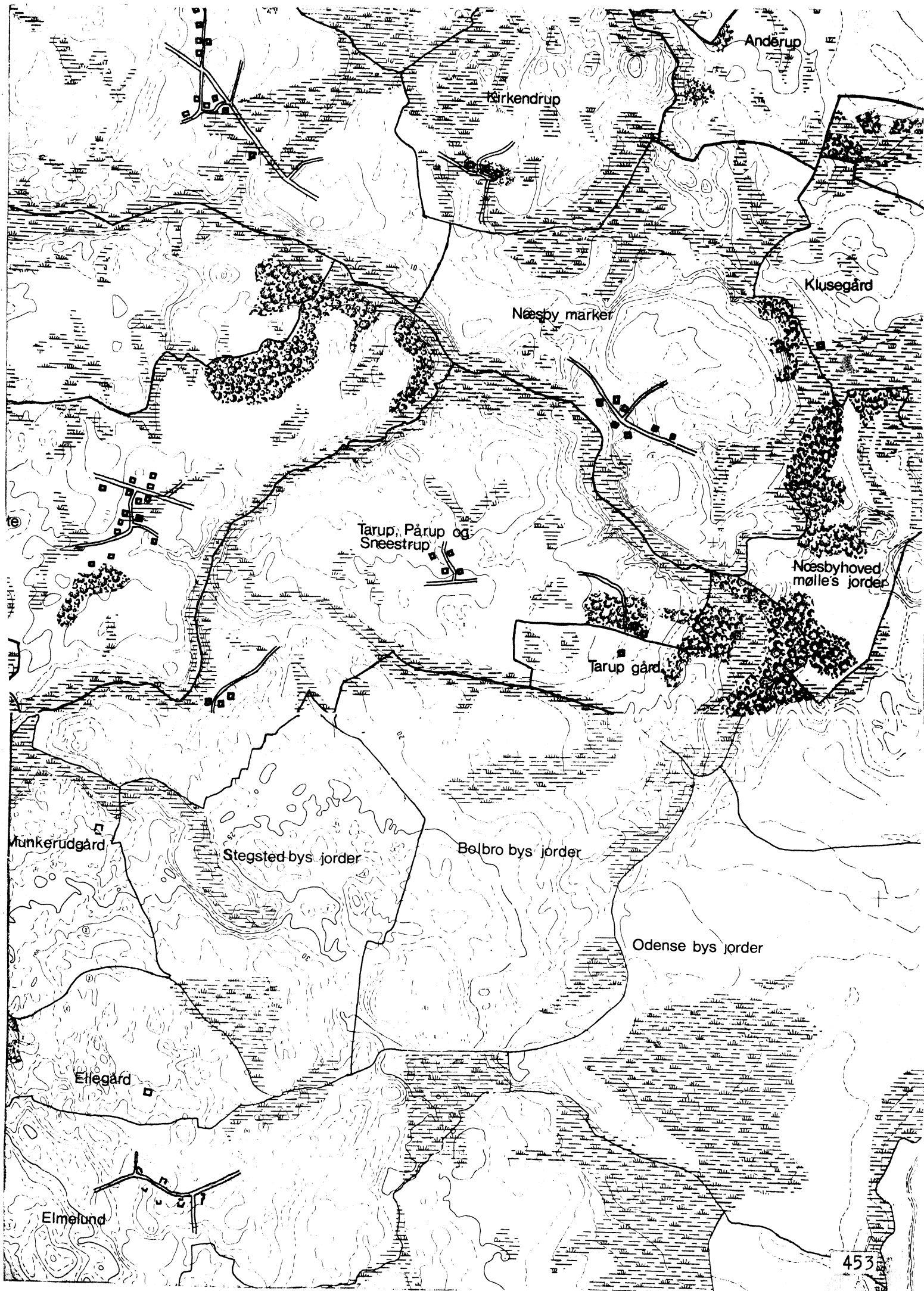
TARUP

HØJSTRUP

BOLBRO

Sanderum Tørvehave

Fruens Bøge

BRÆNDEKILDE

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Brændekilde
-----------------	--------------------------	---------------------------	-----------------------------

Navn: Brændekilde	Navnetype:
---------------------------------	-------------------

Bemærkninger: Brændekilde er nævnt første gang i 1383 i formen Brenkil. Efterleddet er substantivet "kil", som betyder "tilspidset, oprindelig kileformet terrænformation". Forleddet er participiet "brænd", som kommer af verbet "brænna", som senere er omtydet til substantivet "brænde". Byen har sikkert navn "af Skoven, som Arent Berentsen i Danmarks frugtbare Herlighed T.I. side 219 melder, fordom at være brændt til Kull, så at der nu allene er Under-Skov."

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger: En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne ikke er anlagt ved udflytning. Brændekilde er en kirkeby.

Historiske tildragelser: I Brændekilde sogn fødtes 1787 sprogforskeren Rasmus Rask (mindesmærke med indskrift rejst 1887 på tomten af hans fødehus), 1857 maleren H. A. Brændekilde, 1862 underofficeren, redaktør Rasmus Christiansen.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Brændekilde
----------	-------------------	--------------------	----------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slynget vejby.

Bebyggelsen ligger på begge sider af en meget slynget vej. Fra denne vej går der 3 veje ud henholdsvis mod nord, vest og syd, hvorpå der også findes bebyggelse. Kirken ligger på det højeste punkt. Der findes ikke nogen decideret bebyggelseskonzentration i byen.

b. Placering i forhold til by-marken Bymarken har form som en ret vinkel. Landsbyen

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

er plateaurandorienteret på overgangen til dødislandskabet.

c. Udsiftning

år: 1787 figur: Blokudsiftning, bestående af mange små rektangulære blokke.

d. Udflytning antal: 1.

- ☐ ved udsiftningen
☒ efter udsiftningen

En del gårde er nyoprettet i bymarken.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Trevangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 5

Dyrkningsfællesskab med Bellinge.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med hedeslette og gruslængdebakker i det central-fynske område.

jordbund: Moræneler med sengl. ferskv.grus og sand og diluv. lagdelt sand.

naturlig afgrænsning: Med bæk og skov mod syd og vest.

☒ overvejende agerjord.

☐ overvejende med større indhold af

☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Brændekilde
----------	-------------------	--------------------	----------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Langt de fleste gårde ligger på deres oprindelige pladser (under 5% er udflyttet). Et større område midt i byen er blevet bebygget med parcelhuse. Vejnettet er stort set uforandret, mens skellene kun er bevaret i et vist omfang.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Kun en del bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med
mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Brændekilde
-----------------	--------------------------	---------------------------	-----------------------------

STATISTIK

Areal: 788 ha, heraf opdyrket 1688: 64%

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	133	179	139	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	22	20 ^x	20 ^x	20	19	30	30
Huse:			1		12		
Huse m/ jord:				1		17	29
Huse u/ jord:				4		8	29
I alt:	22	20	21	25	31	55	88

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(37) 1664	5	7	7	7,0
(45) 1688	2	7	11	9,0
1844	13	13	4	
1903	17	9	4	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	157	329	353
Børn:	59	164	118
I alt:	216	493	471

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Brændekilde
----------	-------------------	--------------------	----------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1660			14	1			6	
1844	30	25						
1903	30	58						

Udviklingsbeskrivelse: Af det 788 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 64%. Som følge heraf er 1688 hartkornet (179 tdr.) højt i forhold til arealet, og det nedsættes i 1844 til 139 tdr. hartkorn. Landgildenniveauet i 1664 er overraskende lavt. Ejerlavsgrænserne mod vest og syd følger Borreby Møllebæk, medens det retlinjede skel mod øst til Bellinge sandsynligvis først er fastlagt ved udskiftningen, idet de to byer åbenbart havde dyrkningsfællesskab. Brændekilde er placeret på overgangen til dødislandskabets skovbygdområde, og i 1600-tallet klagedes flere gange over, at byens skove var brændt til kul eller forhuggede. I det kuperede skovterræn mod nord er der blevet plads til en række enkeltgårde.

Ved skifte i Ulfeldt-familien i 1383 fordeltes fem gårde i Brændekilde. Godset (nu seks gårde) var endnu samlet ved skiftet efter fru Johanne af Vemmetofte i 1472. I 1664 var adelens andel stadig 6 gårde. Hovedparten af byen tilhørte dog i senmiddelalderen Dalum Kloster, der i 1533 ejede 12 gårde, medens der samtidig under kronlenet Næsbyhoved lå én gård og ét hus. I enevældstiden var Dalum Kloster i en 50-årig periode på adelige hænder, men generhvervedes så og udlagdes som ryttergods indtil den store krongodsauktion i 1764. Overgangen til selveje forløb herefter hurtigt. I 1802 var 18 af sognets gårde i selveje og processen var helt afsluttet i 1844.

Antallet af gårde synes svagt vigende fra 1511 til 1774. I 1690 nævnes det, at fire bol (smågårde) i byen er lagt sammen til to gårde. I forbindelse med overgangen til selveje stiger gårdtallet i normalt omfang. Hustallet vokser i normalt omfang fra 1688 til 1903, ligesom det er tilfældet for befolkningstallet. Det skal dog bemærkes, at befolkningstallet allerede kulminerer tidligt, som følge af den hurtige overgang til selveje.

Som følge af den høje dyrkningsprocent var gårdene målt i 1688 hartkorn ret store. Der synes aldrig at have været foretaget egalisering i byen.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Brændekilde
----------	-------------------	--------------------	----------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐

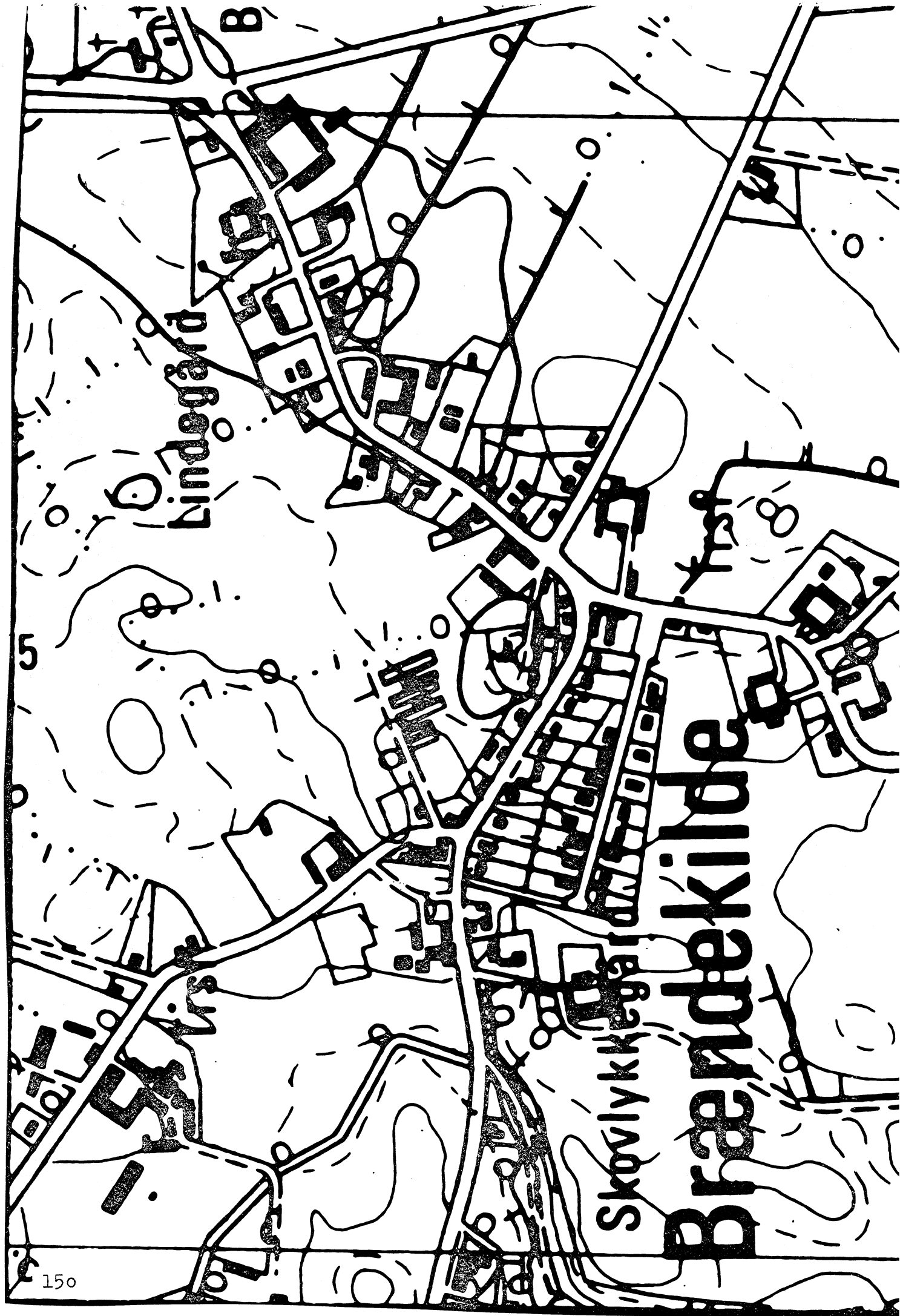
Landsbytypologisk vurdering: Interesse.

- 1) Anlægstype - Den store kirke-adelby er placeret på overgangen til dødislandskabets skovbygd, omend ejerlavets skove allerede var stærkt vigende i 1600-tallet. Byen er placeret som centralby med agerorientering. Opdyrkningsprocenten var i 1688 meget høj og byen havde treårig rotation og formentlig dyrkningsfællesskab med Bel-linge. Byformen er slynget vejby i en ret uregelmæssig form, som det er typisk for skovbygden.
- 2) Udviklingstype - Byen domineredes fra senmiddelalderen af Dalum Klo-ster, der ved reformationen overgik til kronen og en tid fungerede som ryttergods. Overgangen til selveje forløb hurtigt og fulgtes af en ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig ikke særlig typeren anlægstype med en jævnt almindelig udvikling.

Relikt-vurdering: Stor interesse.

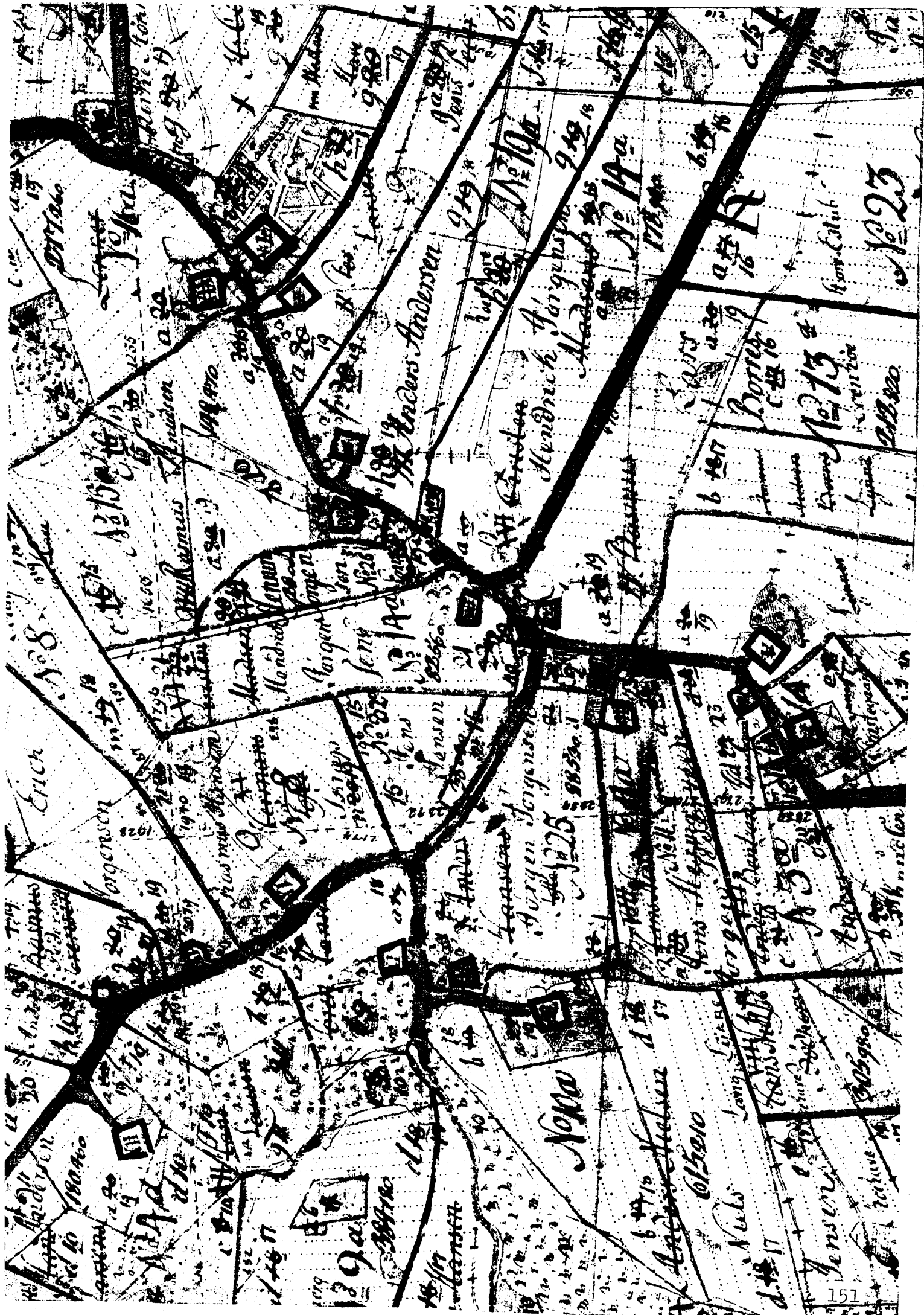
- 1) Bytomten er delvis bevaret, idet et større område med parcelhuse er kommet til.
- 2) Kulturlandskabet er præget af en næsten total opdyrkning.
- 3) Særlige relikter: kirke, mindesten for Rasmus Chr. Rask. *Rydskole*
- 4) Arkæologiske interesser: -

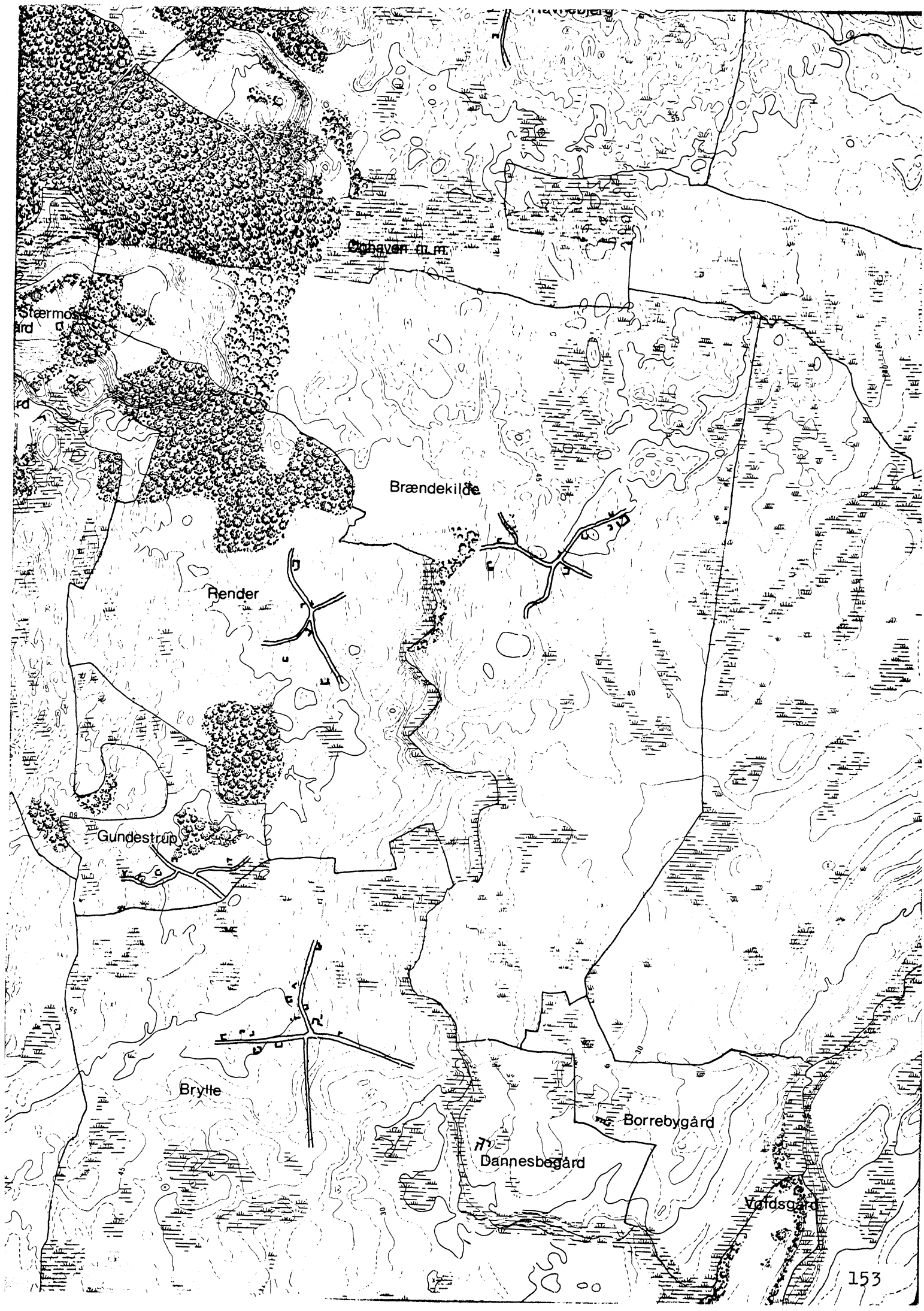
Lindegård

Skovlykkevej

Brændekilde

BULLERUP

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
----------	--------------------	--------------------	------------------

Navn: Bullerup	Navnetype: -torp.
-----------------------	--------------------------

Bemærkninger:

Bullerup er nævnt første gang 1383 i formen Boldorp. Forleddet er mandsnavnet "Bolli". Efterleddet er "-torp", som betyder "bebyggelse". Bebyggelsesnavne på -torp anses for dannet i vikingetid eller middelalder.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
----------	--------------------	--------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger på begge sider af en øst/vest løbende sidevej til en gennemgående vej.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

Bullerup er anlagt på toppen af en moræneø orienteret NV-SØ.

c. Udskiftning

år: 1797 figur: Stjerneudskiftning, men ret uregelmæssig med blok-udskiftning af en del af vådområderne.

d. Udflytning 3

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation: 3-vangsbrug

vangeantal: 3

2/1.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Hedeslette med mar. forland.

jordbund: ferskvandssand.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☒ overvejende eng med større indhold af ager

☐ blandingsøkonomi med

Ejerlavet er naturligt afgrænset, rummer flere separate ressourceområder.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
----------	--------------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Den østligste og midterste del synes velbevaret. Derimod er den vestligste ødelagt ved anlæggelsen af Kerteminde-Odense landevejen og gårdene er flyttet længere mod N-V.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Umiddelbart vest for den gamle landsbytomt ligger et stort parcel-huskvarter.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
----------	--------------------	--------------------	------------------

STATISTIK

Areal: 343 ha, heraf opdyrket 1688: 39%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	73	46	57,5	

Bebyggelsesenheder:

	1514	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	8	6	7	7	8	12	12
Huse:			3		7		
Huse m/ jord:						19	18
Huse u/ jord:						3	16
I alt:	8	6	10	7	15	34	46

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(33) 1664		2	4	12,2
(57) 1688	2	4		6,6
1844	9	3		
1903	10	2	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	54	131	145
Børn:	23	75	58
I alt:	77	206	203

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
----------	--------------------	--------------------	------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	-	-	7	3	-	-	-	-
1844	7	13					5	9
1903	12	34	-	-	-	-	-	-

Udviklingsbeskrivelse:

Af et skifte fra 1383 vedrørende "Bullerupgodset" fremgår det, at Bullerup by da bestod af 9 gårde foruden Bullerup hovedgård. I 1441 kom godset til Antvorskov Kloster, der nedlagde hovedgården. Der var nu 8 gårde i byen inklusive en vandmølle-gård, og dette antal holder sig stort set gennem 1500-1600- og 1700-tallet. Vandmøllen siges i 1580-erne at være lige så god, som herredets øvrige 4 møller tilsammen. Jorden fra en nedlagt landsby, Trøstrup, der tilhørte Odensebispen, var allerede i senmiddelalderen fordelt på de 8 Bullerupgårde. Trøstrup mark kan sikkert identificeres med et af de naturligt afgrænsede ressourceområder nord for byen. Ved reformationen kom byen til kronen. Den afhændedes samlet til Østergård-Ulriksholm i 1683. Byen bestod da af 8 gårde inklusiv "Bullerupgård" og "Møllegården", samt af 2 gadehuse. Byens gårde lå samlet til Østergård ind i første halvdel af 1800-tallet, og den sidste del af fæstegodset afhændedes først efter 1850. Omkring 1800 begyndte Østergård at udstykke husmandsbrug á 2 skp. htk. i byen. Af sådanne var der i 1802 otte.

Bullerups landgildehartkorn, 73 tdr. i 1664 matriklen, nedsættes væsentligt i de følgende matrikler. Målt i 1688 htk. var gårdene i byen af omtrent gennemsnitlig størrelse. Fra 1774 til 1903 fulgte byen stort set den generelle ekspansion i gårdtal og hustal, medens befolkningsvæksten er usædvanlig voldsom fra 1787 til 1845.

Litt: Erland Porsmose: Stordrift og Fællesdrift. Fynske Arbøger 1978.

FYNS AMT	Herred: Bjerger	Kommune: Odense	Sogn: Agedrup
----------	--------------------	--------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

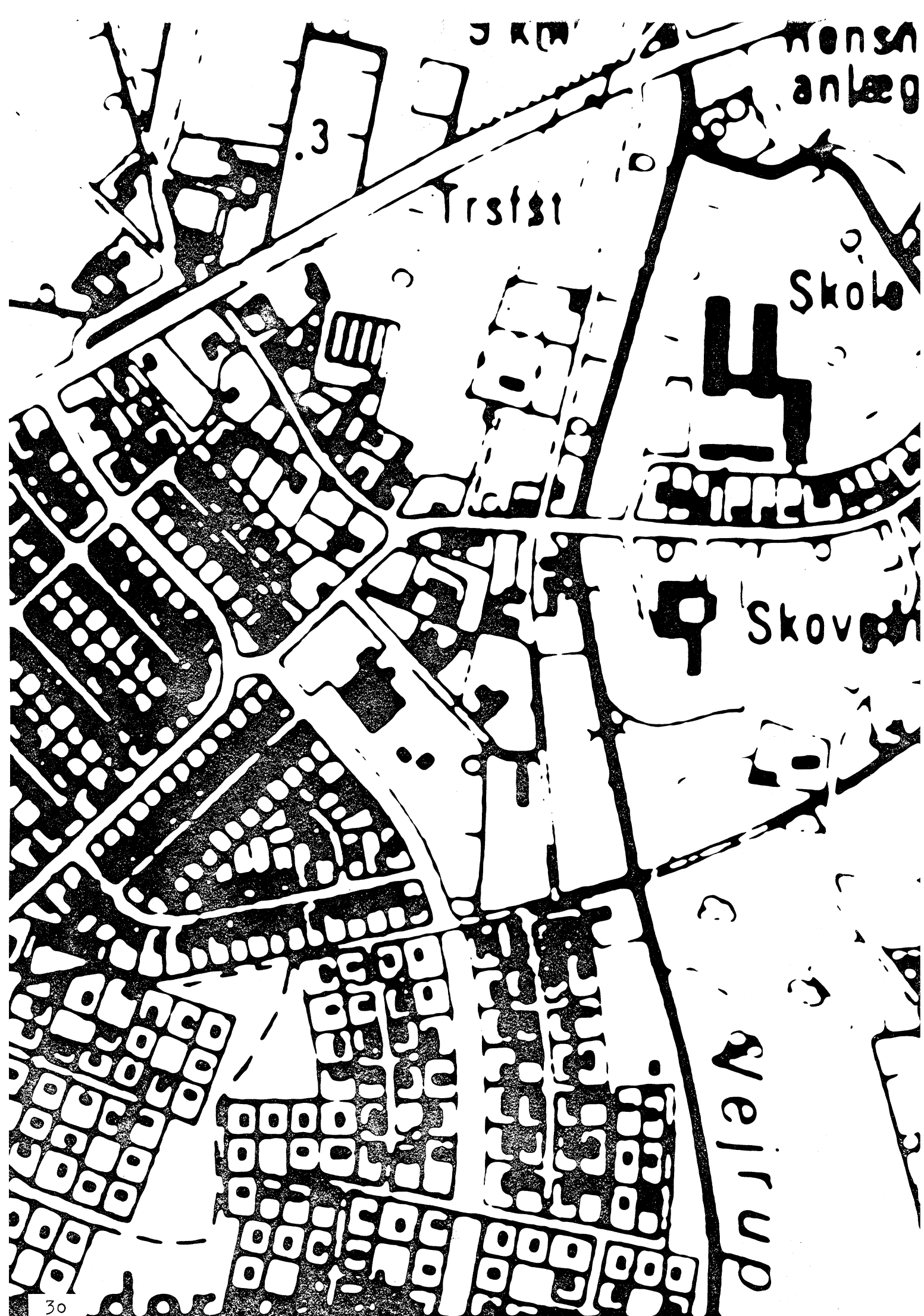
☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Særlig interesse.

- 1) anlægstype. Agerorienteret adelby med centralbyplacering, og almindelig trevangsbrug. Placeringen på toppen af en moræneø med naturlig afgrænset ejerlav er typisk for dette område. Bytomten er af den almindeligt forekommende slynget-vejby type.
- 2) udviklingstype. Byens ældre udvikling er usædvanlig godt be-lyst. Byen var med sin hovedgård og mølle centrum for et mid-delalderligt storgodskompleks. En øde nabobys jorder blev per-manent fordelt på byens gårde, der fra 1300-tallet til 1800 konstant var på en hånd, omend ejeren skiftevis var adelig, gejstlig og kongelig. På trods heraf synes byen aldrig ega-liseret. Omkring 1800 udparcelleredes husmandssteder på sam-lebånd i byen.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig, forholdsvis ren anlægstype, hvis udviklingshistorie imidlertid er ret enestående i fynsk sammenhæng.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten: Kun delvis bevaret og meget ny bebyggelse.
- 2) Kulturlandskab. Størsteparten af engarealerne er i dag op-dyrkede, og et stort parcelhuskvarter spreder sig ind over bymarkerne.
- 3) Særlige relikter. (Vandmøllen).
- 4). Arkæologiske interesser: tomten af Bullerupgård og Trøstrup.

5 km

Honsa
anlæg

3

Trstst

Skole

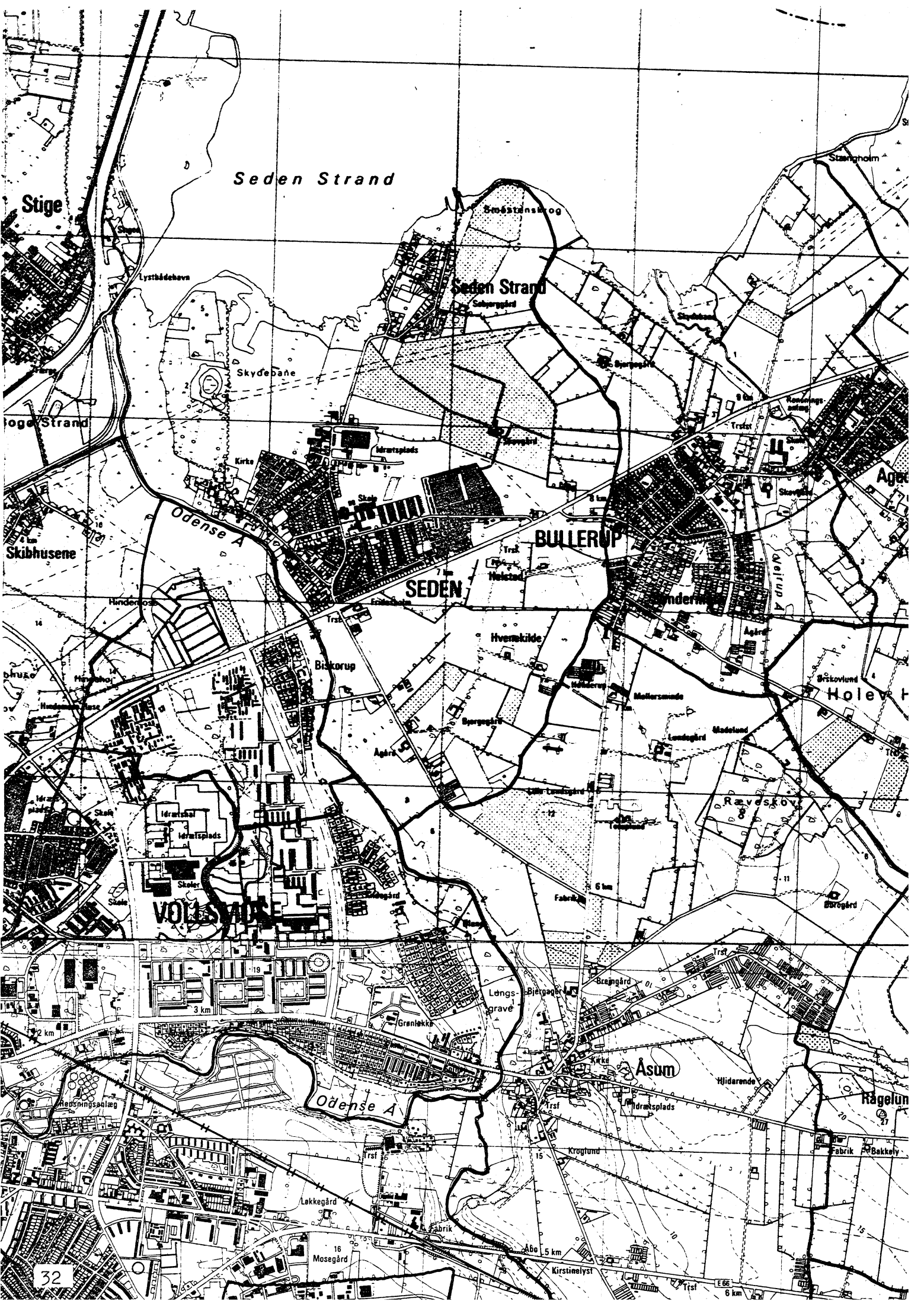
4

CHIPPEN

Skole

Vejrup

Seden Strand

Stige

Seden Strand

Stige Strand

Skibhusene

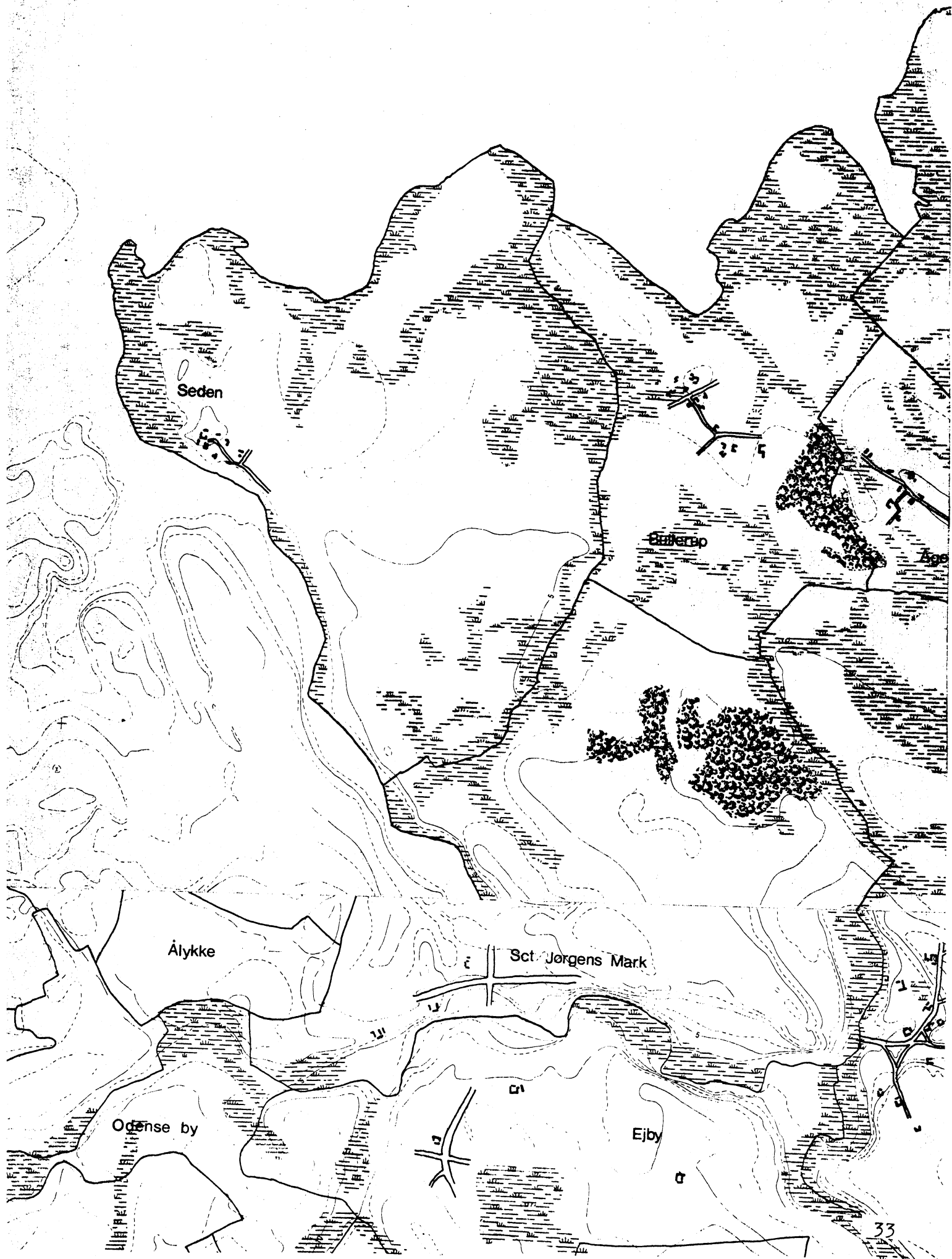
BULLERUP

SEDEN

VOLLSØ

Åsum

Odense A

DAVINDE

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Davinde
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

Navn: Davinde	Navnetype: -und
-----------------------------	-------------------------------

Bemærkninger:

Davinde er nævnt første gang 1397 i formen Daffwinge. Forleddet er sandsynligvis "davund", som betyder "fugtig". Efterleddet er "und", som betyder "forsynet med".

Anlægstype: adelby	Anlæggelsestidspunkt: omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Davinde er kirkeby.

Historiske tildragelser:

I Davinde findes et bystævne, som sandsynligvis er fra 1700-tallet. I Davinde Sogn fødtes 1806 politikeren Cornelius Petersen.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Davinde
----------	-----------------	--------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten slynget-vejby

Bebyggelsen ligger tæt omkring bygaden, der danner en ret vinkel, hvor den ene del løber NV-SØ og den anden SV-NØ med kirken vest for skæringspunktet.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby	☒ agerorientering	☐ skovorientering	☐ åorientering
☐ randby	☐ engorientering	☐ kystorientering	

c. Udskiftning

år: 1795 figur: Blok med tilløb til stjerneudskiftning om landsby-tomten.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen ca. 3.
- ☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug
vangeantal: 3

rotation: 2/1

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade og hedeslette

jordbund: Diluv. Morænegrus, sengle. ferskvandssand, moræneler med mindre tørvedannelser.

naturlig afgrænsning: Mod NV, N, NØ og Ø.

- ☐ overvejende
- ☐ overvejende ager med større indhold af eng
- ☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Davinde
----------	-----------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Kun få gårde synes flyttet. De tilkomne huse synes ikke at ændre landsbyens oprindelige form.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

En væsentlig del bevaret.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Mod nordøst synes et omfattende skov- og vådområde at være bevaret.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Davinde
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

STATISTIK

Areal: 732 ha., heraf opdyrket 1688: 39%

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	120	98	90	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	17 ⁺	14	16	15	14 ⁺	13	17
Huse:	1	7 [⊕]			14		
Huse m/ jord:				1		30	30
Huse u/ jord:			10	15			24
I alt:	18	21	26	31	28	43	71

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(44) 1664	1	9	6	7,5
(67) 1688	2	12	1	6,5
1844	2	11		
1903	9	8	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	108	208	233
Børn:	51	121	122
I alt:	159	329	355

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Davinde
----------	-----------------	--------------------	------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			1		13	10 [*]	2	
1844	13	15				15		
1903	17	54						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 732 ha store ejerlav var i 1688 kun 39% opdyrket, formentlig på baggrund af de store vådområder nord og øst for byen. Ejerlavet takseredes i 1688 til 98 tdr. htk. og i 1844 til 90 tdr. Ejerlavet er, hvor muligt, naturligt afgrænset. Byen havde almindeligt trevangsbrug.

I senmiddelalderen synes besiddelsesforholdene i byen meget splittede. Der synes at være flere selvejergårde i byen, foruden 2 sognekirkegårde. Den indensogns hovedgård Sanderumgård oprettes sidst i det 16. årh, men omkring 1660 var det allerede lykkedes for den nye hovedgård at blive omtrent enebesidder i byen, der synes egaliseret inden udskiftningen. I 1844 var overgangen til selveje gennemført for gårdenes vedkommende.

Antallet af gårde synes forholdsvis stabilt fra 1511 til 1903 med et lavpunkt i 1844. Antallet af huse var allerede forholdsvis højt i 1688 og det stiger i næsten normalt omfang frem til 1903, ligesom befolkningstallet stiger i normalt omfang fra 1787 til 1901.

Gårdene var i 1688 af normal størrelse. Allerede fra 1500-tallet kendes en vandmølle i byen - bygningerne herfra blev i 1942 flyttet til den Fynske Landsby. Ved udskiftningen blev ikke udflyttet en eneste gård.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Davinde
----------	-----------------	--------------------	------------------

Sammenfattende vurdering: Stor interesse.

Ingen
interesse:

☐

Interesse:

☐

Stor
interesse:

☒

Særlig
interesse:

☐

Landsbytypologisk vurdering:

- 1) Anlægstype. Den middelstore kirke-adelby er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Ejerlavets udstrækning er øjensynlig urørt af senere ændringer. Byformen er den almindelige slynget-vej-by type i en regelmæssig og sluttet form. Landsbyen havde almindeligt trevangsbrug.
- 2) Udviklingstype. Landsbyens gårdtal er stort set stabilt fra 1511 til 1903, medens hustallets vækst følger de gængse mønstre.

Landsbyen blev ret sent underordnet en nabo-hovedgårds økonomi, og bortset fra en mulig egalisering synes forholdene ikke voldsomt påvirkende heraf.

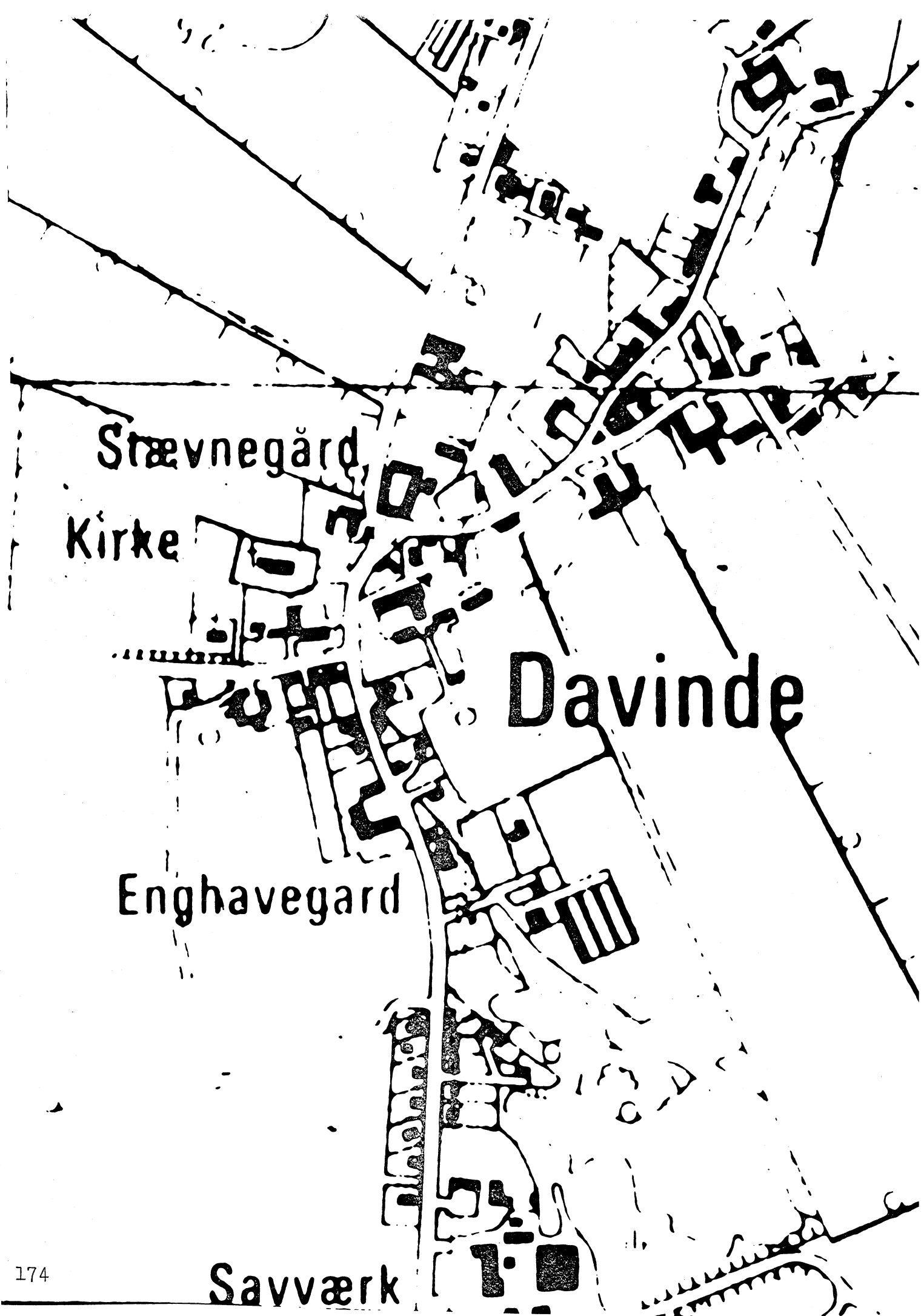
Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis ren anlægstype med en gængs træg slette-bys udvikling.

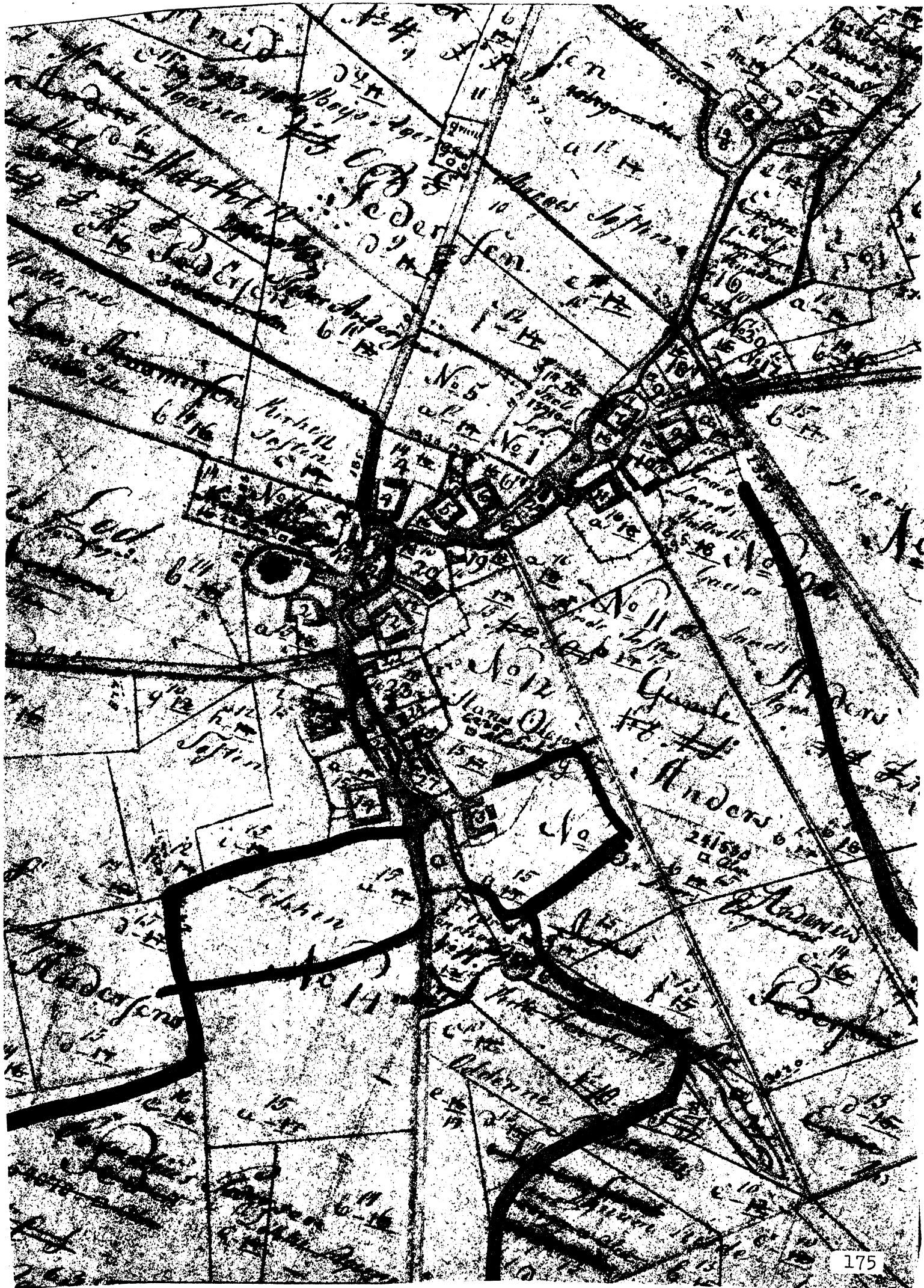
Vurdering: Stor interesse.

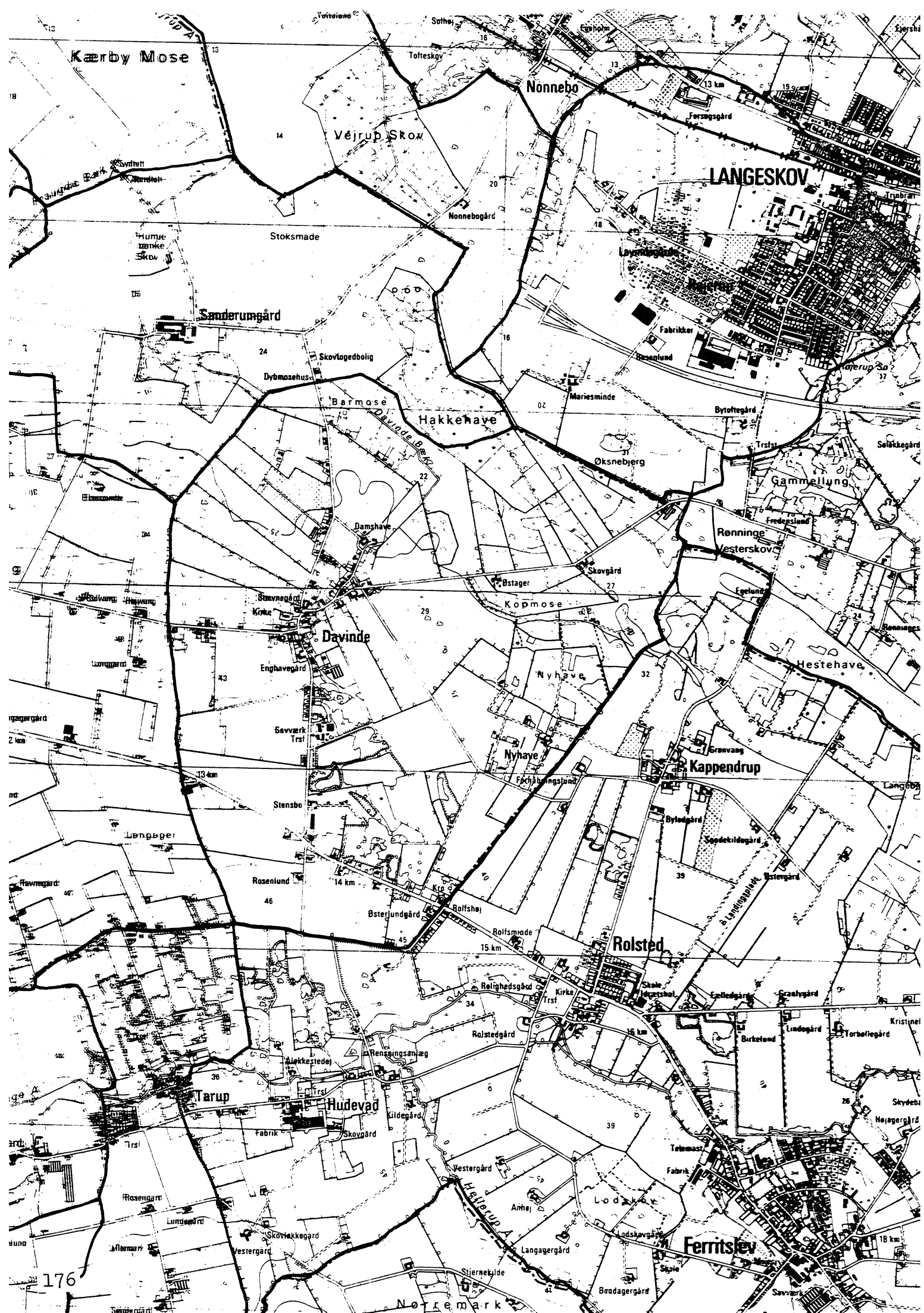
Relikt-vurdering:

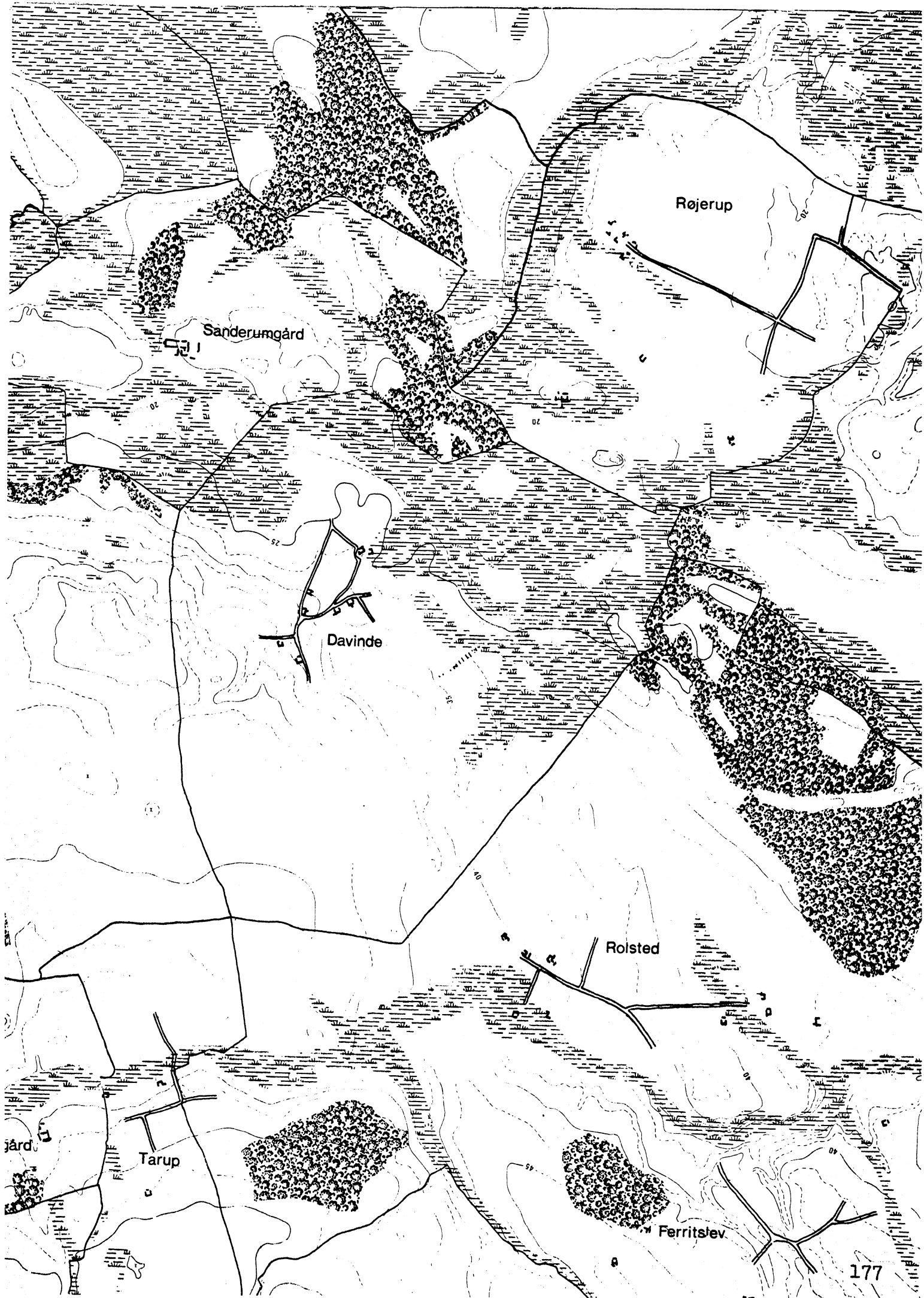
- 1) Bytomten er forholdsvis godt bevaret med kun få udflyttede gårde og ret beskeden nybebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret en væsentlig del af udskiftningshegnene samt et omfattende skov- og vådområde.
- 3) Særlige relikter: Kirken og et enestående 1700-tals bystævne.
- 4) Arkæologiske interesser: -

Vurdering: Stor interesse.

EJBY

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Vor Frue.
----------	-------------------	--------------------	--------------------

Navn: Ejby	Navnetype: -by.
---------------	--------------------

Bemærkninger:

Ejby er nævnt første gang 1242 i formen Ejby mølle. Forleddet kommer af "ek", som betyder "eg". Efterleddet er "-by" som betyder landsby. Bebyggelsesnavne på -by anses for dannet i vikingetiden.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikinæ- tid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Vor Frue.
----------	-------------------	--------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby.

Bebyggelsen ligger placeret omkring den uregelmæssige forte, der løber NV-SØ på skråningen ned mod Odense Å.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☒ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1792 figur: Stjerneudskiftning. Omkring landsbyen ellers blok-udskiftning.

d. Udflytning 3

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Sletten, Omgivet af ekstra marg. afvandingsdale.

jordbund: Moræneler med alluv. ferskvandsdynd.

naturlig afgrænsning: Mod N og Ø. Omfattende reguleringer mod S og vest. Mod S er reguleringerne sket i forbindelse med oprettelsen af Blangstedgård.

☒ overvejende agerjord med mindre vådområder.

☐ overvejende med større indhold af

☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Vor Frue.
----------	-------------------	--------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Kun 1/20 del af gårdene bevaret på de oprindelige tomter. Hele landsbytomten er bebygget.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Ca. 75% af ressourceområdet bebygget. Mod NØ er bevaret et stort vådområde langs Odense å.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Vor Frue.
----------	-------------------	--------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: 481 ha, heraf opdyrket 1688: 60%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	157	111	108				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	14	14	15 *	15 *	15 *	18	17
Huse:					4		
Huse m/ jord:						21	28
Huse u/ jord:				4		1	41
I alt:	14	14	15	19	10	40	86
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(100) 1664					14		11,2
(100) 1688	1		13		1		7,9
1844	8		9		1		
1903	8		7		2		
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	110		292		447		
Børn:	57		108		261		
I alt:	167		400		708		

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Odense	Odense	Vor Frue.

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			15 *					
1844	18	22						
1903	17	69						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 481 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 60%. Byen havde da almindeligt trevangsbrug og takseredes til 111 tdr. hartkorn. I 1806 blev byen rosende omtalt: "Blandt fæstebøndergodset udmærker den skønne by Ejby sig meget". Odense å synes at have en vis økonomisk betydning også ud over mølledriften. I 1873 omtales det, at der ved Ejby om foråret fanges en stor mængde strandkarper, de såkaldte "Ejby gedder". Ejerlavet synes oprindelig naturlig afgrænset af åen, bække og engdrag til alle sider, men der er mod S gjort indhug i ejerlavet ved Blangstedgård og - Møllens oprettelse. Mod SV synes ejerlavet derimod udvidet ind over ødebysjorden Kallerup (omtales som øde i midten af 1400-tallet). I 1242 skænkede Erik Plovpenning Munke mølle og Ejby mølle samt fiskeriet derimellem til Skt. Knuds Kloster, der formentlig allerede omkring denne tid har samlet byen. Først i 1300-tallet lå klosteret i strid med Odensebispen om nogle jorder af Ejby grund, som bispen havde lagt til Blangstedgård. På et tidspunkt i midtalden er der ligeledes indgået magelæg med Dalum Kloster vedrørende Ejby og Hunderup grund. Ved reformationen overgik klosteret og byen til kronen. Efter krongodsets frasalg ejedes hele byen i 1802 af Hollufgård. Den bestod da af 14 gårde og 6 huse.

Fra 1511 til 1802 er gårdtallet i landsbyen konstant 14. Frem til 1844 stiger gårdtallet beskedent som følge af overgangen til selveje. Hus-tallet i landsbyen er meget beskedent frem til 1802, men stiger herefter usædvanligt kraftigt igennem det 19. årh. ligesom det er tilfældet for befolkningstallets vedkommende - en følge af ejerlavets gradvise inddragelse i Odenses forstadsbebyggelse, som det i dag er helt opslugt af.

Fra 1200-tallet omtales tillige Ejby mølle, som fortsat eksisterer. Byen var i 1664 egaliseret på et gårdhartkorn på 11,2 tdr. Ved 1688-takseringen nedsattes dette gennemsnit til 7,9 tdr. hvilket dog fortsat er markant over gennemsnittet.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Vor Frue.
----------	-------------------	--------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

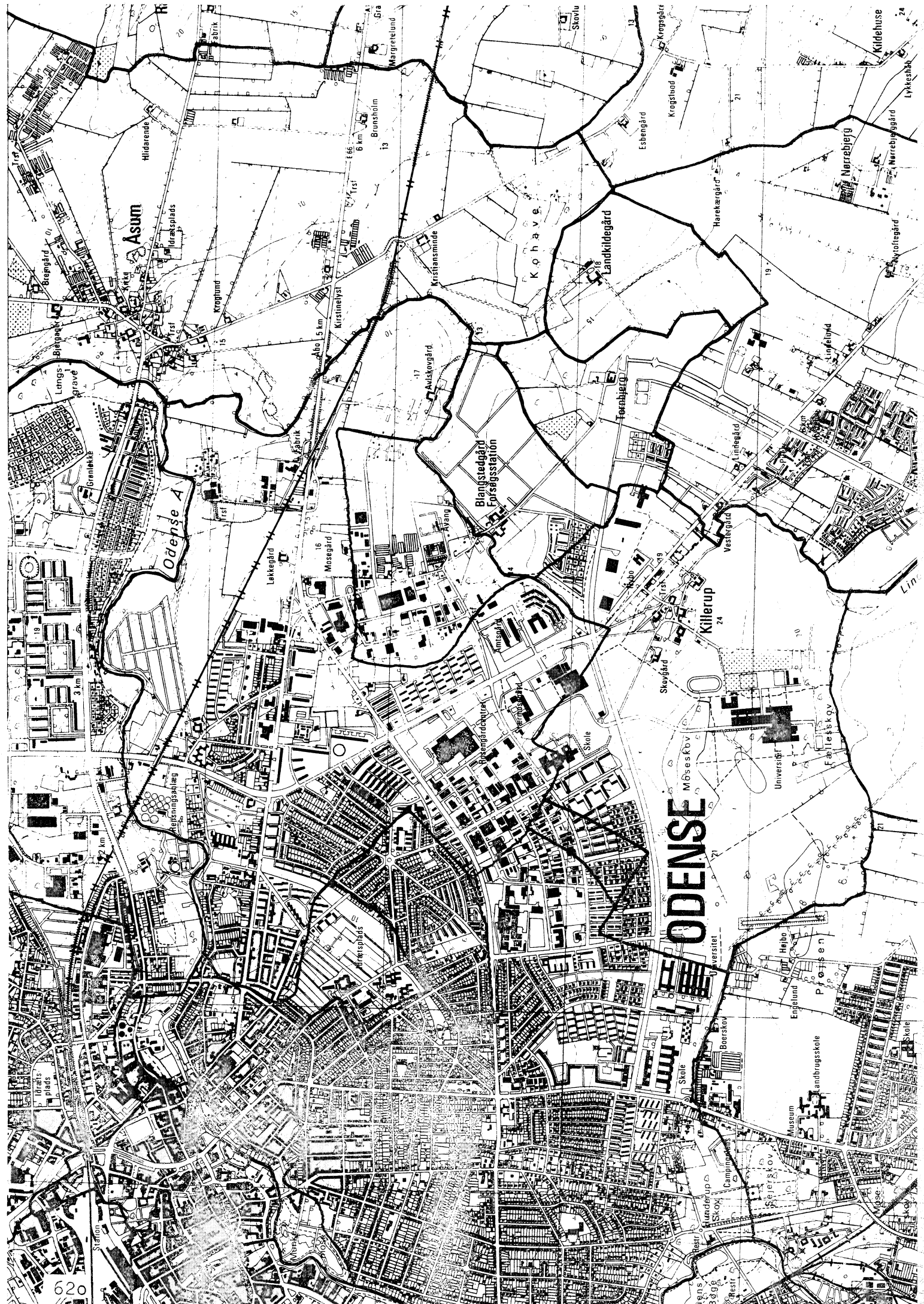
1. Anlægstype. Den middelstore adelby af vikingetidnavnetypen -by er randplaceret i sit ejerlav og orienteret mod Odense å. Byen havde i 1688 en høj opdyrkningsprocent og almindeligt trevangsbrug. Fra højmiddelalder spiller mølledriften en betydelig rolle, ligesom fiskeriet synes af betydning. Bytomten er en uregelmæssig vejforteby. Mod S og vest i ejerlavet er sket en række skelreguleringer.
2. Udviklingstype. Byen blev i højmiddelalderen samlet under Skt. Knuds Kloster og forblev samlet på en lodsejers hånd ind i 1800-tallets begyndelse. Byen egaliseredes som følge heraf tidligt på et højt hartkornsniveau og forblev frem til det 19. årh. uden nævneværdigt indslag af huse. Begge dele typisk for området omkring Odense. I dag er ejerlavet inddraget til forstadsbebyggelse.

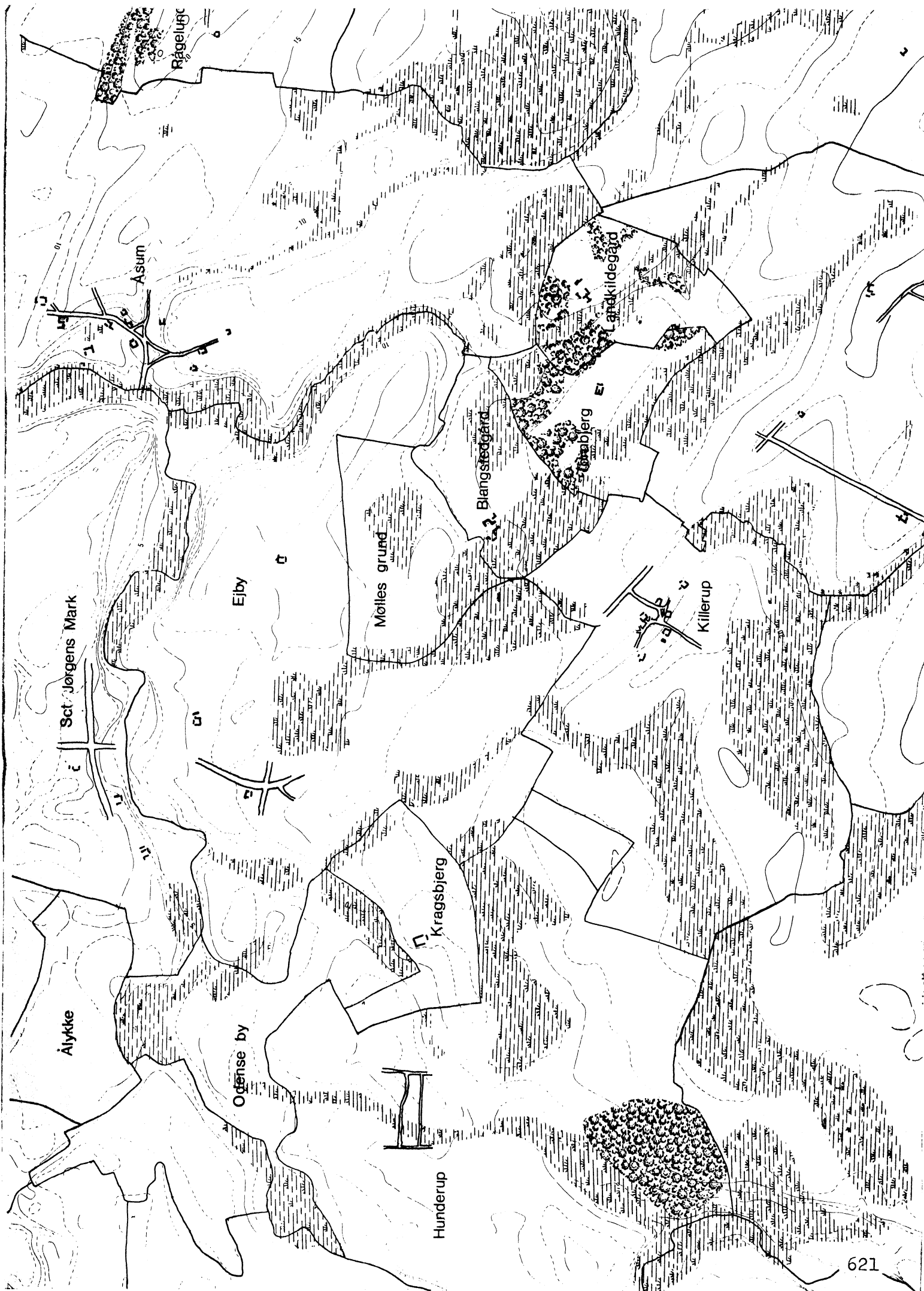
Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typen anlægstype, hvis videre udvikling er typisk for området.

Relikt-vurdering: Mindre interesse.

- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet er overvejende nybebygget.
- 3) Særlige relikter: Ejby Vandmølle.
- 4) Arkæologiske interesser: -

ELMELUND

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Sanderum:
----------	-------------------	--------------------	--------------------

Navn: Elmelund	Navnetype: -lund.
-------------------	----------------------

Bemærkninger:

Elmelund er nævnt første gang o. 1510 i formen Elmelund. Forleddet er trænavnet "elm", efterleddet er "lund", som betyder lille skov.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
------------------------------------	--------------------------------------

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse (torp) er en fra moderbyen udflyttet bebyggelse. Elmelund er udflyttet fra Sanderum.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Odense	Odense	Sanderum

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Reguleret vejforteby.

Gårdene ligger placeret omkring den SØ-NV gående vej. Sådan at ca. 90% af gårdene er placeret nordlig for vejen. Udenfor denne samlede bebyggelse ligger lidt S for en enkelt gård placeret.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby
 ☒ agerorientering
 ☐ skovorientering
 ☐ åorientering
☐ randby
 ☐ engorientering
 ☐ kystorientering

Ejerlavet er af en aflang form, der bevirker, at agerjorden primært ligger vest og øst for byen.

c. Udskiftning

år: 1789 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning 2/6

- ☒ ved udskiftningen 2 gårde
☒ efter udskiftningen 6 gårde

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Trevangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Sletten/Vissenbjerg - dels moræneflade med terraseskrænter. Dels kuperet Ø-V orienteret landskab.

jordbund: Moræneler med små alluv. tørveforekomster.

naturlig afgrænsning: Kun mod SØ-Ø-NØ.

☒ overvejende ager

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med
Mindre spredte områder med engjord.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Sanderum
----------	-------------------	--------------------	-------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Halvdelen af de gårde, der på udskiftningstiden, lå i tilknytning til landsbytomten, er idag blevet udflyttet. Der er ikke kommet nybebyggelse til.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☒ størsteparten opdyrket

Umiddelbart sydøst for bytomten er der fundet spor af middelalderbebyggelse.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Odense	Odense	Sanderum

STATISTIK

Areal: 321 ha, heraf opdyrket 1688: 64%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	65	86	70				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	11	14	14	14	11	16	18
Huse:			2		4		
Huse m/ jord:						3	7
Huse u/ jord:				4		4	4
I alt:	11	14	16	18	15	23	29
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(93) 1664	13				1		4,6
(93) 1688			13		1		6,1
1844	9		7				
1903	13		4		1		
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	67		85		110		
Børn:	40		19		37		
I alt:	107		104		147		

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Odense	Odense	Sanderum

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			14	2				
1844	16	7						
1903	18	11						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 321 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 64%. På trods af navnet Elme-Lund lå der o. 1800 ingen skov i ejerlavet, skønt byen er placeret på overgangen til dødislandskabet. Ejerlavet takseredes i 1688 til 86 og i 1844 til 70 tdr. hartkorn. I forhold til dette er landgildehartkornet 1664 ret lavt. Byen havde i 1688 almindeligt trevangsbrug. En Gammeltofte vidner om forgængerer for den nuværende bebyggelse.

Hele byen tilhørte allerede i middelalderen Dalum Kloster. Den bestod i 1533 af 13 gårde og 1 hus. Byen var da ureguleret og bestod fortrinsvis af småbol (i alt 7 bol á 1-2 tdr. htk.), medens én gård var på 21 tdr. hartkorn. Dette leder tanken hen på et lille væbnergods, og hovedgården er da formentlig den enlige gård syd for byen, der endnu ses på udskiftningskortet på en (naturlig dannet?) bank. Byen overgik sammen med klosteret til kronen ved reformationen. Bortset fra perioden 1662-1718 forblev byen på kronens hænder frem til 1764, hvor gårdene solgtes på auktion. I 1844 var overgangen til selveje fuldbåret.

Antallet af gårde synes uforandret fra 1533 til 1688, medens der herefter sker et fald på tre gårde frem til 1774. Dette står formentlig i forbindelse med en voldsm ødelægning under svenskekrigene 1657-60. I 1664 var ni af byens gårde stadig øde. Overgangen til selveje ledsages af ekspansion i normalt omfang. Huse spiller en meget begrænset rolle i byen i 16-1700-tallet og ekspanderer heller ikke i normalt omfang i 1800-tallet, hvad også er gældende for befolkningstallets vedkommende.

Byens gårde egaliseredes mellem 1533 og 1587 på et forholdsvis lavt skovgårdsniveau.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Sanderum
-----------------	-------------------	--------------------	-------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☒Stor
interesse: ☐Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering:**

Stor interesse

1) Anlægstype.

Den middelstore udflytterby er anlagt på overgangen til dødislandskabets skovbygd. Byen er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byen havde i 1688 almindeligt trevangsbrug og skoven var forlængst ryddet, opdykningsprocenten meget høj. Bytomten var rektangulær, reguleret vejby. Et marknavn Gammeltofte vidner om den forudgående bebyggelse.

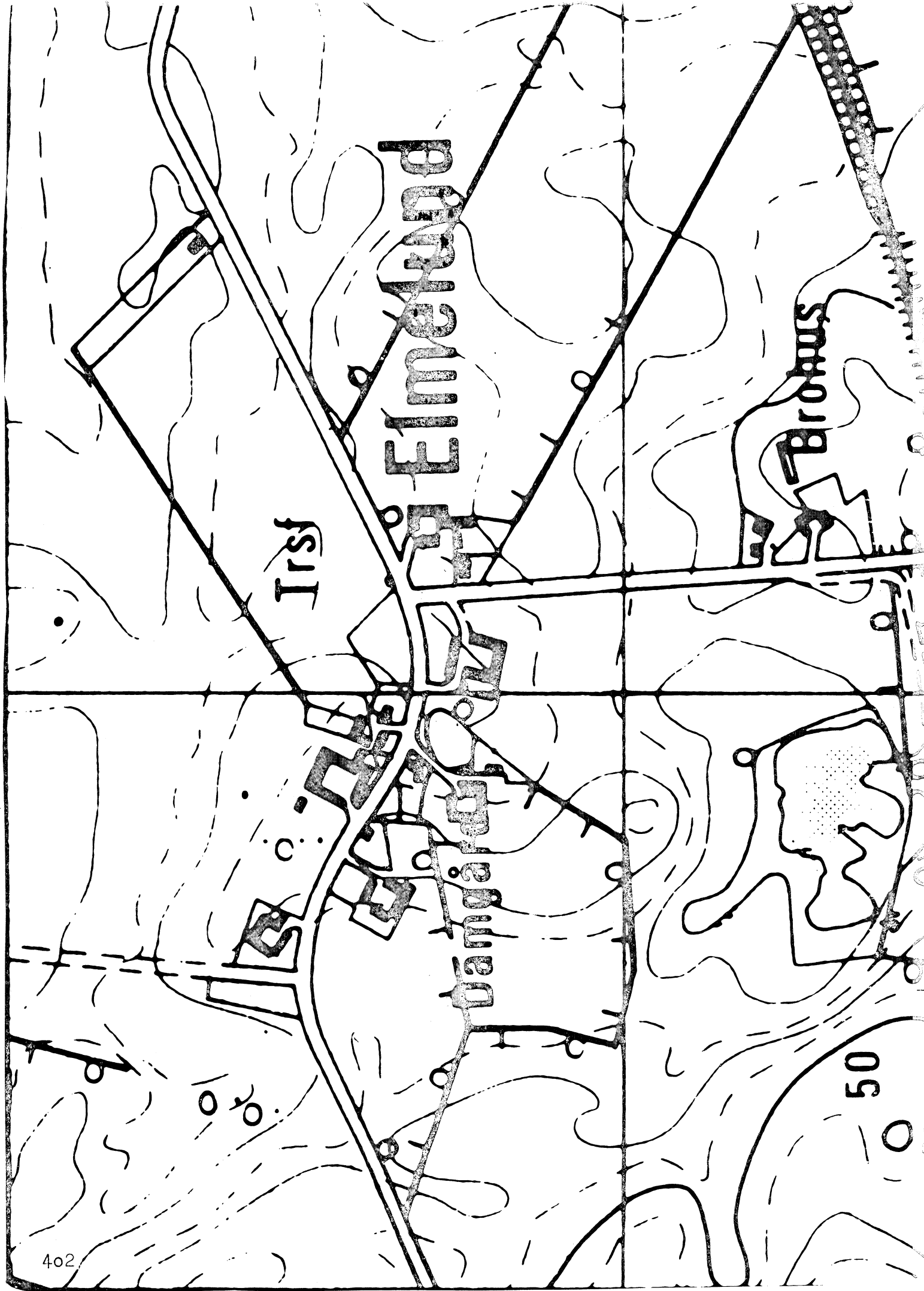
2) Udviklingstype.

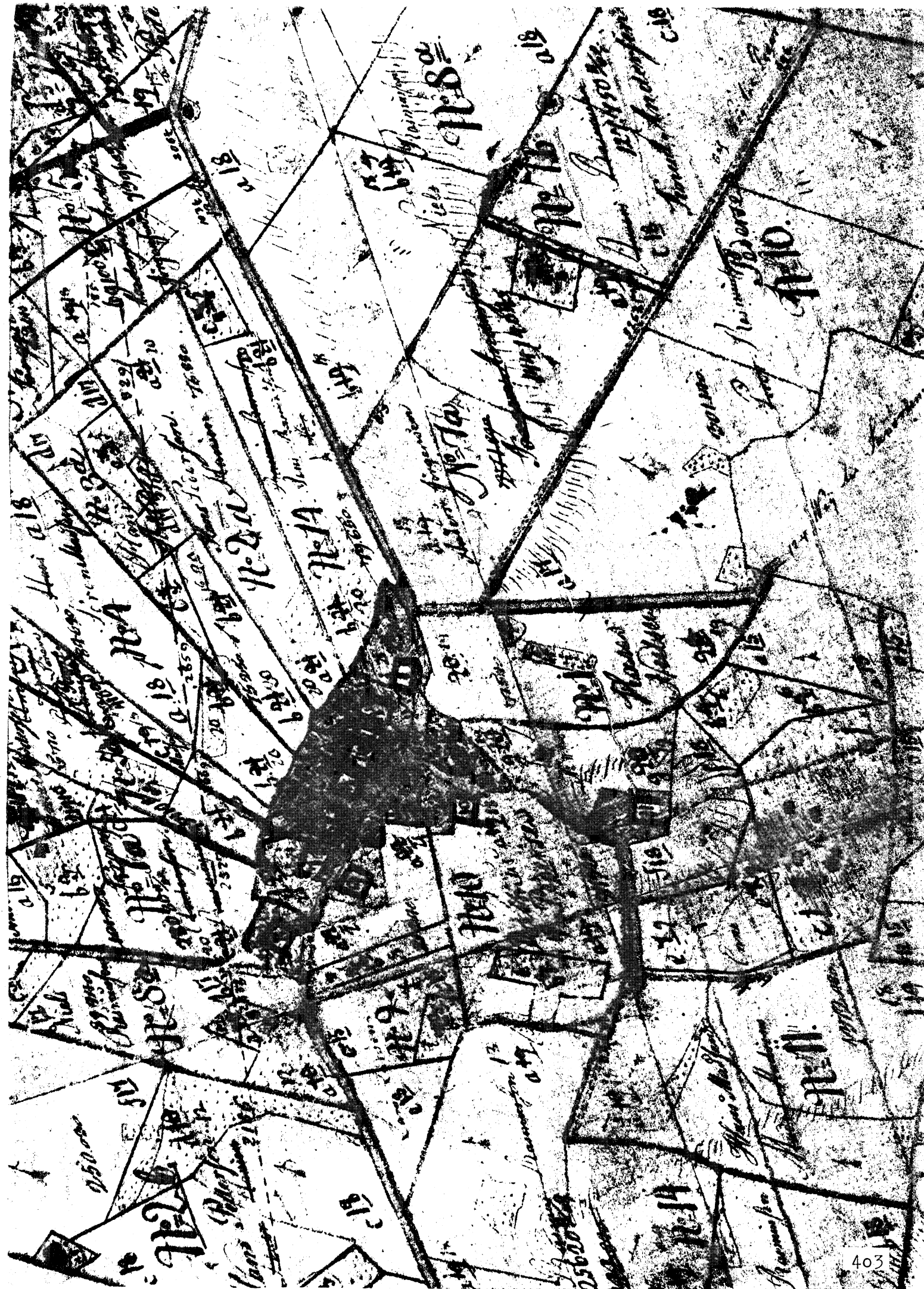
Byen synes oprindeligt at have rummet et lille væbnergods. I senmiddelalderen ejedes den helt af Dalum Kloster og byen forblev på én besidders hånd frem til 1764. Byen egaliseredes allerede i 1500-tallet. Den ekspanderede kun i begrænset omfang igennem det 19. årh.

Sammenfattende drejer det sig om en ret almindelig anlægstype, hvis regulerede struktur er typisk for Odenses omegn.

Relikt-vurdering: Interesse

- 1) Bytomten er opløst men uden nybebyggelse.
- 2) Kulturlandskabet er præget af udflyttergårde - næsten totalt opdyrket.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: En Gammeltofte, flere frilagte gårdtomter, bl.a. af en mulig væbnergård.

HØJSTRUP

Stedsted

BOJBRØ

Sanderum Tørvehave

FRUENS BØGE

SANDRUM

Storkirken

Højbjerg

FANGEL

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Fangel
-----------------	--------------------------	---------------------------	------------------------

Navn: Fangel	Navnetype:
----------------------------	-------------------

Bemærkninger:

Fangel er nævnt første gang før 1340 i formen Fangell. Navnets oprindelse er ganske usikker. Som en mulighed kan nævnes, at det kan være et oprindeligt adjektiv "fangæl", dannet til substantivet "fang", som betyder "fangst, bytte" eller verbet "fange", og brugt som navn på den forbiflydende Odense Å.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Fangel er kirkeby.

Historiske tildragelser:

I forbindelse med en stor træbevoksning midt i Fangel by plantedes 1940 en kongeeg (for Chr. X) og opsattes et bystævne, til dels af oprindelige stævnesten. I Fangel sogn fødtes 1877 cykelrytteren Thorvald Ellegaard. Ved Stensgård nær Odense Å en holm, kaldet Benholm med et alentykt lag hesteknogler (rakkerhule?). Sagnet sætter den i forbindelse med et stort slag i folkevandringstiden.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Fangel
----------	-------------------	--------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby.

I den egentlige landsby ligger gårdene omkring en næsten kvadratisk forte, hvorpå der er opført en del huse. Desuden ligger der gårde langs to veje, der fører væk fra fortens. Kirken ligger isoleret umiddelbart nord for byen. Fangel Torp med 10 gårde ligger syd for Fangel. Syd for Fangel Torp ligger der en Gammeltofte.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☒ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1792 figur: Stjerneudskiftning.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 2 gårde.
☒ efter udskiftningen 8 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Trevangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med hedeslette og tunneldale og ekstra marg. afvandingsdale. Tilhører "Centralfyn".

jordbund: Moræneler med sengl. ferskvandssand og diluv. lerdelt sand samt alluv, dynd og tørv.

naturlig afgrænsning: Bække, åer, skove, undtagen nordøst i ejerlavet.

☐ overvejende

☒ overvejende ager med større indhold af eng og skov.

☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Fangel
----------	-------------------	--------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

Godt og vel 50% af gårdene ligger på deres oprindelige tofter. Halvdelen af den gamle forte er bevaret, resten mod syd og vest er bebygget. De udflyttede gårde er blevet erstattet med huse. Desuden ligger der en del parcelhuse umiddelbart nord for den oprindelige landsbytomt.

b. Skelsystem

☒ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Halvdelen af vangesystemets hegn er bevaret. Der findes smårester af udskiftningshegnene omkring Tuemosegård, længst mod S.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Landskabet er præget af spredtliggende udflyttergårde. Større eng- og mosearealer er bevaret.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Odense	Odense	Fangel

STATISTIK

Areal: 1428 ha, heraf opdyrket: 57%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	254	331	231	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	34 *	34 *	35	34	32 *	43	51
Huse:		1	9		28		
Huse m/ jord:						28	63
Huse u/ jord:				10		8	53
I alt:	34	35	44	44	60	79	167

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(37) 1664	7	17	11	7,3
(32) 1688	2	12	20	9,7
1844	27	9	7	
1903	35	10	6	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	256	452	519
Børn:	108	201	271
I alt:	364	653	790

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Fangel
-----------------	--------------------------	---------------------------	------------------------

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			31	6			4	3
1844	43	35						1
1903	50	116					1	

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 1428 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket 57%. Ejerlavet takseredes i 1684 til 331 tdr. hartkorn. Ved den endelige taksering i 1688 dog nedsat til 216 tdr. I 1844 var taksationen tilsvarende 231 tdr. hartkorn. Det meget store ejerlav, der overvejende er naturligt afgrænset, omfatter i virkeligheden en række topografi selvstændige bebyggelser som Tuemosegård (allerede nævnt 1533), Fangeltorp (nævnt 1558) Vestertorp og Borrebyhus. Imidlertid opfattes disse bebyggelser til stadighed som integrerede dele af moderejerlavet Fangel. Syd for Fangeltorp vidner et Gammeltoftenavn formentlig om en forgænger-bebyggelses placering.

I senmiddelalderen nævnes en væbnergård Fangelgård i byen. Hovedgården skødes til Skt. Knuds Kloster, der allerede før 1340 var i færd med at samle gods i byen. I 1473 erhvervede Mariager Kloster en gård i byen. Dalum Kloster ejede i 1533 13 gårde og ét hus i Fangel, medens der samtidig under Odensegård len opføres fire selvejere, to huse foruden herligheden til to kirketjenergårde. Med reformationen blev kronen således den altdominerende besidder i byen. Overgangen til selveje forløb ret hurtigt. I 1802 var 16 gårde og 5 huse på selvejerhænder. I 1844 var overgangen til selveje stort set slut.

Antallet af gårde synes konstant fra 1511 til 1688 og falder herefter tilsyneladende svagt fra 1688 til 1774. Overgangen til selveje ledsages af gårdvækst i normalt omfang. På tilsvarende vis vokser hus og befolkningstal i normalt omfang igennem det 19. årh.

Det store ejerlavs gårde fordeler sig størrelsesmæssigt over et meget bredt hartkornsinterval, der synes aldrig at være foretaget egalisering.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Fangel
----------	-------------------	--------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☐Stor
interesse:☒Særlig
interesse:☐

Landsbytypologisk vurdering: stor interesse

1) Anlægstype.

Den store kirke-adelby er centralplaceret i sit ejerlav med agerorientering. Byformen er uregelmæssig vejforteby. Byen havde 4 vange men almindeligt trevangsbrug. I virkeligheden rummer det store ejerlav flere i topografisk henseende selvstændige bebyggelser - torper og enkeltgårde - som imidlertid opfattes som en integreret del af moderejerlavet. I ejerlavet forekommer tillige en Gammeltofte.

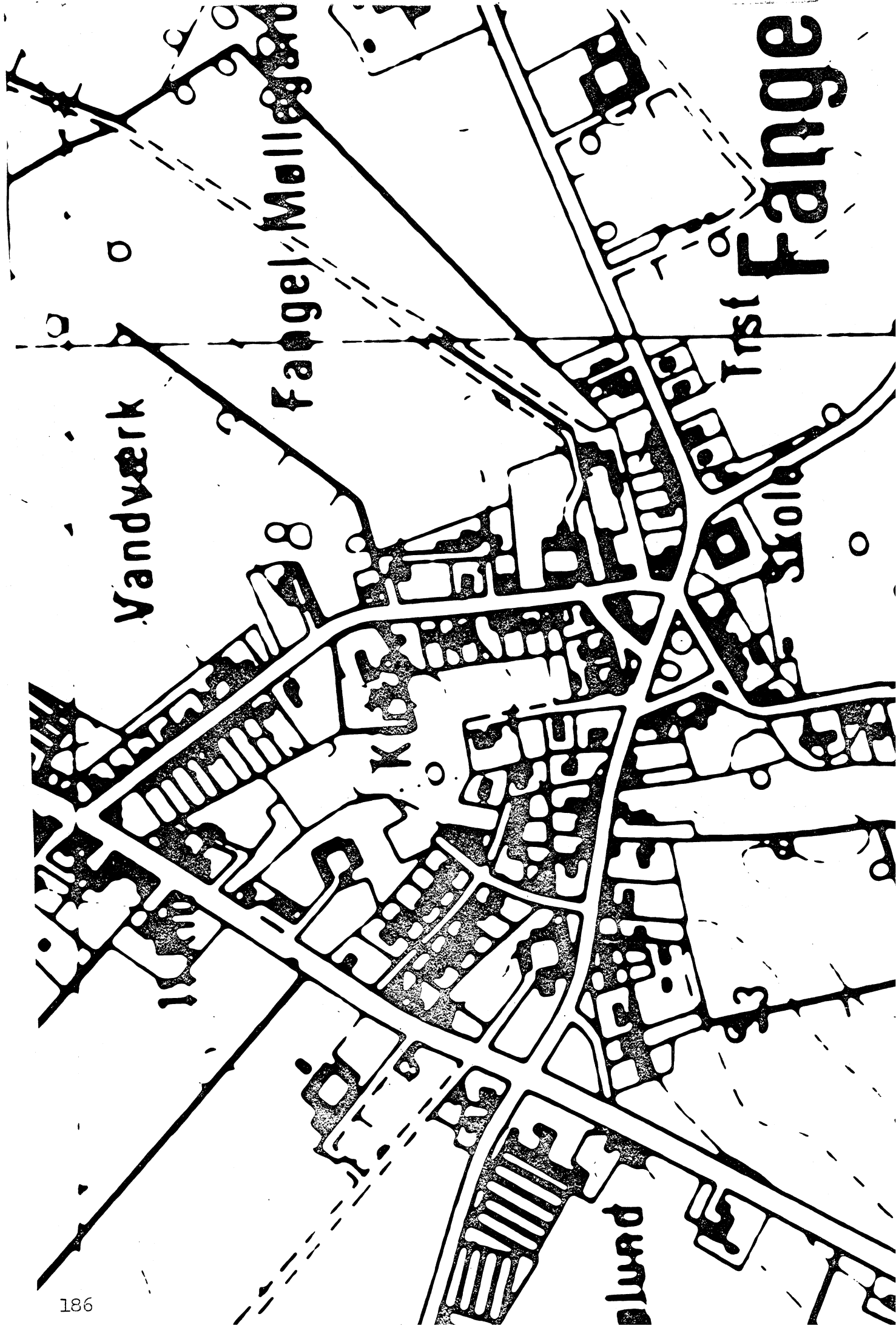
2) Udviklingstype.

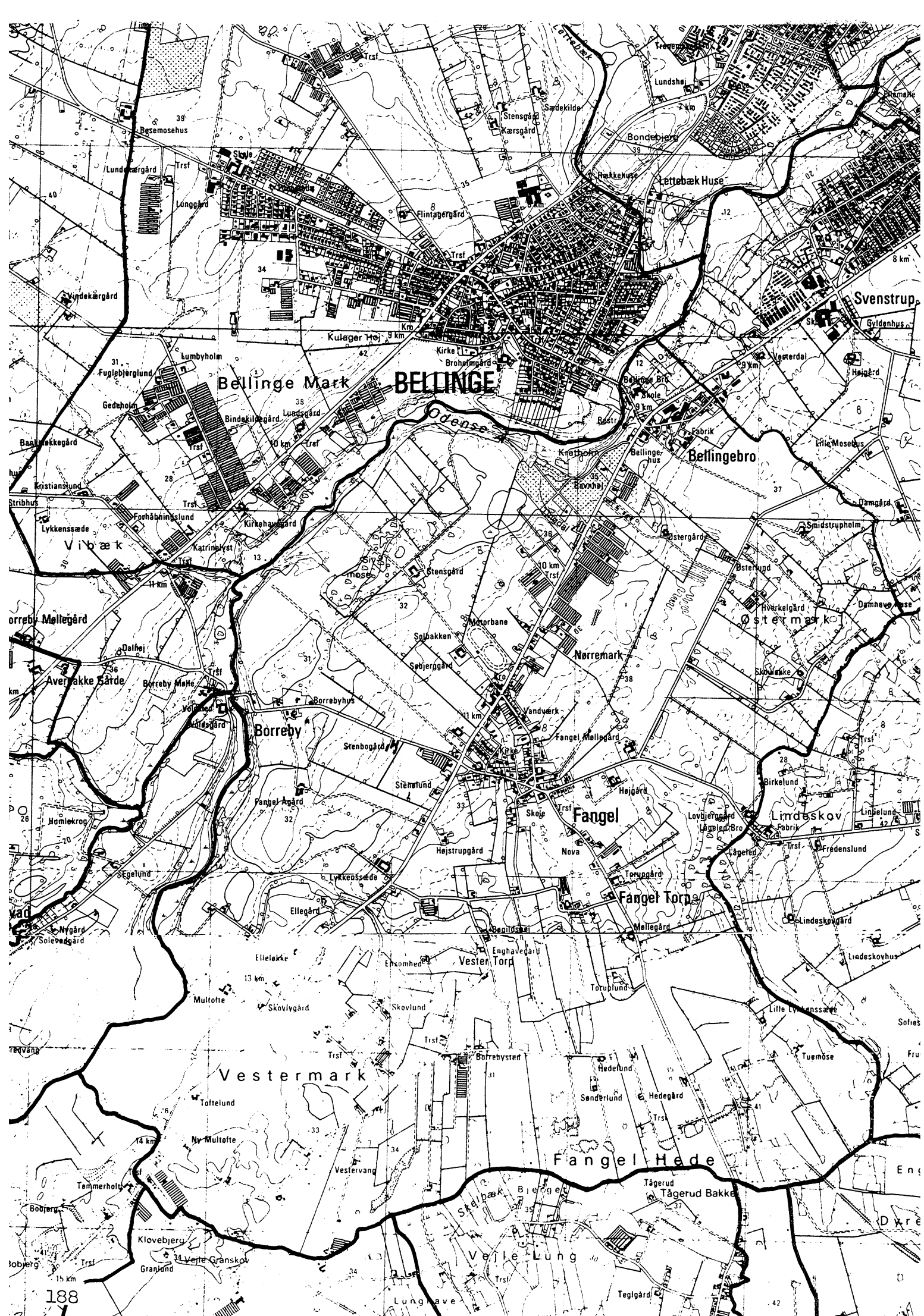
Ejerlavet var fra senmiddelalderen domineret af gejstlige besiddere og efter reformationen af kronen. Udviklingen i byen er ret træg og følger i det store hele de gængse mønstre.

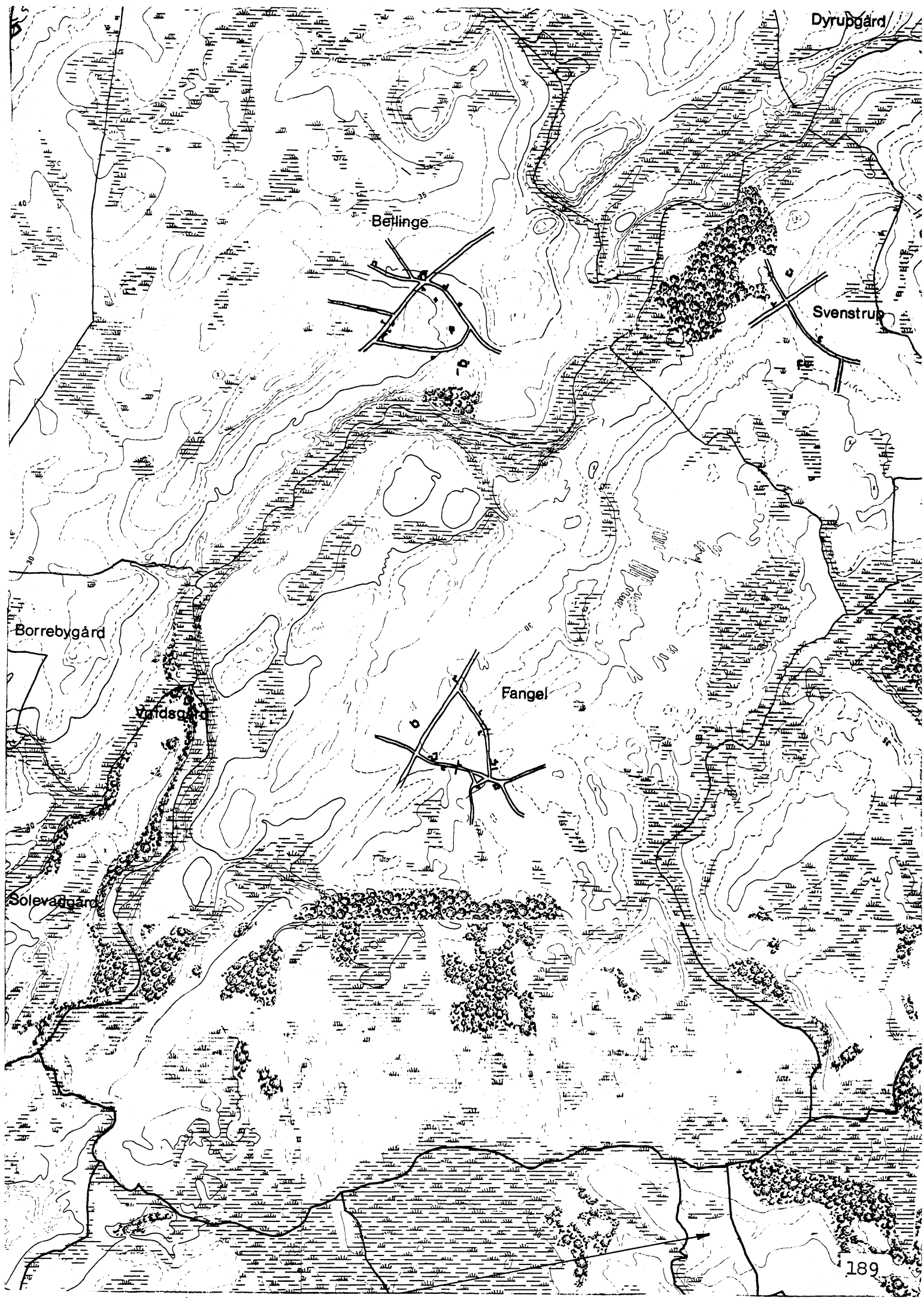
Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype med en speciel og interessant ejerlavsopdyrkning.

Relikt-vurdering: Stor interesse

- 1) Bytomten er delvist bevaret, men præget af en del parcelhusbyggeri.
- 2) Kulturlandskabet er præget af spredt-liggende udflyttergårde, men har bevaret store dele af hegnstrukturen samt større eng og mosearealer.
- 3) Særlige relikter: kirken. *fyllskole 1921 Københavnskole*
- 4) Arkæologiske interesser: Tomt af Fangelgård? En Gammeltofte.

FRAUGDE

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

Navn: Fraugde	Navnetype: -with.
------------------	----------------------

Bemærkninger:

Fraugde er nævnt første gang 1239 i formen Frauticæ. Forleddets oprindelse er usikker, men de mest sandsynlige muligheder er: "fragh", som betyder "meget omtalt, berømt", "fra", som sat i forbindelse med efterleddet -with, som betyder "skov", skulle give hele navnet betydningen "den fraskilte eller afsides beliggende skov". Stednavne på -with anses for at være dannet i middelalderen.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Fraugde er kirkeby.

Historiske tildragelser:

I Fraugde sogn fødtes 1816 landmanden Jens Hansen, 1868 politikerens statsrevisor L.D. Rasmussen, 1876 forfatteren Morten Korch.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	---------------------	------------------------	----------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Bebyggelsen ligger dels mellem to parallelle veje nord for en vej, der løber vinkelret på disse. En vestlig gårdgruppe fra kirken mod NV. En østlig gårdgruppe omkring en vejudvidelse der løber vinkelret på den førstnævnte.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☐ agerorientering ☐ skovororientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

c. Udsiftning

år: 1795 figur: Stjerneudskiftning omkring landsbyen. Det øvrige er
blokudskiftet.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 2 gårde og nogle husmandssteder.
☒ efter udskiftningen Kun 2 tilbage på de oprindelige tomter.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:	3-vangsbrug	rotation:	2/1
vangeantal:	3		

b. Ressourceområdet's sammensætning

landskabsform: Moræneflade

jordbund: Sengl. sand.

naturlig afgrænsning: Mod N, Ø og S.

- ☐ overvejende ☐ overvejende ager med større indhold af eng.

☐ blandingsøkonomi med

Ejerlavet er naturligt afgrænset mod S, Ø og N.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Kun 2 gårde tilbage. Den oprindelige landsbytomt bebygget med parcelhuse og Fraugde Plovfabrik.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med
mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Landskabet præget af udflyttergårde og et ret stort parcelhuskvarter øst for den oprindelige landsby. Husmandskolonien Trellebjerg opstået mod NØ. grænsende op til F.Kærby.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Asum	Odense	Fraugde

STATISTIK

Areal: 484 ha, heraf opdyrket 1688: 62%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	157	112	98	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	18	8	17	15	15	21	22
Huse:	2	3			4		
Huse m/ jord:			1	2		35	31
Huse u/ jord:			4	4		6	37
I alt:	20	11	22	21	19	62	90

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(38) 1664	2	5	9	9,8
(53) 1688	2	9	4	7,4
1844	13	8		
1903	13	9	0	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	125	244	294
Børn:	60	129	110
I alt:	185	373	404

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
-----------------	------------------------	---------------------------	-------------------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			5	2	11	3	1	
1844	21	29				12		
1903	22	68						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 484 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 62%. Omkring 1800 er ejerlavets indhold af eng-skov arealer da også beskedent. En del af forklaringen herpå ligger i, at hovedgården Fraugdegård har lagt beslag på disse ressourcer i ejerlavets sydlige del. Fraugdegård nævnes allerede fra 1397 og i 1544 synes den af størrelse at være omtrent 2-3 bøndergårde. Den fungerede imidlertid ikke som hovedgård i denne periode, men blev først oprettet som sådan i 1580. Antagelig i forbindelse hermed er ejerlavets sydlige del blevet skilt fra i et særligt ejerlav (enemærke), medens hovedgårdens videre ekspansion er forløbet mod syd over Birkum-Tving's marker. Fraugde bys tilbageblevne arealer takseredes i 1688 til 112 tdr. htk. og i 1844 til 98 tdr. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 ret højt. Byen havde almindeligt trevangsbrug i 1688. Byens besiddelsesforhold var meget spredte i senmiddelalderen. Skt. Knuds Kloster i Odense ejede kirken og mere end en gård i byen. Skt. Hans Kloster ejede en gård, Odensebispen 2 gårde, og Dalum Kloster 2 gårde. Med Fraugdegård fulgte i 1544 yderligere 6 gårde i byen, og i 1664 var Fraugdegårds andel steget til 11 gårde, medens kronen stort set besad resten. Allerede i 1797 blev frasalget af Fraugdegårds bøndergods påbegyndt, og i 1802 bemærkes det om de 12 selvejere, at de udstykkede af deres gårde til bosteder og huslodde, så at sognet om kort tid vil blive ukendeligt. En enkelt gård blev således udstykket i 6 brug a 1-2 tdr. htk.

Gårdtallet i 1511 synes relativt højt, men inkluderer givetvis Fraugdegård. Efter dennes oprettelse til hovedgård i 1580 svinder gårdtallet til 15/17, idet der i 1664 tallet er inkluderet to bol a 1,5 tdr. htk., der i 1688 takseredes som huse med jord. Antallet af gårde i 1610 afspejler blot de manglende skattefri hoveribønder til Fraugdegård. Fra 1774 til 1903 stiger gårdtallet i normalt omfang som følge af selvejergårdeudstyknngen. Hustallet synes alt for lavt i 1774. I hvertfald fandtes i 1802 ikke færre end 24 huse. I øvrigt overstiger væksten i hustallet igennem det 19. århundrede det normale, ligesom det er tilfældet for befolkningsvæksten.

Gårdene var i 1688 forholdsvis store, og der synes aldrig at være foretaget egalisering i byen.

FYNS AMT	Herred: Åsum	Kommune: Odense	Sogn: Fraugde
----------	-----------------	--------------------	------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** interesse

1) Anlægstype.

Den middelstore kirke-adelby er randplaceret i sit ejerlav ned mod et større eng- og skovområde, der senere er udskilt som Fraugdegårds enemærke. Ejerlavet har oprindeligt været naturligt afgrænset mod syd, øst og nord. Navneendelsen "-ved" indicerede store skovarealer, men af disse ses kun meget ubetydelige rester omkring 1800. Navnet kan dog gå på det sammenhængende våd- og skovområde fra Allerup til Sanderumgård. Byformen er slynget-vejby i en regelmæssig og sluttet form med et interessant dobbeltgade forløb. Byen havde i 1688 almindeligt trevangsbrug.

2) Udviklingstype.

Trods tilstedeværelsen af en landsbyhovedgård synes besiddelsesforholdene fra senmiddelalder og op igennem nyere tid først langsomt at være blevet centraliseret, og bortset fra hovedgårdens udskiftning (og udflytning?) synes landsbyen ikke påvirket meget heraf. Den hurtige overgang til selveje ledsages af en voldsom bebyggelses- og befolkningsvækst.

Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis almindelig anlægstype med en interessant byform, hvis videre udvikling kun i begrænset omfang synes påvirket af en (mindre) landsbyhovedgårds tilstedeværelse.

Relikt-vurdering: interesse

- 1) Bytomten er opløst, nybebygget. Landsbyen har i dag bymæssig karakter.
- 2) Kulturlandskabet er stort set opdyrket og præget af store parcelhuskvarterer.

Der findes tillige to husmandskolonier.
- 3) Særlige relikter: Kirken.
- 4) Arkæologiske interesser: -

Kristiansminde

Skole

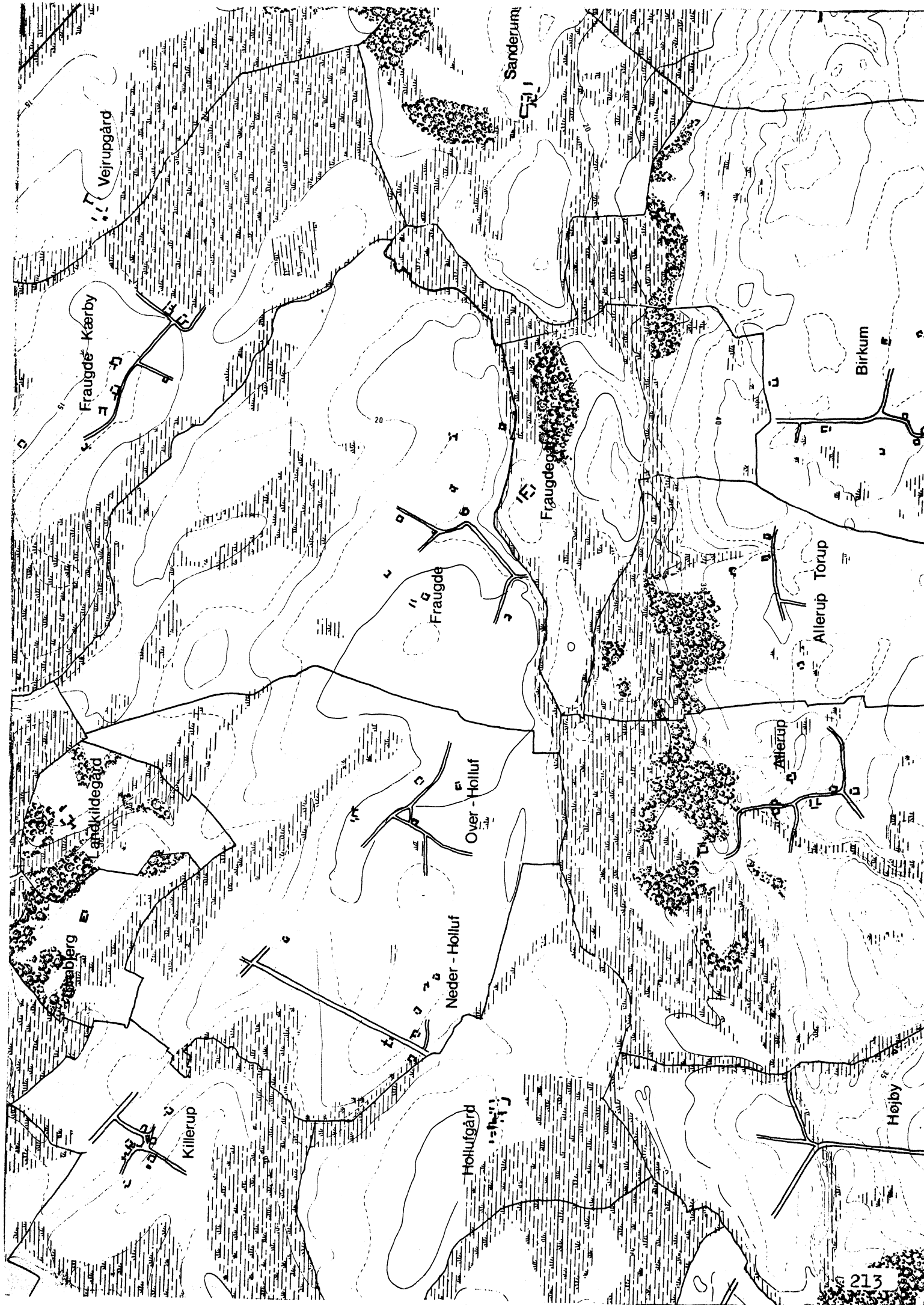
Kingosvang

Fraugde

Kirke

HAVE

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
-----------------	-------------------------	---------------------------	-----------------------

Navn: Have	Navnetype: have.
----------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Hauve er nævnt første gang 1397 i formen Steghehaghe. Navnet have eller på nutidsdansk Have kommer af hagi, som betyder indhegnet græs-
gang eller indhegnet skov.

Anlægstype: Udflytterbebyggelse	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
---	---

Bemærkninger:

En udflytterbebyggelse er en fra moderbyen (adelbyen) udflyttet bebyggelse. Have er udflyttet fra Anderup.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byen består af 3 gårde og en række huse. Husene ligger tæt op ad den slyngede vej, der fører til kysten. Den ene gård ligger tæt ude ved kysten på en sidevej til hovedgaden. De to andre er dobbeltgårde (Tanggården) der ligger SV for byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☒ kystorientering

Byen ligger i et hjørne af bymarken og helt ude ved kysten.

c. Udskiftning

år: 1791? figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen 1 den ene dobbeltgård flyttet lidt længere med SV.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation:

vangeantal:

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Glat, sletten, med hedeslette mod N og fjordengene mod S.

jordbund: Moræneler med ferskvandssand og smeltevandssand og mindre forekomster af ferskvandsler.

naturlig afgrænsning:

- ☐ overvejende
☒ overvejende kyst med større indhold af ager og eng.

☐ blandingsøkonomi med

Fjordens nærhed må have spillet en større rolle end agerbruget, hvilket ses af det store antal huse i forhold til gårde.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☒ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

2 af gårdene ligger på samme sted, mens den ene er udflyttet. En stor del af husene er bevaret tæt liggende langs vejen til fjorden. Helt nede ved kysten er derimod den tætte bebyggelse og dets skelsystem opløst, og der er sket nybebyggelse både her og på det nyinddæmmede areal. Vejen har bevaret sin slyngede karakter.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Der er sket nybebyggelse i den NV del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

STATISTIK

Areal: Hauge, Nistedgård og Tanggård: 140 ha, heraf opdyrket 70%

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	23	16 (+Nisted 20)	Hauge, Tangg. + Nisted 31	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	4	3	4	5	5	5	5
Huse:			1		24		
Huse m/ jord:						9	11
Huse u/ jord:						25	35
I alt:	4	3	5	5	29	39	51

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(75) 1664	1	2	1	4,6
(100) 1688	5			3,2
1844	4	1		2,6
1903	4	1		2,6

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	113	143	161
Børn:	54	79	90
I alt:	167	222	251

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			2	1			2	
1844	5	34						
1903	5	46						

Udviklingsbeskrivelse:

Have opmålt i forbindelse med 1844 matrikuleringen sammen med Nisted. Af de i alt 140 ha. var i 1682 opdyrket ikke mindre end 70%. Hartkornet var i 1688 16 tdr. Rotationen i det lille ejerlav er uvis. Ejerlavformen synes at godtgøre, at Nisted og Have er udflyttet fra Anderup, men navneformen Stige Have fra 1300-tallet peger også på en forbindelse til Stige.

Bebyggelsen er atypisk placeret helt ud til kysten i et perifert hjørne af ejerlavet, hvis grænser i det hele bærer et reguleret præg. I 1806 benævnes Have da også direkte som fiskerleje, hvilket det store antal huse også peger på. En gammeltofte i ejerlavet viser hen til forgængen for den nuværende bebyggelse.

Ejendommeligt nok forbliver besiddelsesforholdene i den lille by meget spredte. I senmiddelalderen nævnes således kronen, Albani Kirke i Odense og Ermegård Frillesdatter som besiddere i byen. I 1664 lå hovedparten af byen til Skt. Knuds Kloster len. Senere samledes byen under kronens ryttergods. Ved auktionen over dette i 1764 afhændedes 4 gårde a 3½-4 tdr. htk. samt 16 huse. Overgangen til selveje forløb herefter hurtigt og var allerede afsluttet i 1844.

Antallet af gårde er nogenlunde stabilt (4-5) fra 1511 til 1903. I løbet af 1700-tallet vokser hustallet til betragtelige højder og ekspansionen fortsætter omend i mere behersket form ind i det 19. årh. Befolkningens væksten fra 1787 til 1901 er moderat.

Gårdene var i 1684 forholdvis små og landsbyen havde et egaliseret præg.

FYNS AMT	Herred: Lunde	Kommune: Odense	Sogn: Lumby
----------	------------------	--------------------	----------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

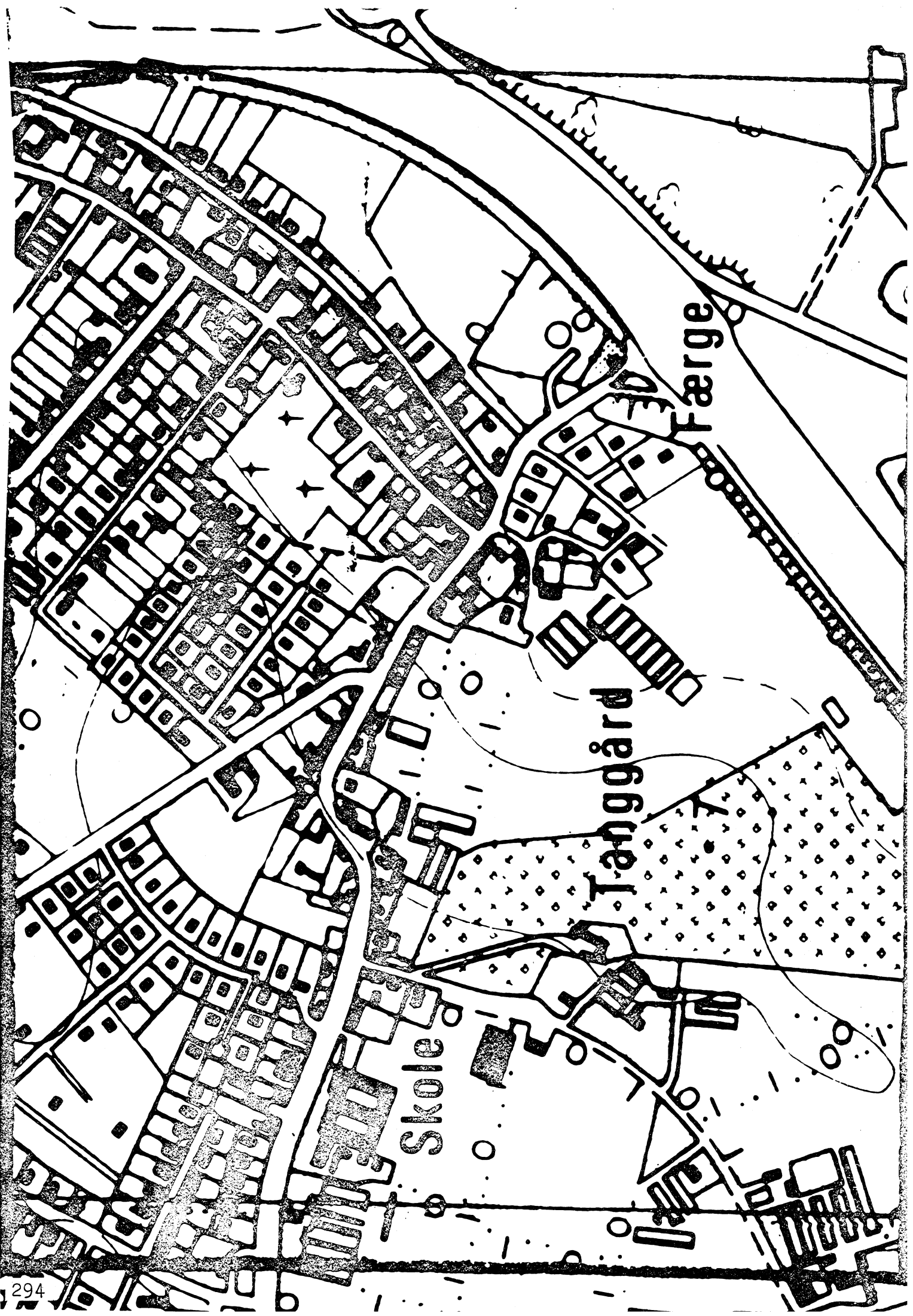
Landsbytypologisk vurdering: stor interesse.

1. Anlægstype. Den lille udflytterbebyggelse er perifert placeret i et hjørne af ejerlavet ud mod kysten. Byformen er den almindelige slynge-vejby type. Et Gammeltofte navn vidner om forgængerens placering.
2. Udviklingstype. I løbet af det 18.-19. årh. udviklede den lille smågårds fiskelandsby sig til et egentligt fiskeleje med et betydeligt antal huse.

Sammenfattende drejer det sig om en på Fyn ret sjælden strandbys type med en senere udvikling til et egentligt fiskeleje.

Relikt-vurdering: Interesse.

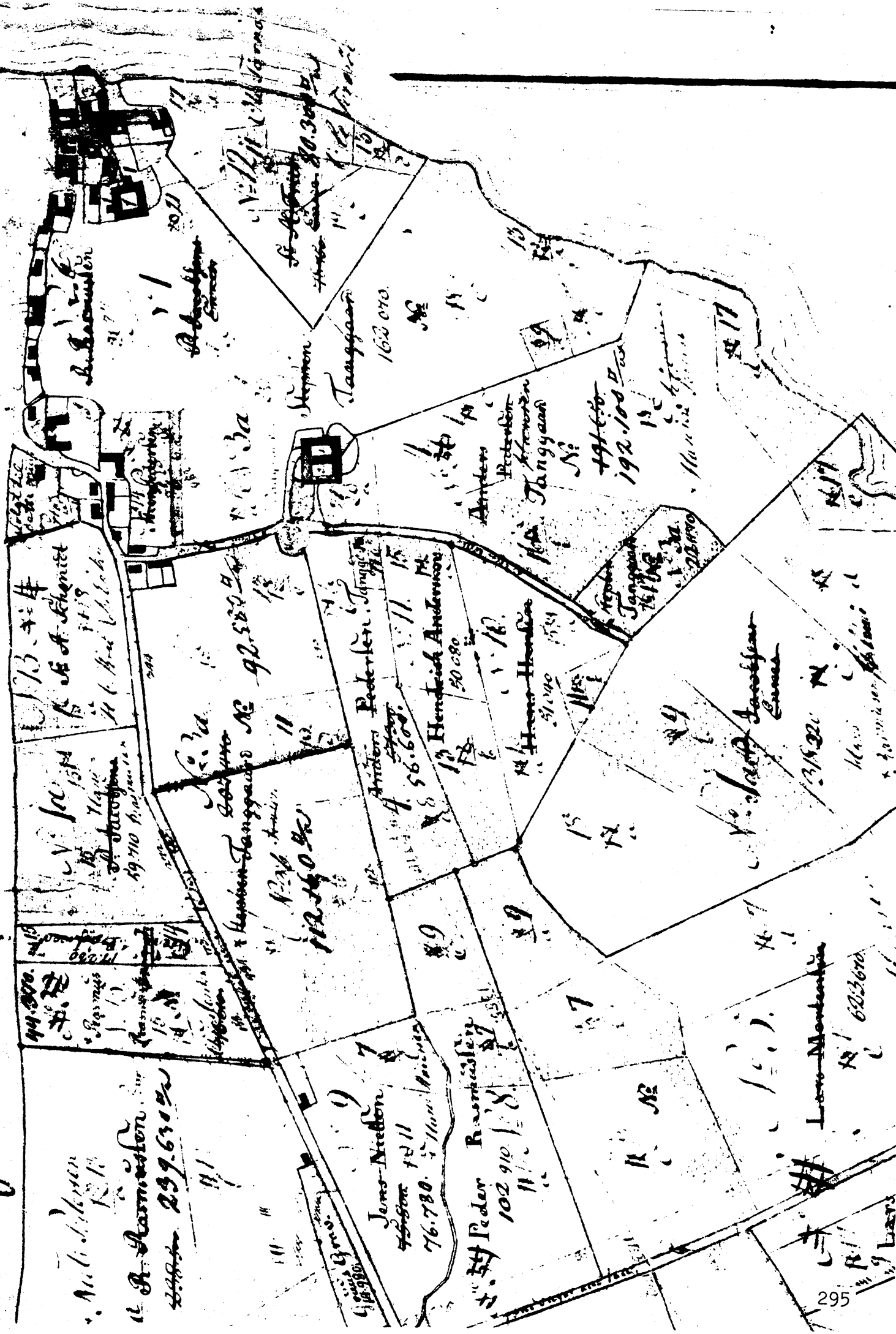
- 1) Bytomten er delvis bevaret, men præget af nybyggeri.
- 2) Ejerlavet er for en stor del præget af nybebyggelse.
- 3) Særlige relikter: -
- 4) Arkæologiske interesser: en Gammeltofte.

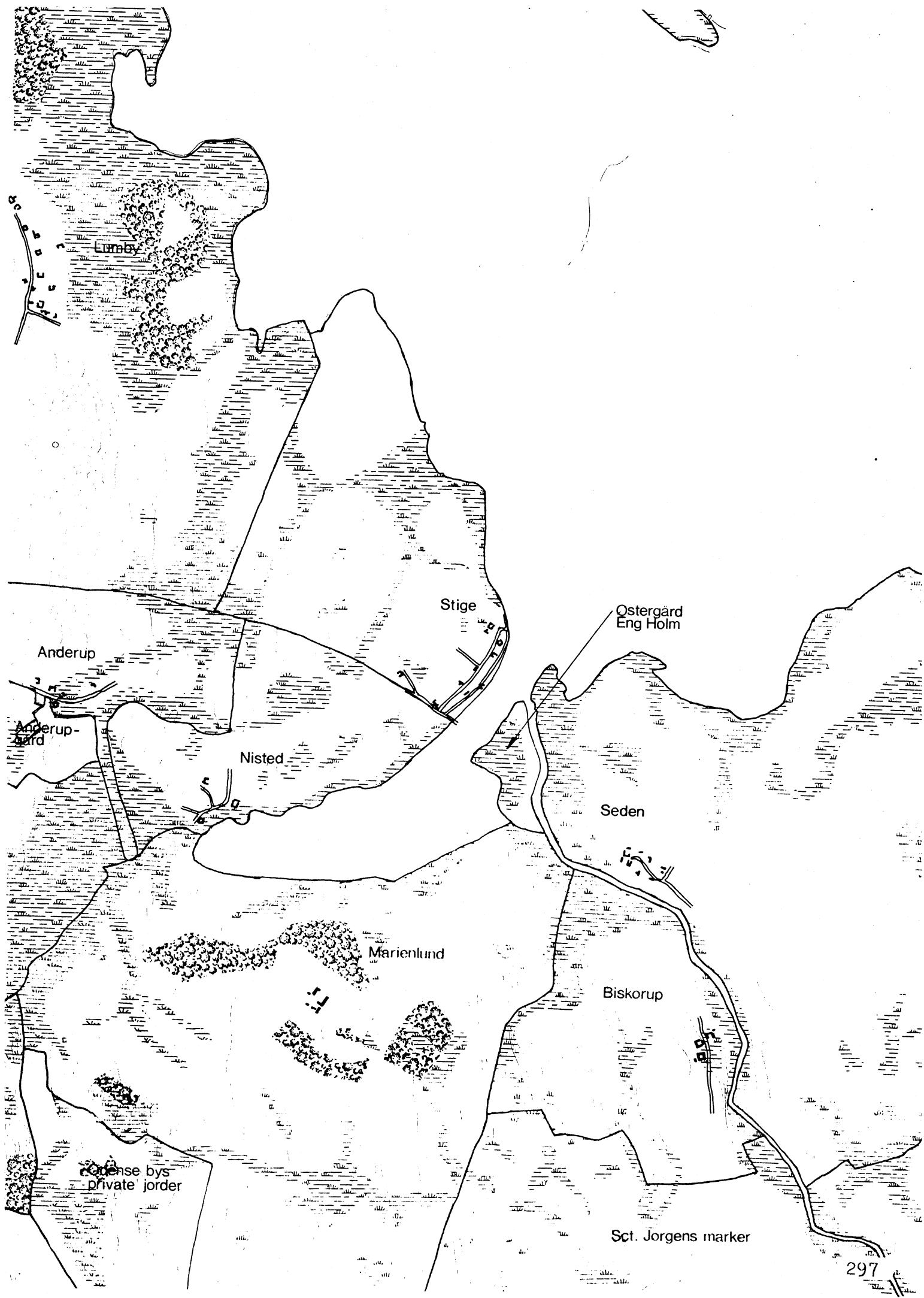

Færgen

Tanggård

Skole

HJALLESE

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Dalum
----------	-------------------	--------------------	----------------

Navn: Hjallese	Navnetype: -løse.
-----------------------	--------------------------

Bemærkninger:

Hjallese er nævnt første gang Simon bisp i Odense - 1186 i formen Hielløse. Forleddet er sandsynligvis "hjald". Det kan ikke afgøres hvad "hjald" i Hjallese betyder, men måske betyder det "fjæl, bræt", muligvis hentydende til det materiale hegn er lavet af. Efterleddet er "-løse" som muligvis betyder "eng, overdrev". Bebyggelsesnavne på -løse anses for dannet før vikingetid.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
---------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning. Hjallese er oprindelig en kirkeby, men kirken blev nedlagt i anden halvdel af 1500-tallet.

Historiske tildragelser:

I Dalum sogn fødtes 1731 bladudgiveren, forfatter Chr. Gormsen Biering. 1828 journalisten og diplomaten Jens Julius Hansen, 1828 fabrikanten Hans Demant.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Dalum
----------	-------------------	--------------------	----------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Reguleret vejby. (!)

Gårdene ligger systematisk på begge sider af den øst-vest gående bygade med ringe indbyrdes afstand. Landsbytomten ligger på en lav bakkekam mellem to vådområder ved Odense å. Ca. 500 m syd for Hjallesø ligger Hjallesø Torp på to gårde.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☒ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☐ randby ☒ engorientering ☐ kystorientering

Vådområder syd og vest for landsbytomten.

c. Udskiftning

år: 1781/1796 figur: Blokudskiftning. Hjallesø Hestehave er kamudskiftet.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 5 ved udskiftningen.
☒ efter udskiftningen 12 gårde synes forsvunden.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Trevangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Moræneflade med ekstra marg. smeltevandssdale. Tilhører "Sletten".

jordbund: Moræner med sengl. ferskvandssand samt mindre forekomster af tørv.

naturlig afgrænsning: Ikke mod nordøst og syd.sydvest.

- ☐ overvejende
☒ overvejende ager med større indhold af eng.
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Dalum
-----------------	--------------------------	---------------------------	-----------------------

RELIKT-VURDERING**a. By-tomten**☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Mindre end 40% af gårdene ligger på deres oprindelige tofter. Hele landsbytomten er bebygget med parcelhuse, boligkareer og erhvervsvirksomheder.

b. Skelsystem☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning**c. Ressourceområde**☐ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Størsteparten af ressourceområdet er bebygget. Kun mod nordøst og øst findes der stadig landbrugsarealer. Længst mod øst-sydøst er der bevaret vådområder og skovpartier.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Odense	Odense	Dalum

STATISTIK

Areal: 826 ha, heraf opdyrket 1688: 56%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	220	191	165	

Bebyggelsesenheder:

	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	20	20	21	21	22	26	30
Huse:	2		6		12		
Huse m/ jord:				2		23	65
Huse u/ jord:				3		1	48
I alt:	22	20	27	26	34	50	143

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(87) 1664	1		20	9,6
(95) 1688	1	1	19	9,0
1844	9	17		
1903	18	10	2	

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	150	259	571
Børn:	102	110	244
I alt:	252	369	815

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Odense	Odense	Dalum

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			21	6				
1844	18	12			8	12		
1903	30	113						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 826 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 56%. Ejerlavet var på udskiftningstiden skovløst, men indeholdt store engpartier. Ejerlavet vurderedes i 1688 til 191 tdr. hartkorn og i 1844 til 165 tdr. hartkorn. Byen havde i 1688 almindeligt trevangsbrug. Ejerlavet omslutter flere naturligt afgrænsede ressourceområder, hvilket bebyggelsen også bærer præg af, idet der syd for Hjallese ligger en mindre bebyggelse Hjallese Torp, der allerede nævnes i 1600-tallet, men fortsat regnes som en integreret del af ejerlavet.

Allerede i 1100-tallet henlagdes den senere nedlagte kirke til Dalum Kloster. Klosteret ejede i 1533 19 gårde i byen, foruden et annexbol til Dalum præstegård. Efter reformationen overtog kronen klosteret. Fra 1662 til 1718 var klostergodset på private hænder, men overgik herefter til kronen igen og udlagdes som ryttergods. Kronens gods bortauktioneredes i 1764, hvor Christiansdal (Dalum Kloster) genopstod som privat hovedgård. Endnu i 1844 var en væsentlig del af byen fæstegods, men i 1903 var overgangen til selveje afsluttet.

Antallet af gårde synes svagt stigende fra 1511 til 1774, hvorefter overgangen til selveje ledsages af gårdvækst i normalt omfang. Husvæksten forløber ligeledes i normale baner frem til 1844, men ekspanderer voldsomt frem til 1903 i forbindelse med fremvæksten af en forstadsbebyggelse til Odense. På lignende vis er befolkningsvæksten voldsom fra 1845 til 1901. I dag udgør Hjallese en integreret del af Odense by.

Gårdene i Hjallese var i 1688 meget store. Byen egaliseredes allerede mellem 1533 og 1587, og den egaliserede grundstruktur kan endnu spores i 1844.

I Hjallese kirke valgtes Chr. III til konge af den fynske adel d. 9. juli 1534. Kirken befaledes nedbrudt i 1555 og stenene brugtes til Hol-lufgårds opførelse.

En gammel rytterskole vidner om ryttertiden.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Odense	Odense	Dalum

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** stor interesse

1) Anlægstype.

Den store adelby af før-vikingetids navnetypen -løse var oprindelig kirkeby. Byen er centralplaceret i sit ejerlav men med engorientering. Hjallesø Torp syd for byen løsriver sig aldrig fra det interne fællesskab med moderbyen. Byformen er reguleret vejby. Byen havde i 1688 almindeligt trevangsbrug.

2) Udviklingstype.

Allerede fra 1100-tallet gjorde Dalum Kloster sig gældende i byen, som klosteret i hvert fald fra senmiddelalderen af var enebesidder i. Efter reformationen forblev byen under centraliserede besiddelsesforhold - i en periode som ryttergods - frem til overgangen til selveje. Som følge af disse forhold blev byen allerede egaliseret i 1500-tallet. Igennem de sidste hundrede år er ejerlavet blevet en del af Odense.

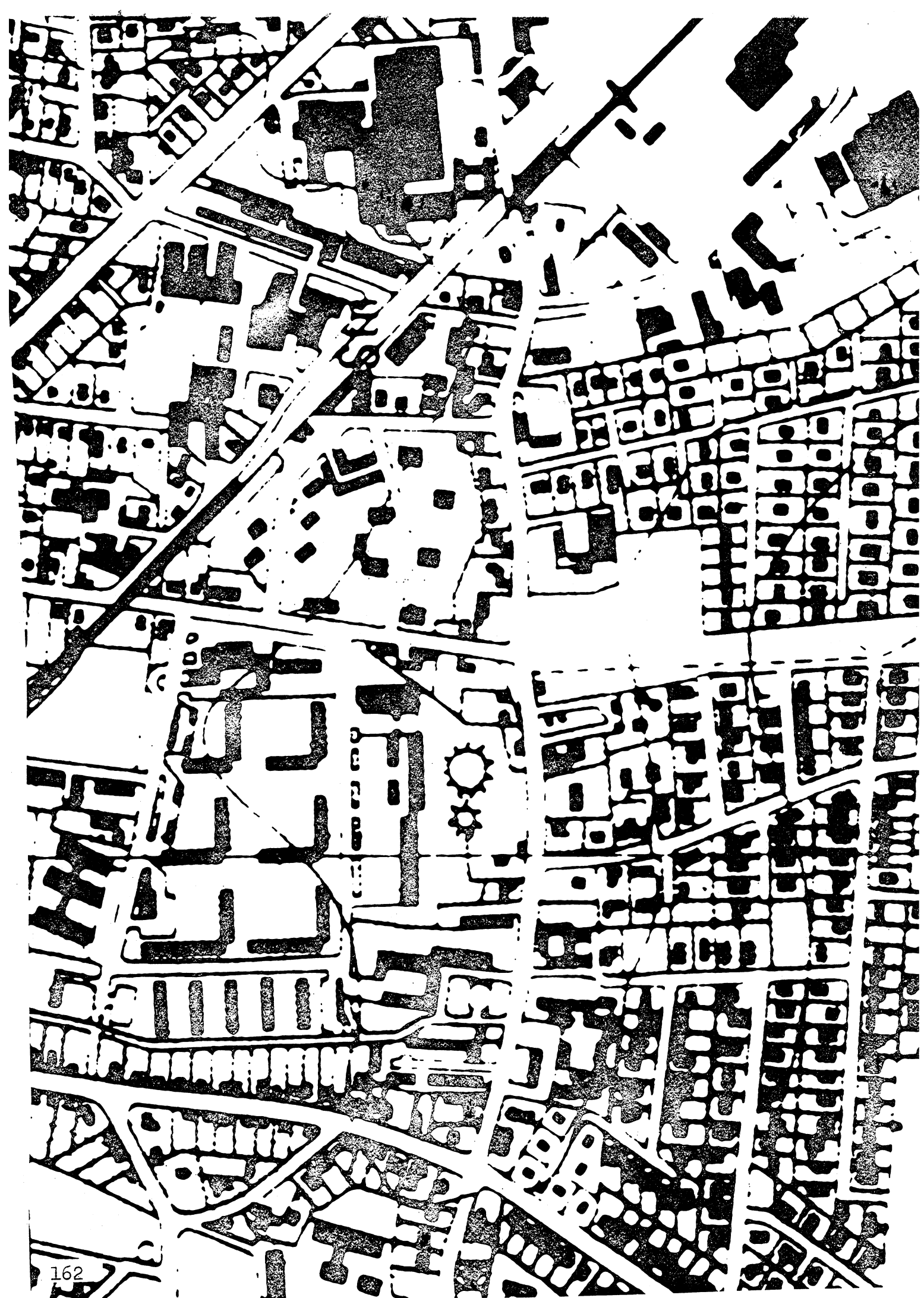
Historiske tildragelser.

I den nedlagte Hjallesø kirke valgtes Chr. 3. til konge af den fynske adel.

Sammenfattende drejer det sig om en ret almindelig anlægstype, hvis regulerede byform og egaliserede struktur viser hen til tidlig centraliserede besiddelsesforhold.

Relikt-vurdering: mindre interesse

- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet er totalt præget af nybyggeri, forstadsbebyggelse.
- 3) Særlige relikter: rytterskole ^{indlagt 1879} (?) bystævne fra 1868.
- 4) Arkæologiske interesser: Tomten af Hjallesø kirke (udgravet i 1982).

HUNDERUP

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Skt. Knud
-----------------	--------------------------	---------------------------	---------------------------

Navn: Hunderup	Navnetype: -torp.
--------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Hunderup er nævnt første gang 1183 i formen Vnøtorp. Forleddet er muligvis genitiv af et mansnavn gammeldansk "Huni". Efterleddet er "-torp" som betyder "udflytterbebyggelse".

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:**Historiske tildragelser:**

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Odense	Odense	Skt. Knud

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Rektangulær, reguleret vej- eller vejforteby.

Gårdene ligger meget tæt sammen langs den øst-vest gående bygade. Landsbyen ligger på en smal tange hen over et smalt nord-syd gående vådområde.

b. Placering i forhold til by-marken

☒ centralby
 ☒ agerorientering
 ☐ skovorientering
 ☐ åorientering
☐ randby
 ☐ engorientering
 ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1785 figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

☐ ved udskiftningen
☐ efter udskiftningen

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: Trevangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Sletten med tunneldale og omgivet mod V og N af ekstra marg. afvandingsdal.

jordbund: Moræneler med diluv. stenet sand og lagd. sand.

naturlig afgrænsning: Kun mod V. Til alle øvrige sider er der sket kraftige reguleringer.

☒ overvejende agerjord med mindre engområder og skovpartier.
☐ overvejende med større indhold af
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Skt. Knud
----------	-------------------	--------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Kun 1/6 af gårdene er tilbage. Resten af landsbytomten er bebygget af parcelhuse. Landsbyen brændte i 1830'erne.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☐ udskiftningshegnene☒ intet af betydning

c. Ressourceområde

☐ større engareal☒ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med
mere end 12 % fald☐ større overdrevarsareal☐ størsteparten opdyrket

Hele ressourceområdet bebygget af parcelhuse. Mod S er et større skovområde bevaret.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Skt. Knud
-----------------	--------------------------	---------------------------	---------------------------

STATISTIK

Areal: 451 ha, heraf opdyrket 1688: 61%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	134	133	105				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	8	8	8	8		12	14
Huse:							
Huse m/ jord:						8	3
Huse u/ jord:						1	409
I alt:	8	8	8	8		21	426
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
(100) 1664			8	16,8			
(100) 1688			8	16,6			
1844	5	4	3				
1903	8	1	5				
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	68	150					
Børn:	19	95					
I alt:	87	245	2029				

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Skt. Knud
-----------------	-------------------	--------------------	--------------------

	Besiddelsesforhold:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	Selvejere:							
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			8					
1844	12	8						1
1903	14	412						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 451 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket ikke mindre end 61%. Byen vurderedes i 1688 til 133 tdr. hartkorn og i 1844 til 105 tdr. hartkorn. Ejerlavets nordøstlige skelforløb er øjensynlig præget af reguleringer i forbindelse med udvidelse af Odense bys jorder syd for Odense å, ligesom de rette skelforløb mod sydøst vidner om inddragelsen af en ødebysmark -Kallerup Mark.

Allerede i 1183 omtales kronens hovedgård i Hunderup, medens nonnerne på Nonneborg (i ejerlavets nordlige udkant, senere flyttede nonnerne til Dalum Kloster) i 1193 overdrog deres torp Issuse med søen nærmest Odense by til Skt. Knuds Kloster. Af en senere registratur fremgår det at Issuse er det samme som Hunderup, hvilket vel skal tolkes således, at de to byer er lagt sammen. Senere mageskiftede Dalum Kloster sig til hele Hunderup. I klosterets jordebog fra 1533 fremgår det, at byens 8 gårde tillige gav 36 tdr. hartkorn af ødebysjorden Kallerup, sydøst for byen. Ejerlavets udseende er således afgørende præget af en række reguleringer og omlægninger af bebyggelsen i middelalderens løb. Efter reformationen kom byen på kronens hænder, hvor den med en afbrydelse i perioden 1662-1718, forblev indtil 1764. I 1802 var samtlige 8 gårde i selveje.

Byen bestod fra 1511 til 1802 af 8 gårde, hvorefter gårdtallet ekspanderer i normalt omfang i gennem det 19. årh. Husene spiller ikke nogen rolle i byen i 1600-tallet. I 1802 var der 7 jordløse huse i byen. I det 19. årh. anden halvdel sprænger hus- og befolkningstallet alle rammer som følge af Odense bys fremvækst over det gamle landsbyejerlav, der i dag er helt opslugt af storbybebyggelsen.

Hunderup by egaliseredes allerede i 1500-tallet på et meget højt gårdniveau, nemlig 17 tdr. (1688 hartkorn). Denne usædvanlige bondegårds struktur fastholdes endnu i 1806, hvor byens herligheder fremhæves således "En smukkere og mere velhavende bondeby gives ikke i Fyn," Byen leverede allerede da mælk til Odense og modtog som betaling bl.a. gødning.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Skt. Knud
-----------------	-------------------	--------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: ☐Interesse: ☒Stor
interesse: ☐Særlig
interesse: ☐**Landsbytypologisk vurdering:** Særlig interesse

1) Anlægstype.

Den middelstore adelby er opstået ved sammenflytning og regulering af to mindre bebyggelser Hunderup og Issuse ligesom byen senere er tillagt en ødebysjord i Kallerup. På udskiftningstiden fremstår Hunderup som en rektangulær reguleret vejforteby, der er koblingsplaceret tværs over et mindre engdrag i ejerlavet. Byen havde i 1688 4 vange og treårig rotation.

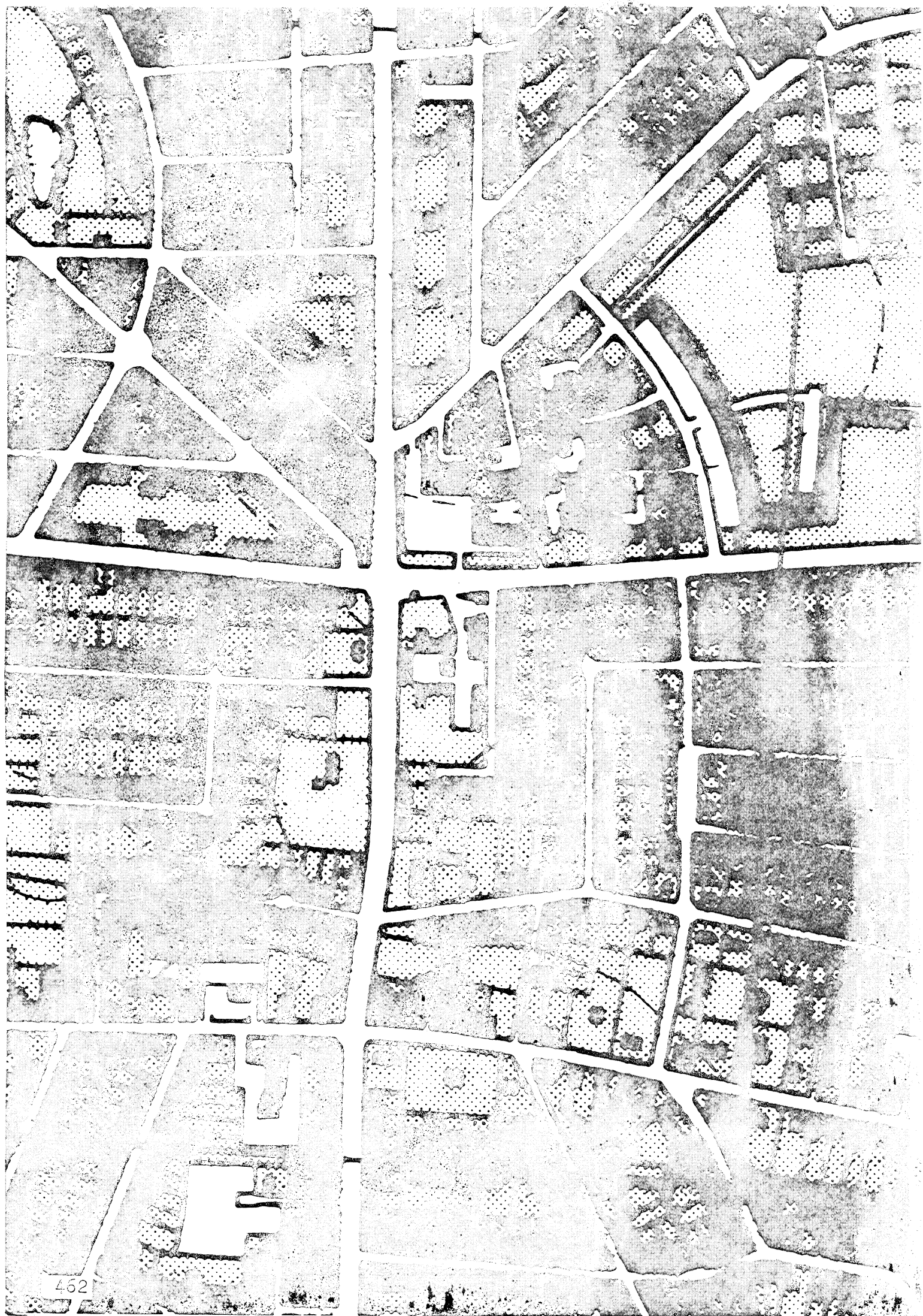
2) Udviklingstype.

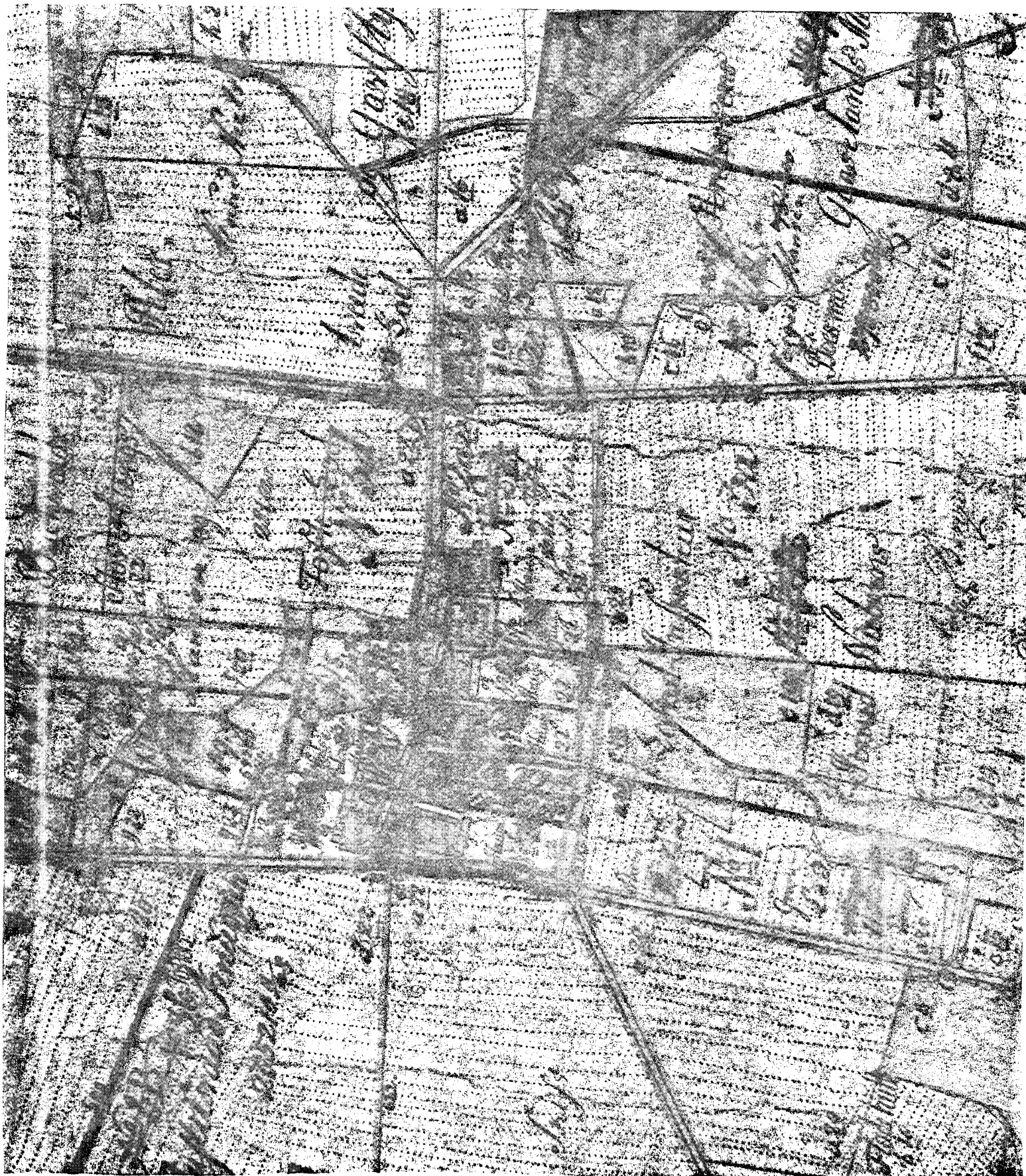
Byen havde allerede fra senmiddelalder centraliserede besiddelsesforhold og egaliseredes på et usædvanligt højt niveau allerede i 1500-tallet. I det 19. årh.'s anden halvdel inddroges ejerlavet i Odense Bys fremvækst.

Sammenfattende drejer det sig om en ret enestående anlægstype med en helt usædvanlig gårdstruktur.

Relikt-vurdering: Mindre interesse

- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet stort set bebygget med parcelhuse.
- 3) Særlige relikter: Nonneborgs volde. *nytteløse skole*
- 4) Arkæologiske interesser: -

ODENSE

HØJSTRUP

BØGE

FRUENS BØGE

Sanderum Tørvehave

PROJSEN

Universitet

Møskov

Skovvej

Killerup

Højbo

Englund

Landbrugsskole

Museum

Seierskov

Danmark

Skovvej

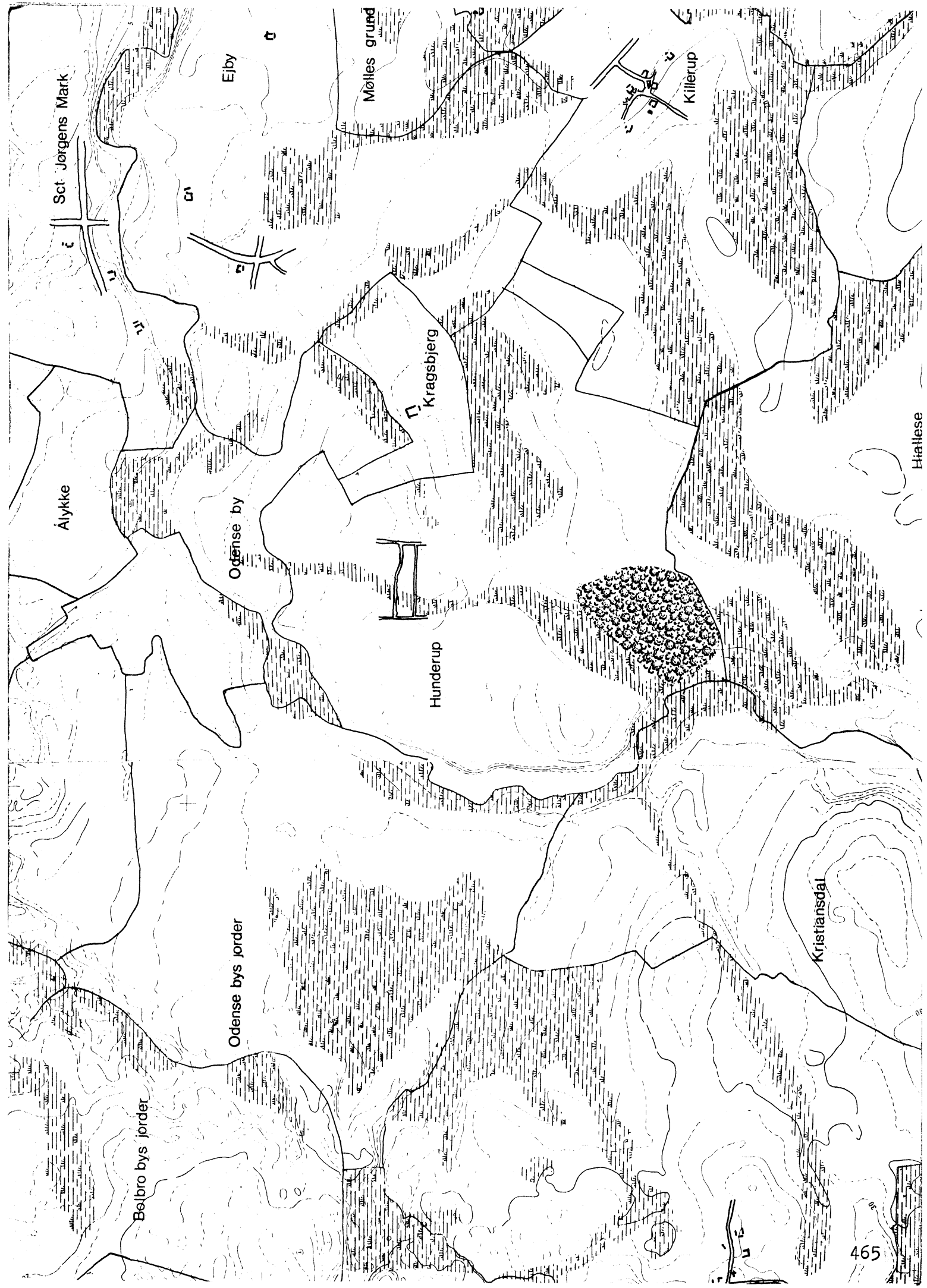
Skovvej

Skovvej

Skovvej

Skovvej

Skovvej

HØBJERG

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Ubberud
----------	-------------------	--------------------	------------------

Navn: Højbjerg	Navnetype: -bjerg.
-------------------	-----------------------

Bemærkninger:

Højbjerg er nævnt første gang 1455 i formen Høgebierigh. Forleddet er sandsynligvis genitiv pluralis af fuglenavnet "høk", som betyder "høg". Efterleddet er "bjerg", som betyder "naturlig forhøjning". Bebyggelsesnavne på -bjerg anses for dannet i vikingetiden.

Anlægstype: Adelby (skovby)	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
--------------------------------	---

Bemærkninger:

En adelby, er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Ubberud
----------	-------------------	--------------------	------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

De 4 gårde og 2 huse ligger så spredt, at det er svært at tale om en egentlig landsby.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby ☐ agerorientering ☐ skovorientering ☐ åorientering
☒ randby ☐ engorientering ☐ kystorientering

På grund af ejerlavets særprægede udstrækning er det svært at svare på.

c. Udskiftning

år: 1798 figur: Hidtil ukendt. To husmandslodder udlagt længst mod sydvest og én mod sydøst.

d. Udflytning

- ☒ ved udskiftningen 2 gårde og 3 huse.
☒ efter udskiftningen 2 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: Græsmarksbrug med rotation:
vangeantal: tægter.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: Sletten. Tunneldal med israndsbakker.

jordbund: Moræneler og diluv. lagd. grus.

naturlig afgrænsning: Afgrænset af eng og skov til alle sider.

☐ overvejende

☐ overvejende med større indhold af

☒ blandingsøkonomi med ager og mange småområder af eng og skov. Skovrydningsspor mod NØ.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Ubberud.
----------	-------------------	--------------------	-------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☒ opløst☐ delvis bevaret☐ opløst og nybebygget

50% af gårdene er flyttet ud. Ingen parcelhuse opført i stedet.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

Enkelte bevaret.

c. Ressourceområde

☐ større engareal☐ større skovareal☒ uopdyrkede bakker med
mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Ingen bebyggelse af nyere dato.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Odense	Odense	Ubberud.

STATISTIK

Areal: 145 ha, heraf opdyrket 1688: 36%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	13	19	24				
Bebyggelsesenheder:							
	1511	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	4	4	4	4		6	4
Huse:							
Huse m/ jord:						6	3
Huse u/ jord:						2	5
I alt:	4	4	4	4		14	12
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.		5-8 tdr. htk.		8- tdr. htk.		Gennemsnit
(100) 1664	4						3,3
(100) 1688	1		3				4,8
1844	4		2				
1903	2		1		1		
Folketal:							
	1787		1845		1901		
Voksne:	29		100				
Børn:	14		47				
I alt:	43		147				

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Odense	Odense	Ubberud

Besiddelsesforhold:					Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:			Kronen:					
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664			4					
1844	6	8						
1903	4	8						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 145 ha. store ejerlav var i 1688 opdyrket 36%. Ejerlavet takseredes da til 19 tdr. hartkorn mod i 1844: 24 tdr. hartkorn. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende lavt. Ejerlavet er naturligt afgrænset og allerede fra 1400-tallet haves sikre belæg for, at åen er rette markskel mellem Højbjerg og Pederstrup. Som typisk for skovbyer med lav opdykningsgrad havde byen i 1688 et ekstensivt driftssystem med tægter. I 1664-matriklen optræder ydelser af nyopdyrket jord.

Hele byen tilhørte allerede i senmiddelalderen Skt. Knuds Kloster i Odense og fortsatte efter reformationen som krongods. Overgangen til selveje skete tidligt og i 1802 bestod byen af 3 selvejergårde foruden 8 huse.

Antallet af gårde i byen er stort set konstant fra 1511 til 1903, idet 1844 matrik-lens 6 gårde synes at udgøre et højdepunkt. I forbindelse med overgangen til sel-veje vokser hustallet derimod markant. Befolkningsstigningen er i overensstemmelse hermed kraftig fra 1787 til 1845.

Som typisk for skovbyer er gårdstørrelsen ret lav. Gårdene var som følge af de cen-traliserede besiddelsesforhold allerede egaliserede inden 1664.

FYNS AMT	Herred: Odense	Kommune: Odense	Sogn: Ubberud.
-----------------	-------------------	--------------------	-------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse:☐

Interesse:

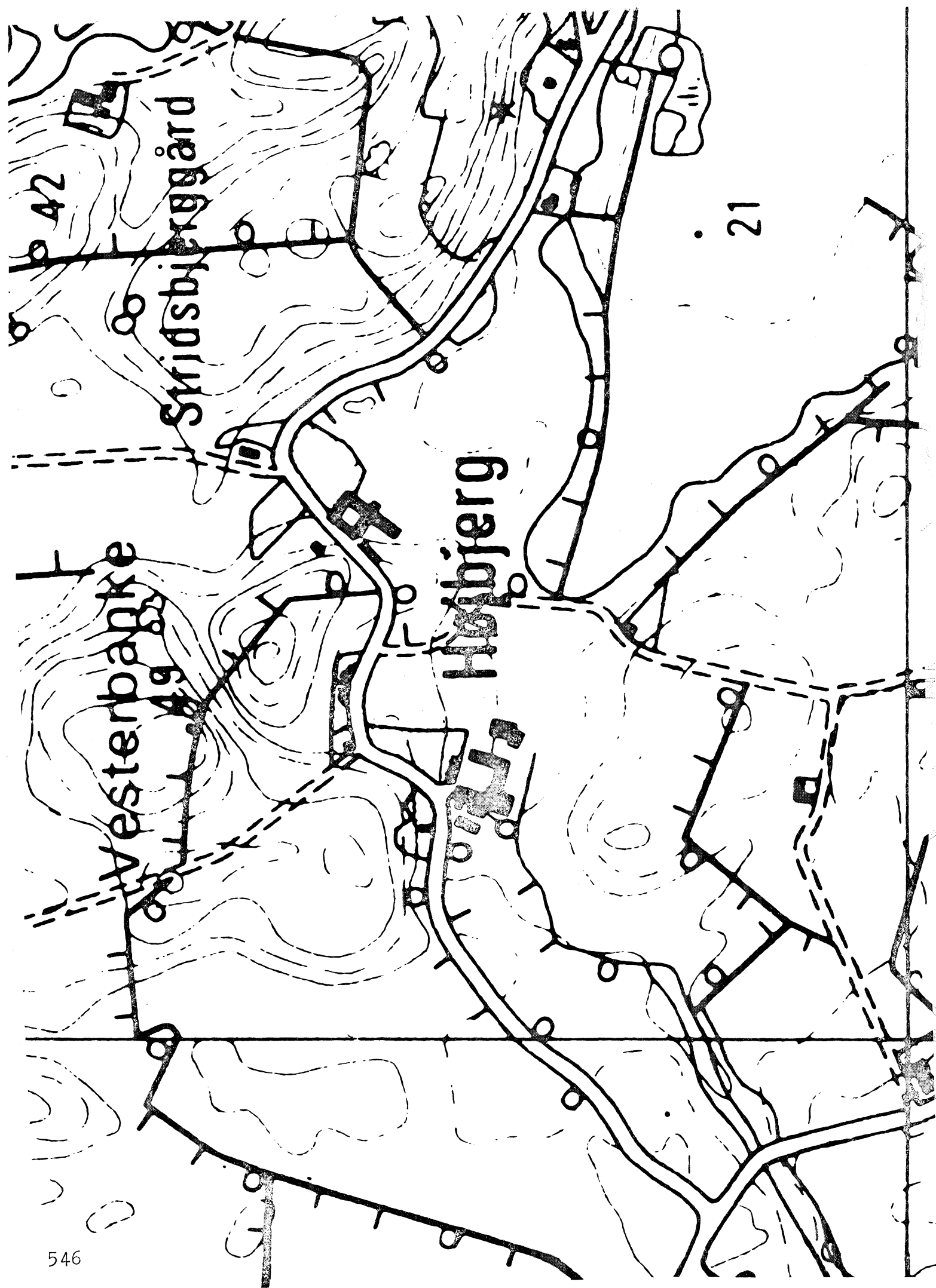
☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐**Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1. Anlægstype. Den lille adelby (?) af vikingetidsnavnetypen -bjerg er af struktur er typisk skovby med stærk uregelmæssig bytomt, små og få gårde, lav opdyrkningsprocent og ekstensivt driftssystem.
2. Udviklingstype. Allerede i senmiddelalderen hørte hele byen under Skt. Knuds Kloster i Odense, efter reformationen kom den til kronen. Som følge af de centraliserede besiddelsesforhold egaliseredes byen tidligt. Overgangen til selveje ledsagedes af en forholdsvis voldsom bebyggelsesvækst frem til 1844.

Sammenfattende drejer det sig om en meget typeren skovby, hvis videre udvikling er typisk for området.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er opløst.
- 2) Kulturlandskabet er for størstepartens vedkommende opdyrket.
- 3) Særlige relikter: ?
- 4) Arkæologiske interesser: to frilagte gårdtomter.

Vesterbanke

Stridsbjerggård

Højbjerg

21

42

49

